

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MELÂMÎLERDE MÛSİKÎ
(NÛRÎYYE MELÂMÎLERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Sena AVLAR

TÜRK DİN MUSİKİSİ ANABİLİM DALI

Ankara – 2024

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MELÂMÎLERDE MÛSİKÎ
(NÛRÎYYE MELÂMÎLERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Sena AVLAR

TÜRK DİN MUSİKİSİ ANABİLİM DALI

DOÇ. DR. SERBÜLEND ARPA

DANIŞMAN

Ankara – 2024

ONAY SAYFASI

Elif Sena Avlar tarafından hazırlanan “**Melâmîlerde Mûsikî (Nûrîyye Melâmîleri Örneği)**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı’nda** Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kurumu	İmza
Doç Dr. SERBÜLEND ARPA	AYBU TMDK	
Kabul ☒ Red ☐		
Prof. Dr. MEHMET TIRAŞCI	AYBU TMDK	
Kabul ☒ Red ☐		
Prof. Dr. FATİH KOCA	AÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ	
Kabul ☒ Red ☐		

Tez Savunma Tarihi: 29.08.2024

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Din Mûsikîsi Tarihi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Muhammed Enes KALA

.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. (29.08.2024)

Elif Sena AVLAR

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimin başından itibaren bana olan inancımı derinden hissettiren, bir baba edâsıyla hayatıma, bir hoca olarak bilim hazneme katkılar sunan, üzerimde sonsuz emeği bulunan pek kıymetli danışman hocam Sn. Doç. Dr. Serbüend ARPA'ya,

Kapısı her dâim açık olan, bilgi ve birikimleriyle tezimize katkı sağlayan değerli hocalarım Sn. Prof. Dr. Fatih KOCA ve Sn. Prof. Dr. Mehmet TIRAŞCI'ya

Lisans eğitimimden itibaren beni mûsikî tarihi üzerine çalışmalar yapmaya teşvik eden, kaynaklarını paylaşan ve desteğini esirgemeyen hocam Sn. Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU'na,

Melâmîliğin tarihi ve günümüzdeki durumu hakkında yazılı ve sözlü kaynaklara erişmemize katkı sağlayan Prof. Dr. Ali BOLAT'a,

Çalışmamızın başında aktardığı bilgi ve tecrübeleriyle ilerleme katetmemize vesile olan Sn. Oğuz YILMAZ'a; görüntü, ses ve belge arşivini bizlere açan Burak ANILIR'a,

Görüşme teklifimizi kabul edip tezimiz boyunca gerek yüz yüze gerek uzaktan bilgi ve kitap yardımı yapan Raif VİRMİÇA, Ahmet SOYYİĞİT, Hasan Fehmi KUMANLIOĞLU ve Fehmi ÖZDEN Efendilere,

Melâmîlerde mûsikî konusundaki bilgi ve birikimleriyle bizleri aydınlatan Ender DOĞAN, Süleyman ŞAHİNTÜRK ve Rahmi OLCAY'a,

Çalışmamızın tarih kısmında istişarelerde bulunduğumuz, Revnakoğlu'nun İstanbul'u gibi muhtevâsında Melâmîlik hakkında önemli bilgiler bulunan kitapları öneren pek değerli merhum hocam Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI'ya,

Tez dönemimde desteğini esirgemeyerek kayıtlarına eriştiğimiz Kosova-Melâmî zikrini notaya alan kıymetli nişanım Aydın Musa GÜVEN'e,

Eğitim sürecim boyunca maddi ve mânevi desteklerini esirgemeyen başta kıymetli anne-babama ve diğer aile üyelerime cân ı gönülden teşekkür ederim.

ÖZET

MELÂMÎLERDE MÛSİKÎ (NÛRÎYYE MELÂMÎLERİ ÖRNEĞİ)

AVLAR, Elif Sena

Yüksek Lisans, Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Serbüend ARPA

Ağustos 2024

Melâmet anlayışını benimseyenlerin oluşturduğu bir tasavvuf akımı olan Melâmîyye, IX. yüzyılda Horasan bölgesinde ortaya çıkmıştır. Hamdûn el-Kassâr'a nispetle Melâmetîyye-i Kassâriyye, Hacı Bayram-ı Veli'nin halifesi Ömer Dede Sikkînî ile birlikte Melâmîyye-i Bayrâmîyye ve son olarak Muhammed Nûru'l-Arabî'nin silsilesiyle başlayan Melâmîyye-i Nûrîyye şeklinde üç devrede incelenmektedir.

Melâmîyye hakkında yapılan çalışmaların genel itibarıyla tasavvuf ve edebiyat alanında olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Melâmîliğin mûsikî yönüne dair yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı anlaşılmaktadır. Yapmış olduğumuz araştırmalar ile Melâmetîler ve Bayramî Melâmîlerinin mûsikî yönünün daha önce kaynaklarda az da olsa yer aldığı fakat Muhammed Nûru'l-Arabîye nispet edilen Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikî yönü hakkında müstakil bir çalışma bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada Muhammed Nûru'l-Arabî'den günümüze Melâmîlerin mûsikî ile ilişkisi, Melâmî kaynaklar üzerinden araştırılmıştır. Çalışmanın evreni "Melâmîlerde Dinî Mûsikînin Yeri", örnekleme ise "Nûrîyye Melâmîlerinde Dinî Mûsikî"dir. Çalışmamız, kişisel görüşme kayıtlarının, klasik ve araştırma kaynaklarının kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Bu çalışmamızın amacı, Melâmîler ile birlikte anılabilecek nitelikte dini mûsikî uygulamalarının olup olmadığını, Melâmî tekkelerinde mûsikînin yerini tespit etmektir. Araştırmamızın problemini "güfte ve/veya bestesi melâmî efendilerine ait Nûrîyye Melâmîleri tekkelerinde okunan dini mûsikî eserleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır. Literatür taraması sırasında karşılaştığımız divanların Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikî anlayışını tespit etmemize imkân sağlayıp sağlamadığı, Melâmî tekkelerinde icrâ edilen mûsikînin dışarıya açık olup olmadığı

ve yine Nûrîyye Melâmîlerinin icrâ ettiği mûsikîde bir eğitim sürecinin olup olmadığı araştırılmıştır. Böylece Mevlevî ve Bektâşilerde olduğu gibi Melâmîlerde de müstakil bir mûsikî anlayışının olup olmadığının yapılan araştırma sonucunda ortaya konulması hedeflenmiştir.

Çalışmada Nûrîyye Melâmîlerine ait 14 adet divan incelenmiş ve 8 divanda yer alan bazı şiirlerin dini mûsikî formlarında bestelendiği, Melâmî tekke, dergâh ve derneklerinde icrâ edilmesinin yanında kimlik belirtilmeksizin tekke dışında da icrâ edildiği tespit edilmiştir. Melâmî bestekârlar arasında yer alan Yahya Soyyiğit ve Ender Doğan'ın mûsikî dersi verdiği fakat diğer derneklerde bu derslerin verilmediği yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada geçmişten günümüze farklı evrelerden geçen, Balkanlar ve Türkiye'de dergâhları var olan Nûrîyye Melâmîlerinin birçok mürşid-i kâmilinin bulunduğu ve Mevlevîlik gibi tek posta sahip olan tarîkatlara benzemediği anlaşılmaktadır. Bu hususta Nûrîyye Melâmîleri arasında farklılıkların söz konusu olduğu görülmektedir. Çalışmamızda Nûrîyye Melâmîlerine ait olduğu belirtilen bir adet zikir tertibi, 174 adet bestelenmiş ve 45 adet derlemesi yapılan ilâhi tespit edilmiştir. Neticede Nûrîyye Melâmîlerinde kendilerine özgü olarak nitelendirilebilecek bir mûsikî anlayışının olmadığı, dini mûsikî repertuvarına güfte/beste olarak önemli katkıda buldukları bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Mûsikî, Türk Din Mûsikîsi, Tekke Mûsikîsi, Melâmîyye, Melâmîlerde Mûsikî

ABSTRACT

MUSICS IN MELĀMĪES (EXAMPLE OF NŪRĪYYĀ MELĀMIS)

AVLAR, Elif Sena

Master's Degree, Department of Turkish Religious Music

Thesis Advisor: Assist. Prof. Serbülend ARPA

August 2024

The Melāmīyya, a Sufi movement formed by those who adopted the Melāmet approach, emerged in the Khorasan region in the 9th century. It is examined in three periods as the Melāmetîyye-i Kaşşarīyya, attributed to Hamdūn el-Kassār, the Melāmîyetiyye-i Bayrāmīyye with the caliph of Hacı Bayrām-ı Veli, Ömer Dede Sikkînî, and finally the Melāmīyya-i Nūrīyya, which began with the lineage of Muhammed Nūru'l-Arabî.

It has been observed that the studies conducted on the Melāmīyya, whose religious rules and unique forms of worship we could not find, are generally in the field of Sufism and literature. However, it is understood that the studies conducted on the musical aspect of Melāmīyya are incomplete or insufficient. Our research has determined that the musical aspect of the Melāmīyya and Bayrāmî Melāmî had previously been included in the sources, albeit to a lesser extent, but there is no independent study on the musical aspect of the Nūrīyya Melāmî, who is attributed to Muhammad Nur al-Arabi.

In this study, the relationship between Melāmīyya and music from Muhammed Nūr al-Arabî to the present day has been investigated through Melāmî sources. The universe of the study is "The Place of Religious Music in Melāmî" and the sample is "Religious Music in Nūrīyya Melāmî". Our study is a qualitative research using personal interview records, classical and research sources. The aim of this study is to determine whether there are religious music practices that can be mentioned together with Melāmîes and the place of music in Melāmî lodges. The problem of our research is the question of "What are the religious musical works sung in the Nūrīyya Melāmî lodges whose lyrics and/or compositions belong to Melāmî dervishes?" It was investigated whether the divans we encountered during the literature review

allowed us to determine the musical understanding of the Nūrīyya Melāmīes, whether the music performed in the Melāmī lodges was open to the outside world, and whether there was an educational process in the music performed by the Nūrīyya Melāmīes. Thus, it was aimed to reveal whether there was an independent musical understanding in the Melāmī as in the Mawlawīes and Bektashīes as a result of the research.

In the study, 14 divans belonging to the Nūrīyya Melāmīes were examined and it was determined that some of the poems in 8 divans were composed in religious music forms, and that they were performed in Melāmī lodges, other dervish lodges and associations, as well as outside the lodge without specifying their identity. As a result of the interviews, it was revealed that Yahya Soyyigit and Ender Dogan, who are among the Melāmī composers, gave music lessons, but these lessons were not given in other associations. In the study, it is understood that the Nūrīyya Melāmīes, who have gone through different phases from the past to the present and have lodges in the Balkans and Turkey, have many mentors and are not similar to the tarīkats that have a single post such as Mawlawīyah. In this regard, it is seen that there are differences among the Nūrīyya Melāmīes. In our study, one dhikr arrangement, 174 compositions and 45 compiled hymns, which were stated to belong to the Nūrīyya Melāmīes, were identified. As a result, it has been found that Nūrīyya Melāmīes do not have an understanding of music that can be described as unique to them, and that they made a significant contribution to the religious music repertoire as lyrics/compositions.

Key Words: Turkish Music, Turkish religious music, Lodge music, Melāmīyya, Music in Melāmīes

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları	1
1.2. Problem ve Alt Problemler	2
1.3. Araştırmanın Amaçları ve Beklenen Yararlar	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	3
2. MELÂMÎLİĞİN TARİHİ (ORTAYA ÇIKIŞI VE DÖNEMLERİ)	5
2.1. Zühd Kavramı ve Şekilciliğe Tepki Olarak Melâmîlik	5
2.1.1. Tasavvuf Ekolü Olarak Melâmîlik	6
2.1.2. Melâmîlikle İlişkilendirilebilen Tasavvufi Akımlar/Tarikatlar	8
2.2. Melâmîyye	16
2.2.1. Melâmetîyye/Kassârîyye	16
2.2.2. Bayrâmî Melâmîleri	20
2.2.3. Nûrîyye Melâmîleri	26
3. MELÂMÎLERDE MÛSİKÎ.....	33
3.1. Melâmîlerde Mûsikîye Genel Bakış.....	33
3.1.1. Melâmîlerde Zikir ve Semânın Yeri	34
3.1.2. Melâmî Bestelerinde kullanılan Makam, Usûl ve Formlar	39

3.1.3. Melâmî Tekke ve Dergâhlarında Kullanılan Enstrümanlar	40
3.2. Melâmî Bestekârlar	42
3.2.1. Raif Virmiça	42
3.2.2. Yahya Soyyiğit	50
3.2.3. Ender Doğan.....	51
3.2.4. Süleyman Şahintürk.....	53
3.3. Diğer Melâmî İlâhileri	54
3.4. Melâmî Güftekârlar (Nûrîyye Melâmîlerinin Divanları).....	54
3.4.1. Abdurrahîm Fedâî ve Divanı	55
3.4.2. Ali Örfî ve Divanı	56
3.4.3. Ömer Lütfî ve Divanı	56
3.4.4. Salih Rıf'at ve Divanı.....	57
3.4.5. Abdulmâlik Hilmi ve Divanı	58
3.4.6. Hulûsî Maksud ve Divanı	58
3.4.7. Hüseyin Şemsi Ergüneş ve Divanı	58
3.4.8. Hasan Fehmi Tezdoğan ve Divanı	59
3.4.9. İsmâil Hakkı ve Divanı.....	59
3.4.10. Hafız Ahmet Fethî ve Divanı.....	60
3.4.11. Hüseyin Sabri Soyyiğit ve Divanı.....	60
3.4.12. Ahmet Soyyiğit ve Divanı	61
3.4.13. Yaşar İhsan Gülver ve Divanı.....	61
3.4.14. Davud Yılmaz ve Divanı	62
3.5. Nûrîyye Melâmîlerine Ait Divanlardan Bestelenen İlâhiler	62
SONUÇ	67
ÖNERİLER	69
KAYNAKÇA	70
EKLER-1:Raif Virmiça Besteleri	77

EKLER-2: Yahya Soyyiğit Besteleri.....	82
EKLER 3: Ender Doğan Besteleri	108
EKLER-4: Süleyman Şahintürk Besteleri.....	147
EKLER-5: Etik Kurul Proje Onay Belgesi.....	164

KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
çev.	:Çeviren
DİA	:Diyânet İslâm Ansiklopedisi
Ed.	:Editör
M.	:Milattan önce
Ö.	:Ölüm
S.	:Sayfa
TDV	: Türkiye Diyânet Vakfı
T.y.	:Tarih yok
Vb.	:Ve benzeri
Vd.	:Ve diğerleri
Yay.	:Yayınları

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Bayrâmî Melâmîliğinin Hilâfet Silsilesi	24
Tablo 2: Raif Virmiça Besteleri	42
Tablo 3: Raif Virmiça Derlemeleri	48
Tablo 4: Yahya Soyyiğit Besteleri	51
Tablo 5: Ender Doğan Besteleri	52
Tablo 6: Süleyman Şahintürk Besteleri	53
Tablo 7: Diğer Melâmî İlâhileri	54
Tablo 8. Abdurrahîm Fedâî Divanı.	63
Tablo 9. Ömer Lütfî Efendi Divanı.	63
Tablo 10. Salih Rif'at Efendi Divanı.	63
Tablo 11. Hasan Fehmi Tezdoğan Divanı.	63
Tablo 12. Üsküplü İsmail Hakkı Divanı.	64
Tablo 13. Ahmet Fethî Divanı.	64
Tablo 14. Ahmet Soyyiğit İlâhinâme (Divanı).	65
Tablo 15. Davud Yılmaz Divanı	66

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Nûrîyye Melâmîlerine ait olan ilk tekke	29
Şekil 2: Şeyh Abdulmâlik Hilmi Dergâhı.	35
Şekil 3: Üsküdar Dergâhı/Ahmet Soyyiğit İhvânı	41
Şekil 4: Prizren Melâmî Dergâhı	41
Şekil 5: Abdurrahîm Fedâî.	55
Şekil 6. Hacı Ömer Lütfî.	57
Şekil 7. Hasan Fehmi Tezdoğan.	59
Şekil 8. Yaşar İhsan Gülver Silsile.	61

1. GİRİŞ

Tarih boyunca dinlerin genel itibarıyla mûsikî sanatıyla yakından/uzaktan ilişkisi olmuştur. Tanrıyı anmak, ona yaklaşmak ve duyguların açıkça ifade edilmesi için dini mûsikî bir araç olarak kullanılmıştır. Dört kutsal kitaptan biri olan Tevrat'ta, mûsikî, tegannî ve sazlardan bahsedilmektedir. İlk dönemlerde olmasa da zamanla Hristiyanların da kilisede mûsikî icrâ ettiği görülmektedir (Düzenli, 2014, ss. 61-64). Mûsikînin İslâm dünyasında da önemli bir yeri vardır. İlk dönemlerde ibadet esnasında icrâ edilen Kur'an tilâveti, ezan, salâ, tekbir ve tehliller ile birlikte Arap mûsikîsinde çeşitliliğin arttığı anlaşılmaktadır (Arpa, 2023, s. 47).

Türklerin İslâm ile tanışmasının ardından kendilerine has dini mûsikî anlayışı geliştirdikleri görülmektedir. Bu dönemde askeri nevbe takımının hac uğurlama ve karşılama törenlerinde kullanıldığı, saray müezzinliği görevinin ortaya çıktığı, ilâhi, mevlid, muhammediyye gibi formların doğduğu, zikir ve semâ meclislerinin kurulduğu bilinmektedir (Tıraşçı, 2023, s. 9). Bilhassa Anadolu tasavvuf düşüncesinin şekillenmesiyle Türk din mûsikîsi camii ve tekke mûsikîsi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İki mekânda da kullanılan formların bir kısmı ortak, bir kısmı ise farklıdır. Onları birbirinden ayıran en önemli unsur camii mûsikîsinde herhangi bir çalgının kullanılmamasıdır. Mevlevî, Bektaşî, Cerrahî vd. tekkelerinde mûsikînin ön planda olduğu bilinmektedir. Günümüzde adı anılan ancak mûsikî ile ilişkisi müstakil olarak araştırılmamış birçok tarikat bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Melâmîyyedir.

Bu çalışmamızda öncelikle Melâmîlerin tarihi ve dönemsel olarak mûsikî ile ilişkileri araştırılmıştır. Nûrîyye Melâmîleri arasında zikredilen bestekârlar, onların besteleri, Melâmî toplantılarında icrâ edilen eserler ve zikirleri ele alınmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm çalışmamızın problemi, kapsamı sınırlılıkları, alt problemleri, araştırmamızın amaçları, beklenen yararlar, kullandığımız yöntem hakkındadır. İkinci bölümde, Sadık Vicdanı ve sonrasında Abdülbaki Gölpınarlı'nın Melâmîleri üç devrede incelediği gibi Melâmîliğin tarihsel süreci üç ayrı başlıkta ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Melâmîlerin mûsikî ile ilişkisi, bestekârları ve güftekârlarına yer verilmiştir. Melâmîler tarafından kaleme alınan eserlerde yer alan eserlerin bestekârları, formları, usûlleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.1. Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları

Melâmîlikle ilgili tarih, tasavvuf ve edebiyat alanlarında pek çok araştırma yapılmıştır. Bununla birlikte Melâmîliğin mûsikî yönüne dair yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı

anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Abdurrezzak Tek'in (2001) Tasavvuf Araştırmaları Dergisi'nde yayınladığı "Müstakimzâde'nin Risâle-i Melâmîye-i Bayrâmîye Adlı Eseri ile İlgili Bir İnceleme" isimli çalışmasında Melâmîlerde semâ olmasa da kâmil şeyh ve dervişlerin tekke ve dergâhlarda semâ edip zevkle İlahî okudukları belirtilirken bunu yasaklamanın ise zaman kaybı olacağı hakkında bilgiler sunulmaktadır. Yine ine aynı dergide Rüya Kılıç (2003) tarafından hazırlanan "Bir Tarikatın Gizli Direnişi: Bayrâmî Melâmîleri veya Hamzavîler" adlı çalışmada Bayrâmî Melâmîliğinde semâ ve devranın olmamasının nedeni Halvetîlik ile ilişkisinin olabileceğine bağlanmıştır. 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi'nde (2018) Ezgi Tekin Arıcı ve Cenk Güray tarafından hazırlanan "Anadolu'da Abdallık Geleneğinin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Tasavvufî ve Dini Yapılanmalar ile Abdalların Müzikle İlişkisinde Bu Yapıların Etkisi" başlığı altında Melâmîlerin raks ve mûsikî gibi halleri doğru bulmadıkları ifade edilmiştir. Yine bu çalışmada Melâmîliğin Horasan ekolündeki fikirleri yansıttığı hatta bu topraklarda ortaya çıkan tarikatların Melâmîlerden doğduğu belirtilmiştir.

Yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda Bayramî Melâmîlerinin mûsikî yönünün incelendiği fakat Muhammed Nûru'l-Arabîye nispet edilen Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikî yönünün incelenmediği görülmüştür. Bu çalışmada Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikî icrâları, Melâmîlere ait divanlar çerçevesinde ele alınacak, müstakil bir mûsikîlerinin olup olmadığı incelenecektir. Bilhassa Melâmîlerin de Mevlevî ve Bektâşiler gibi kendilerine has dini mûsikî icrâlarının olup olmadığı sorgulanacak ve onların mûsikîyle bağlantılı dini erkânları, varsa formları ve eğitim süreçleri araştırılmıştır.

1.2. Problem ve Alt Problemler

Problem: Nûrîyye Melâmîlerinin, tekkeleriyle özdeşleşen dini mûsikî icrâları var mıdır?

Alt Problemler:

- Nûrîyye Melâmîlerinin yazdığı divanların konuları sadece Melâmîliği mi ihtivâ eder ve bu şiirler nerede okunmaktadır?
- Nûrîyye Melâmîlerinin Mevlevîlerde olduğu gibi kendilerine ait formları var mıdır?
- Nûrîyye Melâmîlerinin meşklerinde kullanılan enstrümanlar buldukları bölgeye göre farklılık arz etmekte midir?
- Melâmet ve Melâmîlik temalı her şiir Melâmî ilâhisi midir?
- Nûrîyye Melâmîlerinin yazdığı divanlar, onların dini mûsikî anlayışlarını tespit

etmemize katkı sağlıyor mu?

- Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikisinde ilk bestelenen bazı eserlerin diğer mûsikî eserlerinden etkilenmesi söz konusu mudur, yoksa bu besteler özgün müdür?
- Nûrîyye Melâmî tekkelerinde icrâ edilen mûsikî dışarıya açık mıdır?
- Nûrîyye Melâmîlerinin icrâ ettiği mûsikîde bir eğitim süreci var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amaçları ve Beklenen Yararlar

Osmanlı Medeniyeti ile birlikte gelişen Türk din mûsikîsi, camii ve tekke mûsikîsi olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Melâmî mûsikîsi ise bu iki başlıktan biri olan tekke mûsikîsi kapsamında değerlendirilebilir. Her ne kadar camii ve tekke mûsikîsinin ilâhi formu gibi ortak türleri olsa da bu çalışmada Melâmî musikisinin icra edildiği mekânların tekke ve melâmî dernekler olması, diğer bir ifadeyle camii dışında ve çalgı eşliğinde icra edilmesi sebebiyle tekke mûsikîsi kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamızın amacı, Melâmîler ile birlikte anılabilecek nitelikte dini mûsikî türünün olup olmadığını, Melâmî tekkelerinde mûsikînin yerini ve Melâmî mûsikîsinin diğer tekkelerde ve dini mekânlarda icrâ edilen dini mûsikî türlerine etkilerini tespit etmektir.

Çalışmamızdan beklenen yarar; dağınık halde bulunan ve farklı yerlerde icrâ edilen Melâmî mûsikîsini oluşturan unsurları bir araya getirmek, tespit edilen Melâmî bestelerini ve repertuvarında olmayan Melâmî eserlerini Türk din mûsikîsi repertuvarına kazandırmaktır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızın yöntemi etnografya desenli nitel araştırma olarak belirlenmiştir. Bu yöntem toplulukların davranışlarını, deneyimlerini kendi ortamlarında gözleme, kayıt altına alma ve yorumlamasıdır (Çarpar, 2020, s. 697). Veriler; görüşme ve doküman inceleme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Literatür taraması aşamasında öncelikle Melâmîliğin tarihi süreci irdelenmiştir. Bursalı Mehmed Tahir'in *Menakıbnâmesi*, Haririzade Mehmed Kemaleddin Efendi'nin *Tibyânü Vesâilî'l-Hakâik fî Beyânü Selâsili't-Tarâik*'i, Sâdık Vicdânî'nin *Tomar-ı Turûk-ı Aliyye*'si ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Melâmîlik ve Melâmîler* çalışmaları bu konu ile ilgili ilk başvuru kaynakları olmuştur. Bu kaynaklardan Melâmîlerin araştırmamıza konu olan 3. Dönemleri (Nûrîyye Melâmîleri) hakkında verilere ulaşılmıştır.

Literatür taraması aşamasında Nûrîyye Melâmîleri önderlerine (efendilerine) ait divanlara ulaşılmıştır. Bu divanlarda yer alan bazı şiir/güfte/sözlerin Nûrîyye Melâmîlerinin tekke ve

derneklerinde okudukları dini mûsikî icralarında yer aldığı tespit edilmiştir. Verilere ulaşmada ayrıca görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu teknik; olay, olgu ya da durum üzerinden derinlemesine bilgi sağlamak adına birden fazla kişiyle belirli ortamda gerçekleştirilen bir nitel veri toplama tekniğidir (Dömbekci & Erişen, 2022, s. 143). Bu bağlamda “Son Dönem Melâmîliği şairlerinden Ali Örfî'nin Hayatı ve Eserleri (İnceleme-Tahlil-Metin)” başlıklı doktora tezi yapmış olan Süleyman Demirel Üniversitesi öğretim elemanı Dr. Oğuz Yılmaz ile görüşülmüştür. Dini mûsikî icralarıyla tanınan Melâmî Efendisi Ender Doğan, Melâmî Efendisinin torunu olan Burak Anılır, Melâmî Efendisi Kosovalı Raif Virmiş, İzmir’de Melâmî Efendisi Hasan Fehmi Kumanlıoğlu, İstanbul’da Ahmet Soyyiğit Efendi, Kuşadası’nda Fehmi Özden Efendi, Makedonya’da Ahmet Demir Efendi ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerde aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Nûrîyye Melâmîleri arasında dini mûsikî icrâ edilen toplantılar yapılıyor mu?
- Toplantıların gerçekleştiği yerler ve işlenen temalar nelerdir?
- Melâmî bestekârlar kimlerdir ve bu bestekârların albümleri var mıdır?
- Kullanılan mûsikî formları nelerdir?
- Melâmîlere özgü zikir ve bu zikre bağlı usûl ve makam kullanımı var mıdır?
- Zikirleri sırasında kullandıkları enstrüman var mıdır, varsa hangi enstrümanları kullanıyorlar?
- İcra edilen mûsikînin usûl ve tür açısından ortak yönleri var mıdır?

Kullanılmış olduğumuz etnografya desenli nitel araştırma ve görüşme yöntemleri ile tespit ettiğimiz divanlardaki bestelenmiş ilahîler için Melâmî Divanları, Devlet Nota Arşivi, Cüneyd Kosal Nota Arşivi, Divan Makam ve Notam v1.0 (Aytaç ERGEN) programı üzerinden tarama yapılmış ve Nûrîyye Melâmîlerine ait olduğu tespit edilen İlâhiler çalışmamıza dâhil edilmiştir.

2. MELÂMİLİĞİN TARİHİ (ORTAYA ÇIKIŞI VE DÖNEMLERİ)

Tezimizin bu bölümünde Melâmîliğin ortaya çıkışı, şekilcilığe tepkisi, bir ekol olarak kabul edilmesi, diğer tarikatlar içerisindeki yeri ve kendi dönemlerine yer verilecektir.

2.1.Zühd Kavramı ve Şekilcilığe Tepki Olarak Melâmîlik

İslâm dininin mânevi yönünü oluşturan tasavvufun, ilk dönemlerde zühd kelimesiyle anıldığı ifade edilmektedir. Nitekim Melâmet; manayı maddeye, ahireti dünyaya tercih edip İslâmîyet’i peygamber dönemindeki gibi yaşamak isteyenlerin girdiği yol olarak kabul edilmiştir (Kara, 1992, s. 11). Bu hayatı tercih eden kişiler zaman içerisinde farklı kaynaklarda zâhid, âbid, nâşık, sûfi, derviş, mutasavvif, şeyh, eren gibi isimlerle anıldığı bilinmektedir.

Hz. Peygamberin vefatından sonraki dönemde maddi ve manevi refahın artmasıyla beraber Müslüman coğrafyasında İslâmîyet’ten uzaklaşmamak için uhrevi hayatı kabul edenlerin olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki gaye, maddeden uzaklaşıp maneviyatı kabul ederek peygamber dönemindeki gibi bir yaşam sürmektir. Bu tavrı benimseyenlerin meydana getirdiği hareket Basra’dan Kûfe’ye, Bağdat’tan Horasan’a yayıldı (Ceylan, 2013, s. 530). Zühd hayatının merkezi olarak kabul edilen Medine ekolü, Hz. Peygamber, Hulefâ-i Raşidîn ve Ashâb-ı Suffe ’nin hayatlarında tezahür eden, Kur’ân-ı Kerîm ve sünnetten ayrılmayan bir zühd anlayışı olarak benimsendi (Tek, 2022, s. 27).

Tâbiîn’in ilk zahidlerinden olduğu ifade edilen Hasan Basrî (ö. 110/728), Kur’ân-ı Kerîm’e getirdiği serbest yorumlar, hâkimâne sözleri, dünya ve ahirete bakış tarzıyla zâhid ve sûfilere örnek teşkil eden ve tasavvufî hayatın vücut bulmasını sağlayan takva sahibi kişi olmasının yanında Basra ekolünün temsilcisi idi (Uludağ, 1997b, s. 292). Basra ekolü İslâmî yönüne ek olarak Hint kültüründen etkilenmiş olup buradaki sûfiler siyasetle ilgilenmekten ziyade kitap, sünnet ve sahabe yaşantısına dayalı dinî-aklî bir temelin oluşmasına gayret etmişlerdi (Afifi vd., 1996, s. 100,102). Kûfe ekolünde ise yine Ehl-i Beyt taraftarlığı göze çarpıyordu. Burada ilk sûfi olarak adlandırılan Câbir b. Hayyân (ö. 200/815) ve Ebû Hâşim el-Kûfi (ö. 161/777) adı geçen isimlerdi. Son temsilcisi Abdek es-Sûfi’nin (ö?) dünyanın tamamının haram olduğu, yaşamın sürdürülebilecek kadar mala sahip olunması gerektiği ve bundan fazlasının helal olmayacağı görüşü Şîî mezhebine benzetilmişti (Afifi vd., 1996, ss. 100, 102).

Hasan Basrî ekolünün temsil edildiği Horasan, Kur’an ilimleri, Arap dili, fıkıh, hadis ve tasavvuf alanlarında etkili temsilcilerin yetiştiği, Hanefî mezhebinin yayıldığı, öğretisi ve hükümlerinin benimsendiği ilk bölgelerin başında gelmektedir (Tek, 2022, s. 48). Horasan’da

ise İbrâhim b. Edhem (ö. 161/778), Fudayl b. İyâz (ö. 187/803), Şakîk-ı Belhî (ö. 194/810) zühd hareketinin ilk temsilcileridir (Ceylan, 2013, s. 131).

Zühd hareketinin Basra, Kûfe ve Horasan'ın ardından Bağdat, Nişâbur, Mısır ve Şam'a kadar ilerlemesiyle bu bölgelerin de tasavvufî gelişmelere ev sahipliği yapması kaçınılmaz olmuştur. Bu bölgelerde yaşayan zahidlerin, mânada mârifet konusu hakkında açıklama yaptığı kayıtlara geçmiştir (Tek, 2022, s. 101).

Tasavvufun doğuş devrinde yaşayan Bâyezîd-i Bistâmî (ö. 234/848) ve Hamdûn el-Kassâr'ın (ö. 271/884) temsil ettiği Nişâbur mektebinde ise melâmet ve fütüvvet anlayışına ağırlık verilmiştir (Reşat Öngören, 2011, s. 122). Bâyezîd-i Bistâmî'nin çeşitli tarikatların silsilelerinde kol başı olarak önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır (Uludağ, 1997b, s. 240).

III/IX. yüzyıldan itibaren tasavvufî hayatta şekil ve merasimin fazla itibar görmeye başlaması, ihlas ve öze önem veren bu harekette bir sapma olarak değerlendirilmiştir. Bu durum Hamdûn el-Kassâr'ın, şekilciliğe tepki gösteren bir akım olarak temsil ettiği Melâmetîyye'nin ortaya çıkmasına vesile olmuştur (Kara, 1997, ss. 455-456).

2.1.1. Tasavvuf Ekolü Olarak Melâmîlik

Tasavvuf kelimesi yün elbise giyme, sûfiyâne hayata kendini vakfetme anlamlarına gelmektedir (Öngören, 2011b, s. 119). Batınî fıkıh olarak da tanımlanan tasavvuf, kul ile Allah arasında ihsanın gerçekleşmesi veya kulun bu vasfı kazanma yollarını gösteren bir ilimdir (Cebecioğlu, 2009, s. 261).

Sûfilerin içten yaşadıkları hayatı, bu yolda kabul ettikleri usûlleri, kendilerine özgü anlamlar yükledikleri terimlerle ifade ettikleri görülmektedir. Bu kavramların sûfilerin dışındaki kişiler tarafından da kullanılmaya başlanmasıyla meşru bir ilim olarak kabul edilen tasavvufun meselelerini ele alan temel eserler kaleme alındığı görülmektedir. Aynı şekilde metotların sistematikleşmesi, tasavvufun bir ilim olarak kabul edilmesi, kullanılan kavramların oluşması, temel eserlerin verilmeye başlanması ve mekteplerin kurulmasıyla beraber güçlü temsilcilerin yetişmesi de bu dönemin belirgin özellikleri arasındadır (Tek, 2022, s. 66).

Görüldüğü üzere tasavvuf tarihinin zühd ve tasavvuf devirleri olarak kabul edilen bu dönem, Abbasî idaresinin hâkim olduğu zamana (750-1258) rastlamaktadır. XII. yüzyılın son çeyreği, Anadolu'nun büyük kısmının fethinin tamamlanıp siyâsî ve içtimaî ortamın nispeten istikrara kavuşmaya başladığı bir dönem olarak bilinmektedir. Bu sırada, Orta Asya'da başlayan ve batıya doğru yetişen Moğol istilâsı, kitlesel göçlerin Ön Asya'ya ve Anadolu'ya yönelmesine

sebepler olmuştur (Özköse, 2003, s. 250). Bu göç dalgaları arasında, Mâverâünnehir, Harezmi, Irak vb. mntıkların büyük kültür merkezlerinde doğan ve gelişen, yüksek bir tasavvufî düşünce seviyesine erişerek, mühim bir yazılı literatür oluşturmuş olan çeşitli tasavvuf akımlarına ve tarîkatlara mensup şeyhler ve dervişler süratle Anadolu'ya gelmeye başlamıştır (Ocak, 2010, s. 145).

XIII. yüzyıl başlarından itibaren Anadolu'da yayılmaya başlayan tarîkatların, Sünnî ve gayri Sünnî eğilimli olmak üzere iki grupta toplandığı görülmektedir. Bu tarîkatlardan Mâverâünnehir, Hâzemi ve Irak gibi ilmî faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerde gelişenler Sünnî; Horasan ve Azerbaycan gibi eski İran kültürünün ya da eski Türk inançlarının etkili olduğu sahalarda (Orta Asya) bulunanlar ise Sünnîliğin dışında bulunuyordu (Ocak, 2010, s. 147).

Anadolu Selçukluları zamanında tasavvufun, her ikisi de Sünnî olan başlıca şu iki büyük düşünce mektebi etrafında toplandığı bilinmektedir. Ocak, bunlardan birincisini Irâkîler denilen, başka Arap memleketlerinden gelenlerin dâhil olduğu zühd ve takvâ anlayışının ağır bastığı ahlâkçı mektep içerisinde yer aldığının düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Ocak, 1991, s. 113). Nitekim vahdet-i vücût sistemi ile tasavvufa yeni bir yön veren Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'nin (ö. 1241), halefi Sadreddin Konevî (ö. 1273), Abdurrezzak el-Kâşânî (ö. 1335) ve Dâvud el-Kaysereî (ö. 1350), Ekberîyye Mektebi ismiyle anılan bu mektebin içinde yer aldı (Reşat, 2015, s. 276).

Diğeri ise doğup geliştiği toprak olması hasebiyle Horasânîler terimiyle ifade edilmekle birlikte, Mâverâünnehir, Bağdat ve Mekke gibi çeşitli bölgelerden gelenlerin dâhil olduğu, melâmet (kendini kınama) ilkesini benimsemiş, şekilcilikten sakınan ve kendi kusurlarıyla meşgul olmaya önem veren mektepti (Tek, 2022, s. 177). Evhadüddîn-i Kirmânî (ö. 1238), Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin babası Bahâeddin Veled (ö. 1231), Mevlana'nın şeyhi Burhaneddin Tirmizî (ö. 1241) Kübrevî Şeyhi Necmeddîn-i Dâye (ö. 1256) ve Fahreddîn-i Irakî (ö. 1289) bu mektebin en önemli temsilcileri arasında bulunuyordu (Ocak, 1991, s. 113).

XIII. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (ö. 1273) tarafından bu iki mektebin sentezi oluşturuldu ve daha ileri bir tarihte bu tarîkat Mevlevîlik adıyla teşkilâtlandı (Ocak, 1991, s. 114).

Moğol baskısıyla Anadolu'ya göç edenler arasında eski inançların hâkimiyetindeki popüler tasavvuf çevrelerine mensup olan göçebe Türkmen sufiler de bu göçlerle Anadolu'ya geldi (Ocak, 2010, s. 148). Ahmed-i Yesevî'nin geleneğini yansıtan tasavvuf düşüncesi, evvelâ

Seyhun çevresinde, âhirinde Taşkent ve Harezm dolaylarında yayılırken Mâverâünnehir'in büyük merkezlerinde kuvvetlenerek Nakşibendiliğin ortaya çıkmasına imkân sağladı (Eraydın, 2014, s. 333). Zira bu göçebe Türk topluluklarının henüz sathî bir şekilde İslâmlaşmış olduklarından dolayı geleneksel inançlarından kopmalarının ve Müslümanlığı tam anlamıyla özümseyebilmelerinin zaman alacağı anlaşılmaktadır. Bu insanların pek çoğu Yesevîlik, Vefâîlik, Kalenderîlik ve Haydarîlik gibi, mahallî inanç ve geleneklere kolayca uyuşabilen tarîkatlara mensuptu (Ocak, 2010, s. 148).

2.1.2. Melamilikle İlişkilendirilebilen Tasavvufi Akımlar/Tarikatlar

Mutasavvıflar girdikleri yolda, Müslümanların yaşam biçimine ek olarak hususi tefekkür ve tezekkür şeklini benimsemişlerdir. Bu yaşamı tercih eden zâhidler, kendilerini dünyevi menfaatlerden uzak tutmak adına, II/VIII. yüzyıldan itibaren Allah için dost oldukları zâhidler ile birlikte sohbet edip zikir yapacakları hankahlar (dergâh, tekke, zâviye) kurdukları bilinmektedir (Reşat Öngören, 2011). Zâhidler bu mekânlarda nefsi terbiye etmek, Allah'ın rızasını kazanmak, Allah ve peygamberin ahlakına sahip olmaya çalışmak için eğitim görmüştür. Buradaki eğitim, manevi yolculuk (tasavvuf yolculuğu) anlamına gelen “seyr ü sülûk” şeklinde adlandırılmıştır. Yol anlamına gelen sülûk kelimesi, ilk dönemlerde dini hayata dair gerçekleşen tüm eylemleri ifade etse de XII. yüzyılda tarîkatların ortaya çıkmasıyla birlikte Hakk'a ulaşma yolunda usûl ve yöntemlerin uygulanması manasında kullanılmaya başlanmıştır (Süleyman Uludağ, 2010, s. 127).

Melâmetîliğin Nakşibendiyye, Kübrevîyye, Mevlevîyye gibi büyük tarîkatların içerisinde bir neşve ve bir meşrep olarak varlığını sürdürmeye devam etmiş, özellikle XV. yüzyılda Anadolu'da Hacı Bayrâm-ı Velî tarafından kurulan Bayramiyye tarikatı içinde yeniden zuhur ederek günümüze kadar etkisini sürdürmüştür (DİA, 2004, s. 29). Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu'da faaliyet gösteren bazı tarîkatların ve önemli temsilcilerinin görüşlerine burada yer verilecektir.

2.1.2.1. Yesevîyye

Tarihî şahsiyetine dair çok az vesika bulunan, bunların da menkıbelerle karışmış halde olduğu anlaşılan Ahmed Yesevî'nin (ö. 562/1166) hayatı, şahsiyeti, eseri ve tesiri hakkında malumata sahibiz. Onun irşada başladığı yıllarda, Selçuklu Sultanı Sencer vefat etmiş, Harezmşahlar da Mâverâünnehir'i kendi idareleri altına almaya başlamıştı (Eraslan, 1989, s. 161). Hanefî mezhebine mensup, Arapça ve Farsça bilen Ahmed Yesevî, İslâmî ilimlere vakıf, tarîkatının âdab ve erkânını öğretmek gayesiyle sade bir dille ve hece vezninde “hikmet” adı verilen

manzûmeler söylüyordu; *Divân-ı Hikmet* ise onun hikmetlerini ihtiva eden eseri idi (Tek, 2022, s. 318). Onun, mürşid ve ahlakçı hüviyetiyle Türklere, şeriat hükümlerini, tasavvuf esaslarını, tarikatının âdab ve erkânını öğretmek Ehl-i sünnet akidesini yaymak temel hedefi idi (Köprülü, 2020, s. 137).

Ahmed Yesevî'nin vefatından sonra, onun tasavvuf yolu ve düşünceleri müridleri vasıtasıyla Orta Asya, Anadolu ve Balkanlar'a kadar yayılmıştır (Türer, 2015, s. 159). Bu yolun takipçilerinin mensup olduğu tarıkata Yeseviyye denildiği gibi Hoca Ahmed'in "sultan" lakabına nisbetle Sultâniyye, cehrî zikir icrâ etmeleri nedeniyle Cehriyye, mensuplarının büyük çoğunluğunun Türklerden oluşması nedeniyle de *Silsile-i Meşâyih-i Türk* adları da verilmiştir (Tosun, 2013, s. 487).

Orta Asya'da faaliyet gösteren diğer tarikatlarla bazen dostane ilişkiler kuran Yesevîler'in, bazen de onlarla karşılıklı rekabet ve muhalefete giriştikleri, Orta Asya'da yaygın ve etkin olan Nakşibendîler'den bazıları Yesevîler'i cehrî zikir, şeyhliğin babadan oğla geçmesi, tekke ve merasimlere fazla önem vermeleri gibi bu konularda kendilerini eleştirdikleri görülmektedir (Tosun, 2013, ss. 487-489). XVI. yüzyıldan itibaren bazı Yeseviyye mensuplarının Nakşibendîliğe intisap etmeye başladığı belirtilmektedir (Tek, 2022, s. 319). Tasavvuf tarihçisi Osman Türer, Yesevîyye tarikatının bulunduğu coğrafya vesilesiyle Horasan Melâmetîliği ve Orta Asya Şîliğinden etkilenmiş olma ihtimali üzerinde durmaktadır (Türer, 2015, s. 160). Ahmet Karamustafa (Karamustafa, 2014, s. 78) ise Yesevîliğin Melâmetîlik ile yakın bağı olduğunu gösteren herhangi bir ize rastlanılmadığını belirtmektedir.

XVIII. yüzyılda Deşt-i Kıpçak'ta Türk boylarıyla karışık İslâmlaşan bir Moğol kabilesi olan Mangıtların bazı Hanlarının Nakşibendîliğin Müceddidiyye koluna bağlı olması ve cehri zikri yasaklamaları zaten gücünü yitirmiş olan Yesevîler'i daha da sönük kılsa da Yesevîler'in 1918 yılında Hokand şehrinde başlayan Basmacı hareketine katılmalarından varlıklarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır (Alexandre Bennigsen, 1984, s. 66).

2.1.2.2.Kübrevîyye

Hârezm sâhasında yetişen Necmeddin Kübrâ (ö. 1221), hem din bilimlerinde hem de tasavvuf alanına devrinde temayüz etmiş önemli bir sûfî idi (Algar, 2006b, s. 498). Kendisinin Hârezmşahların büyük ilgi, himaye ve yakınlığını gördüğü ve bu sayede geniş bir çevreye hitap edebildiği anlaşılmaktadır.

Anadolu'ya Moğol istilâsıyla birlikte giren Kübrevîyye'nin, Sâdeddin Hammûye (ö. 1272?), Seyfeddin Bâharzî (ö. 1261) gibi halifeleri ve onların öğrencilerinin faaliyetleri ile Anadolu'da

mühim bir yer edindiği anlaşılmaktadır. Özellikle Şeyh Necmeddin Râzî (Dâye) (ö. 1256) ile Mevlânâ Celâleddin'in babası Bahaeddin Veled'in (ö. 1231), Kübrevîyye'nin Anadolu'da yayılmasında büyük rol oynadığı görülmektedir. Öyle ki önce Kayseri'ye gelip burada I. Alâeddin Keykubad (ö. 1237) ile görüşen Necmeddin Râzî, sonra Sivas'a giderek orada meşhur eseri *Mirsâdü'l-İbâd*'ı yazdı (Okuyan, 2006, s. 496)¹. Bir ara Konya'ya gelip Mevlânâ Celâleddin ve Sadreddin Konevî (ö. 1274) ile de görüşen Necmeddin Râzî, Anadolu'da hatırı sayılır bir mürid çevresi edindikten sonra Bağdat'a giderek ölünceye kadar orada yaşadı (Necmeddin, 2018, ss. 11-21).

Önce Karaman'a, oradan da Konya'ya gelen ve hayatını burada sürdüren Mevlânâ'nın babası Bahaeddin Veled'in ise kaleme almış olduğu *Maârif* adlı eseri ile dönemin hatırı sayılır bir âlimi olduğu görülmektedir. Burada ilgi uyandıran ve pek çok mürid edinen Bahaeddin Veled'in, oğlu Celâleddin Muhammed üzerinde bilhassa tasavvufî terbiye itibariyle bir hayli etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu da Mevlânâ Celâleddin'in tasavvuf anlayışında zannedildiği gibi, sadece Şems-i Tebrizî'nin (ö. 1247?) değil, babası ve onun halifesi, kendisiyle beraber Belh'ten Anadolu'ya gelen halifesi Burhâneddin Muhakkık Tirmizî'nin (ö. 1241) de en az babası kadar katkı sahibi olduğunu gösteriyordu (Ocak, 2002, s. 431). Sultan Veled'in müridleri arasında yer alan ve Melâmet neşvesi güçlü addedilen Burhâneddin Muhakkık Tirmizî, tasavvufu ilimlerin üzerinde kabul eden, tıp bilgisine sahip olan, mecnunluk ve istiğrak hallerini tecrübe eden bir şahsiyetti.

Kübrevîlik, Anadolu'nun önemli merkezlerinde etkili olmuş, büyük şehirlerde açılan zâviyeler yıllarca faaliyetlerine devam etmiştir (Ocak, 2010, s. 148). Kübrevîlik zaman içerisinde, Nûriye, Hemdâniye, İğtişâsiye, Nurbahşiye, Aydarûsiye ve Firdevsiye gibi muhtelif şube ve kollara ayrılmıştır (Kara, 1992, s. 231).

2.1.2.3. Ekberîyye Tarîkatı: Muhyiddin İbn Arabî ve Vahdet-i Vücûd Düşüncesi

Endülüs'ün Mürsiye şehrinde doğan ve İslâm kültür merkezlerini dolaşıp Anadolu'ya gelen Muhyiddin Arabî (ö. 638/1240), 1223 yılına kadar Anadolu Selçuklu Devleti'nin merkezi Konya'da kaldıktan sonra, Eyyubî şehzâdesi Melik Eşref'in dâveti üzerine Şam'a yerleşmiş ve vefatına kadar burada yaşamıştır (M. E. Kılıç, 1999, ss. 493-495). Pek çok eser kaleme alan

---

¹ Bu eser dönemin önemli tasavvuf eserlerinden biri olup, Türkçe'nin yanında Arapça ve Çince gibi farklı dillere de çevrildi.

İbnü'l-Arabî'nin bütün fikirlerinin özeti sayılan temel eserleri *Fusûsu'l-Hikem*² ve tasavvufî görüşlerini en geniş boyutlarıyla ele aldığı *Futûhâtü'l-Mekkiye*'dir.³

Bâyezîd-i Bistâmî ve Cüneyd-i Bağdadî gibi mutasavvıflarda ilk defa sistemsiz bir tarzda ve özellikle de Hallâc-ı Mansûr'un tasavvuf düşüncelerinde kendisini göstermeye başlayan Vahdet-i Vücûd telakkisi, kendisi bu terimi hiç kullanmasa da Muhyiddin Arabî sayesinde en sistemli ve olgun seviyesine ulaştı (Ocak, 2002, s. 432). Ekrem Demirli bu telakkiyi; "*Vahdet-i Vücûd filozoflarla kelamcıların varlık ve yaratılışla ilgili görüşlerine karşı geliştirilen bir varlık ve yaratılış görüşü ve buna bağlı olarak Tanrı-insan ilişkilerine dayanan bilgi teorisidir.*" diye tanımlamaktadır (Ekrem Demirli, 2012, s. 431).

Çoğu zaman yanlış olarak Panteizm ile karıştırılmakla birlikte Vahdet-i Vücûd kısaca "kâinattaki her şeyin, tek yaratıcısı olan Allah'ın tecellisi olduğu, gerçek varlığın O olması dolayısıyla bütün varlıkların hakikatte O'nun varlığından başka bir şey olmadığı" şeklinde özetlenebilir (Ocak, 2002, s. 432).

Muhyiddin Arabî'nin birçok ilme olan vukûfiyeti sayesinde çok geniş bir terkibe ulaştırdığı bu sistemin, sadece zamanının tasavvuf anlayışlarını değil, günümüze kadar hemen bütün İslâm dünyasındaki tasavvuf anlayışlarını da etkilediği görülmektedir. Eserlerinde savunduğu vahdet-i vücûd anlayışını kabul edenler kendisine eş-Şeyhu'l-Ekber (En büyük ..şeyh) unvanını verirken, kitaplarındaki ifadelerin muğlak ve zor anlaşılır olması sebebiyle bir kısım muhafazakâr mutasavvıf ise onu, eş-Şeyhu'l-Ekfer (En kâfir şeyh) lakabıyla anmıştır (Kara, 1992, s. 432).

Eserlerinin, varisi ve öğrencisi Sadreddin Konevî tarafından şerh edilmesi, İbnü'l-Arabî'nin fikirlerinin Selçuklu dönemi Anadolu'sunda Sünnî ve heterodoks eğilimli hem yüksek zümre hem de halk tabakaları arasında geniş bir taraftar kitlesi oluşmasına vesile oldu (İbrahim Kunt, 2013, s. 190). Sadeddîn Konevî'den başka Müeyyidüddîn Cendî (ö. 691/1292), Sâidüddîn-i Fergânî (ö. 699/1300) ve Affüddin Tilemsânî (ö. 690/1291) vd. Vahdet-i Vücûd mektebinin Anadolu'daki mühim temsilcileri oldu (Tek, 2022, s. 268). Onlar ve yetiştirdikleri öğrenciler, Konya, Sivas ve Erzincan gibi devrin önemli kültür merkezlerinde tekke ve zâviyeler açıp şeyhlerinin eserlerini şerh ederek, kendileri eserler yazıp okutarak Vahdet-i Vücûd mektebini yaydılar (Ocak, 2002, s. 433). 1331 yılında Orhan Gazi zamanında (1326-1359) İznik'te açılan ilk medrese olan Orhan Gazi Medresesi'nin ilk müderrisi olan Dâvud el-Kaysîrî, Cendî'nin

² *Fusûsu'l-Hikem* için bkz: (M. E. Kılıç, 1996b, ss. 230-237).

³ *el-Futûhâtü'l-Mekkiye* için bkz: (M. E. Kılıç, 1996a, ss. 251-258).

talebesi Abdürrezzâk-ı Kâşânî'nin (ö. 736/1335) en meşhur öğrencisi idi (Kunt, 2013, s. 193). Dâvud-i Kayserî Anadolu, Mısır ve İran'da eğitim görmüş, zamanının aklî ve naklî ilimlerinde önde gelen birisiydi. Kaleme aldığı eserlerinin bir kısmının günümüze kadar geldiği bilinmektedir (Adnan Adıvar, 1994, s. 12).

İbnü'l-Arabî'nin fikirleri öğrencilerinin bu faaliyetleri çerçevesinde neredeyse bütün tarîkatlara nüfuz ederek yayıldığı anlaşılmaktadır. Onun sadece yüksek zümreyi değil halk tasavvufunu da etkileyen fikirleri, müteakiben Osmanlı devrinde çeşitli tasavvuf çevrelerine hâkim olarak, XVI. yüzyıldaki Melâmî hareketinde olduğu gibi bir takım sosyal hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ocak, 2002, s. 433).

Ekberiyeye adını İbnü'l-Arabî için söylenen eş-Şeyhu'l-Ekber unvanından almış olsa da tasavvuf tarihinde Ekberiyeye adıyla yaygın bir tarîkatın olmadığı da burada belirtilmelidir (Kara, 1992, s. 227).

2.1.2.4.Celâliyye veya Mevleviyye: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ve Tasavvuf Anlayışı

Mevlana Celaleddîn (ö. 672/1273), daha önce bahsedildiği üzere Necmeddin Kübrâ'nın tarîkatına ve dolayısıyla Horasan tasavvuf mektebine mensup babası, "sultânü'l-ulemâ" olarak tanınan Bahâeddin Veled ile çocuk yaşta Moğol istilâsından kaçıp Anadolu'ya geldi (Şahinoğlu, 1991, s. 460). Bilahare Şam ve Halep gibi zamanın önemli kültür merkezlerinde fıkıh, hadis, edebiyat ve felsefe alanlarında sağlam bir tahsil yaptı (Arpağuş, 2007, s. 94). Mevlânâ'nın bu yetişme sürecine bağlı olarak Sünnî İslâm anlayışına bağlı olarak bir tasavvufî sistem geliştirdiği görülmektedir. Onun oluşturduğu mektep, İbnü'l-Arabî'den sonra Anadolu'da geniş bir yankı uyandırdığını görmekteyiz. Öyle ki Mevlânâ, hakkında bugüne kadar çok söz söylenen, pek çok yayın yapılan dünyaca ünlü bir kaç mutasavvıftan birisi oldu (Öngören, 2004, ss. 441-446).

Horasan Melâmetîliğine mensup olduğu tahmin edilen Şems-i Tebrîzî (ö. 645/1247) adında coşkulu bir şeyhin etkisi ve babasının verdiği tasavvuf terbiyesinin Mevlânâ Celâleddin'in mistik hayatını şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Ocak, Mevlânâ'nın, Bahâeddin Veled vasıtasıyla Horasan'ın estetikçi ve coşkucu tasavvuf anlayışıyla kendini olgunlaştırdığını ve İbnü'l-Arabî'nin görüşlerinin de kuvvetle etkisinde kalarak bu iki mektebi, kendine has üslûbu, yorumu ve yaratıcı kabiliyetiyle sağlam bir senteze ulaştırarak kendi tavrını ortaya çıkardığını belirtmektedir (Ocak, 2002, s. 434). Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Sadreddin Konevî, Sa'deddîn-i Hammûye, Osmân-ı Rûmî, Evhadüddîn-i Kirmân gibi devrin tanınmış mutasavvıflarıyla da

kuvvetli dostluklar kurdu (Öngören, 2004, s. 442). Bilhassa Mevlânâ'nın Kalenderîler'e karşı sempati ve hayranlık duyduğu, birçok Kalenderî şeyhiyle dostluğundan anlaşılıyordu (Ocak, 2014, s. 224). Giderek çevresi genişleyen Mevlânâ'nın tasavvuf anlayışı yalnız yüksek tabaka mensuplarında değil, Selçuklu Anadolu'sunun bütününde yaygınlaştığı gibi, kendisini bütün kesimlerin büyük saygı gösterdiği bir velî mertebesine yükseltmişti (Ocak, 2002, s. 434).

Mevlânâ Celâleddin'in tasavvufi anlayışını ve düşüncelerini ortaya koyan *Mesnevî*, *Divân-ı Kebîr* ve *Fihî mâ Fih* eserleri Farsça yazılmış olmalarına rağmen, asırlar boyunca sadece Müslümanların ve Mevlevîlerin değil bütün İnsanlığın elinde dolaşmaya devam etmektedir (Kara, 1992, s. 232).

Mevlânâ Celâleddîn'nin vefatından sonra oğlu Sultan Veled'in halife olmasıyla, Mevlevîlikte âdâb ve erkân teşekkül etmeye başladı (Değirmençay, 2009, s. 521). Bu da Mevlevîliğin tarîkat haline dönüşmeye başladığını göstermektedir. Bu tarîkat Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra, Beylikler ve özellikle Osmanlı döneminde gelişerek devletçe resmen desteklenerek İslâm dünyasının en önemli ve yaygın tarikatlarından biri oldu (Ocak, 2010, s. 149). Bu tarîkatın güzel sanatlarla ve bilhassa mûsikîye olan ilgisi takdire şayandır. Tarîkatın merkez âsitanesi olan Konya'daki dergâh başta olmak üzere diğer tekkelerde icrâ edilen dini mûsikî, Türk din mûsikîsi için önemli kaynak niteliğindedir (Kara, 1992, s. 232).

2.1.2.5.Kalenderiyye Tarîkatı

XI. yüzyıldan bu yana mevcut olduğu düşünülen dünyayı ve dünyevî değerleri umursamayan, içinde yaşadıkları toplumun, inanç ve geleneklerine karşı çıkan, bunu kılık-kıyafet ve tavırlarıyla gündelik hayatlarına yansıtan sûfilere kalender, bunların temsil ettiği tasavvufi zümrelere ise genel anlamda Kalenderiyye ya da Kalenderî denilmektedir (Azamat, 2001, s. 253). Zühd ve takvayı esas alan tasavvuf anlayışına karşı IX. yüzyılda Horasan ve Mâverâünnehir'e kadar geniş bir sahada yayılan ve sonraki yüzyıllar boyunca etkisini sürdüren Melâmetîlik ile Kalenderîlik arasında yakın bir ilişki bulunmakta, klasik tasavvuf kitaplarında Kalenderîlik, Horasan Melâmetîliği ile birlikte ele alınmaktadır (Ocak, 2011, s. 134).

Osmanlının kuruluş döneminde Anadolu'da bulunan *Abdalân-ı Rûm* içerisinde yer alan derviş zümreleri arasında Kalenderî, Haydarî ve Yesevî dervişlerin adlarındaki "abdâl, ışık, Hayderî, şemsî" gibi lakapların Kalenderîler tarafından kullanıldığı belirtilmektedir (Köprülü, 2005, s. 32). Onların Osman Gazi, Orhan Gazi ve I. Murad'ın fetih faaliyetlerine katıldıkları, buna karşılık onlara zâviye açma izni verildiği, buna göre II. Bâyezid devrine kadar Osmanlı idaresi

ile onlar arasında müspet ilişkiler yaşandığı, Ehl-i sünnet dışı faaliyetler görüldüğü takdirde sınır dışı edildikleri nakledilmektedir (Azamat, 2001, ss. 253-255).

Kalenderî tekkelerinin, Mevlevî ve Bektâşî tekkeleri gibi edebiyat ve mûsikî ocağı olduğu anlaşılmaktadır. Sadık Abdal, Seher Abdal, Muhyiddin Abdal, Koyun Abdal, Kalender Abdal popüler Kalenderî şairler arasında anılırken Hayretî, Hayâlî Beğ, Meşrebî gibi şairler ise yüksek zümre Kalenderî şairlerdir (Ocak, 1999, ss. 218-219).

2.1.2.6.Hacı Bektâş-ı Velî

Hacı Bektaş-ı Velî (ö. 669/1271?), Selçuklu Anadolu'sunda yaşayan bir başka mühim sûfi idi. XVI. yüzyılda kurulacak olan Bektâşîyye tarikatına adını verecektir. Devrinin kaynaklarında iz bırakmamasından dolayı şöhretinin sağlığında fazla yayılmadığı anlaşılmaktadır. Zira bu tarikatın kurumsallaşmasında Bâlim Sultan önemli bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaleme aldığı kabul edilen Vilâyetnâme'deki menkıbevî bilgileri sayılmazsa, Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelmeden önceki hayatı hakkında tarihsel olarak müsbet bir şey söylenmemekle birlikte kendisinin, Horasan Erenleri diye bilinen Kalenderîyye akımına mensup sûfilerden biri, dolayısıyla Horasan Melâmetiyye⁴ mektebine mensup olduğu tahmin edilmektedir (Ocak, 1996, ss. 455).

Baba İshak'ın halifeleri arasında yer alan Hacı Bektaş'ın düşünceleri, Haydarîler, Kalenderîler ve abdallar gibi yakın düşünceye sahip gruplar arasında yerini almıştır (Kafesoğlu, 1972, s. 173) . Ocak (2017, s. 201), Yesevîlik ve Haydarîliğe çok benzeyen bu düşüncenin, ilk önce ünlü Türkmen şeyhi Dede Garkın'ın, sonra da onun halifesi Baba İlyas'ın temsil ettiği Vefâîlik tarikatı çevresinin olabileceğini belirttikten sonra konuyla alakalı olarak şunları söylemektedir:

"Bu çevrenin temsil ettiği cezbeci tasavvuf düşünce geleneği, bugüne kadar tahmin edilenin çok ötesinde, kırsal kesimin büyük bir çoğunluğuna hâkim bulunuyordu. Yeni araştırmalar bunu yavaş yavaş ortaya çıkarmaktadır. Hacı Bektaş-ı Velî'nin tasavvuf düşüncesi, yaşadığı çevre icabı, hiç şüphesiz İslâm fikhının sıkı kurallarıyla sınırlandırılan Ortodoks bir anlayış değil, Horasan Melâmetiyyesi'nin kuru zühd (asetizm) karşıtı cezbeci (ekstatik) karakterini yansıtan bir düşünceydi. Bundan da öte, bu İslâm anlayışı, İslâm sûfililiğinin yapısından kaynaklanan geniş bir hoşgörüye dayanan, mühtedîleri birdenbire eski kültür çevrelerinden koparmadan, bu kültürden gelen eski inançlarını da kendi içerisinde değerlendiren bağdaştırmacı (senkretik), yeni bir İslâm anlayışıydı. Onun bu yönteminin, Anadolu'nun Müslim ve gayrimüslim toplumları arasında önemli bir yakınlaşma ortamının doğmasına yol açtığını söyleyebiliriz. O kadar ki, bölge

---

⁴ Cavit Sunar, Melâmîlik ve Bektâşîlik'in vücutçu anlayışı en iyi temsil eden iki tarikat olduğunu belirtmiştir (Sunar, 1975, s. 8).

Hristiyanlarının da ona büyük bir yakınlık duyduğunu ve kendisini Aziz Charalambos adıyla takdis ettiklerini biliyoruz.⁵

Ocak bu durumun Selçuklu Anadolu'sunda, esas itibariyle Anadolu dışından gelen ve daha çok Fars, kısmen de Arap ve Türk kökenli, büyük mutasavvıflar tarafından Konya, Kırşehir, Sivas, Kayseri ve Tokat gibi, Selçuklu Anadolu'sunun önemli merkezlerinde çok zengin bir düşünce ortamının yaratıldığını bize gösterdiğini söylemektedir (Ocak, 2002, s. 436).

2.1.2.7.Halvetiyye

Ömer el-Halvetî'ye (ö. 800/1397-98) nispet edilen tarîkat İslâm dünyasında geniş bölgelere yayılan tarîkatlardan birisidir. Karakoyunlu hâkimiyetindeki Tebriz'de irşâd faaliyetinde bulunan Ömer el-Halvetî, İbrahim Zâhid-i Geylânî'nin halifelerindendi (Tayşi, 2007, s. 65).

Tarîkat silsilesi Sadreddin Erdebîlî'de Safeviyye, Ömer el-Halvetî'de Halvetîyye tarîkatına dönüşürken, Safevîyye'den Bayrâmîyye, Bayrâmîyye'den Celvetîyye tarîkatları doğacak, böylece kendisinden birçok kolun ortaya çıktığı Halvetîlik, İslâm dünyasının yaygın tarîkatlarından birine dönüşecektir (Uludağ, 1997a, s. 394). “Tarîkat kuluçkası” şeklinde isimlendirilen Halvetîyye; Rûşenîyye, Cemâlîyye, Ahmedîyye ve Şâbânîyye şeklinde dört şubeye ayrılmıştır (Türer, 2015, ss. 168-169). Bu şubelerden ise Gülşenîyye, Şâbânîyye, Sünbülüyye, Sinânîyye, Cerrâhîyye, Uşşâkıyye, Sivâsîyye gibi kollar doğmuştur (Tek, 2022, ss. 338-339). Azerbaycan'da kurulan ve gelişen Halvetîyye, buradan Anadolu ve Balkanlar'a, oluşan muhtelif kollar vasıtasıyla da Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya'ya yayılmıştır (Uludağ, 1997, ss. 393-394). Oğlan Şeyh İbrahim Efendi, Sivashlı Abdülehad Nuri, evvelâ Halvetî âhîrinde Melâmî olan İdrîsi Muhtefî gibi Bayrâmî Melâmîlerinin ve Nûrîyye Melâmîlerinden Kuşadalı İbrahim Efendi'nin Halvetî meşayihinden olduğu bilinmektedir.

2.1.2.8.Nakşibendîyye

Bahâeddin Nakşibendî'den (ö. 791/1389) sonra, kendisine nispetle Nakşibendiyye olarak anılacak olan tarîkat bilhassa XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Timurlu dinî, sosyal ve siyasî hayatında önemli bir rol oynadı (Yüksel, 2009, s. 99). Timurlular'dan sonra aynı coğrafyada kurulan Şeybânî idaresi hükümdarlarının Nakşibendîyye'ye intisap etmeleriyle birlikte tarîkat Orta Asya'nın doğu, batı ve güneyinde etkisini artırdı. (Macit, 2014, s. 19).

---

⁵ Esad Coşan'ın tenkitli olarak hazırladığı Makalât, Hacı Bektâş Velî'yi yayına hazırlayan Hüseyin Özbay, bazı kaynakların iddia ettiği gibi Hacı Bektâş'ın Bâbâiler'e mensup, bâtnî ve hâricî fikirlere sahip "heteredoks" bir derviş olmadığı, eğer olsaydı etrafında asırlarca süren bir sevginin ve manevi nüfuzun teşekkülünün imkânsız olacağını belirtmektedir (Bkz: Esad Coşan, 1996).

Güçlü ve müntesibi kalabalık ve Kâdiriyye'den sonra geniş coğrafyaya yayılmış bir tarîkat olan Nakşibendîyye, anavatanı Türkistan'daki Kübreviyye ve Yeseviyye başta olmak üzere diğer bütün tarîkatların yerini aldı (Algar, 2006a, s. 335). Nakşibendiliğin faaliyet sahası aslında çok daha geniş bölgeleri kapsamakla birlikte zaman içerisinde Arap yarımadası, Mağrib ve aşağı Sahrâ Afrikası dışında İslâm dünyasının hemen her yerinde yayıldı (Le Gall, 2016, s. 46).

Nakşibendîyye'nin XV. yüzyıl ve sonrasında Anadolu'da güçlü bir şekilde yayılmış ve zamanla Kâsâniyye, Urmeviyye, Müceddidiyye, Hâlidîyye, Murâdîler ve Cüryânîler kollarına mensup sûfiler de Nakşibendîliğe katkı sunmuşlardır (Tosun, 2015, s. 647).

Tarîkatın tasavvuf eğitiminde önde gelen on bir ilkesi bulunmakta birlikte sohbet, Nakşîliğin seyrüsülûkunda en önemli unsurlardandır (Tosun, 2015, ss. 342-343). Ehl-i sünnete sıkı bağlı olan bu tarikatta sessiz olarak adlandırılan hâfi zikir esas alınmıştır ki bu zikre Hatme-i Hâcegân adı verilir (Tek, 2022, s. 162). Şeriata bağlılığı vurgulayan diğer özellikleri de Horasan Melâmetiyyesi'nin temel ilkelerinin devamı niteliğinde idi ve dolayısıyla tarîkatın Melâmetiyye'nin ilkelerini tevarüs ettiği anlaşılmaktadır (Algar, 2006a, s. 335).

2.2.Melâmîyye

Çalışmamızın bu kısmında Melâmîyye 3 ayrı başlıkta incelenecek ve Melâmîliğin günümüzdeki durumu hakkında bilgilere yer verilecektir.

2.2.1. Melâmetîyye/Kassârîyye

Sözlükte kınanma anlamına gelen melâmet, tasavvufta kendisini kötü tanıtarak halkın beğenme ve saygısını kazanmak yerine kınanmak istemektir (TDK, 2023). Bu şekilde nefisle mücadele ederek Allah'a yaklaşmayı esas alan bir tasavvuf anlayışıdır. *Kâmus-i Türki*'de çıkışma, azarlama ve serzeniş anlamlarına geldiği belirtilmektedir (Şemseddin Sami, 2015, s. 1399). Muallim Naci'nin sözlüğünde ise “itap etmek, tekdir etmek, serzeniş ve azarlamak” anlamlarına geldiği bilgisi mevcuttur (Muallim Naci, 1987, s. 820).

Melâmet, bir tasavvuf terimi ve bir tasavvuf akımı olarak iki ayrı şekilde incelenmektedir. İlk olarak bu terimin “levm” kökünden türediği ve levm ifadesinin geçtiği âyetlerin bu tasavvuf akımını betimlediği ifade edilmektedir (Nihat Azamat, 2004, s. 24).⁶

---

⁶ El-Mâide 5/54; el-Kıyâme 75/2 ayrıca bkz. aynı kökten türeyen ayetler: İbrâhîm 14/22; el-İsrâ 17/29, 39; es-Sâffât 37/142; ez-Zâriyât 51/40; el-Kalem 68/30; el-Meâric 70/30.

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki Allah öyle bir kavim getirecektir ki Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler; müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı vakarlıdır; Allah yolunda cihad ederler ve hiç kimsenin kınamasından korkmazlar. İşte bu Allah’ın dilediğine verdiği bir lütuftur. Allah’ın lütfu geniştir: O her şeyi bilir (el- Mâide 5/54). el-Mâide suresinde geçen bu ayetin tefsirinde;

“Hak uğrunda cihad ederken hiçbir kimsenin kınamasından korkmazlar; varlığına ve birliğine inandıkları Allah yolunda yürürler, O’nun hükümleriyle hükmederler, karşıtlarının muhalefet, eleştiri, itiraz ve alaylarına aldırış etmezler. Çünkü bunlar yaptıklarına karşılık olarak insanlardan ne bir ödül ne de bir övgü beklerler; sadece hakkı gerçekleştirmek, bâtılı yok etmek, iyiliği ve güzelliği yaymak, kötülüğü ve çirkinliği önlemek, böylece Allah’ın rızasını kazanmak için çaba harcarlar” (Kur’an Yolu Tefsiri, 2020a, s. 297).

Kıyâmet suresinin 2. ayetinde geçen “Öyle değil, kendini kınayan nefse yemin ederim!” ifadesinin tefsirinde;

“Sözlükte nefis, “bir şeyin kendisi ve hakikati, benlik, can, ruh, kalp, insandaki mânevi güç, kan” gibi anlamlara gelmektedir, Kur’an-ı Kerîm’de nefis, insanı, insanın şahsını, varlık bütünlüğünü, kişiliğini ifade eder. Ancak zamanla İslâm düşüncesinde “nefis” kelimesi daha özel olarak iki anlamda kullanılmıştır: 1. Nefis, insandaki istekler, arzular, güdüler, dürtüler ve duygular bütünüdür. Uygun eğitim almamış insanda ortaya çıkan kötü huy ve özellikler buradan kaynaklanır. 2. İnsanın hakikati ve kendisi. Gazzâlî, bu anlamda nefsin kalp, ruh ve akılla eş anlamlı olduğunu belirtir” (Kur’an Yolu Tefsiri, 2020b, s. 504).

Nişâburlu sûfîlerden Hargûşî’nin (ö. 406/1015), Mâide suresinde geçen âyete vurgu yapıldığı fakat Muhammed b. Hüseyin es-Sülemî’nin (ö. 1021) bahsi geçen ayetlerden herhangi birine yer vermediği belirtilirken; Sülemî’nin ilk Melâmetîlerden Hamdûn el-Kassâr’ın “*kınayanın kınamasından korkmamak*” sözünü aktardığı ifade edilmektedir (Azamat, 2004, s. 24). Ebü’l-Hasen el-Hücvârî’den (ö. 1072?) aktarılanlara göre, Hz. Peygamber de Melâmîler gibi çevresi tarafından kınanmıştır ve bu hususta kibir ve riya ile mücadele *Kur’an* ile delillendirilebilir (Ali Bolat, 2003, s. 18). Bu hususta melâmet kavramının m. IX. yüzyılda kullanılmaya başlandığı göz önünde bulundurulursa *Kur’an-ı Kerîm*’den esinlenerek ortaya çıkarıldığı anlaşılacaktır (Abdülbaki Gölpınarlı, 1969, s. 115). Klasik dönemde tarikatların meşruiyet kazanmak için *Kur’an-ı Kerîm*’i delil olarak gösterirken silsilelerini Hz. Peygamber’e veya Hulefâ-i Râşidîn’e dayandırdığı görülmektedir. Tasavvuf ehli arasında, Hz. Peygamber’in ve sahâbîlerin farklı usûllerle zikir telkininde bulunduğu inancı hâkimken bu usûllerin devamıyla birlikte tarikatların meydana geldiğine inanılmıştır (Öngören, 2011a, s. 98).

Yahyâ b. Mûaz (ö. 258/872), Ebû Hafz el-Haddâd (ö. 260/874) ve Hamdûn el-Kassâr (ö. 271/884) Anavatânı olan Horasan’da ortaya çıkıp Nişâbur bölgesinde yaygınlık kazanan melâmet hareketinin kurucuları olarak bilinse de bu doğru bir ifade değildir (Azamat, 2004, s. 24). Ancak melâmetin şekillenmesi ve bir anlayış olarak kabul edilmesinden önce yukarıda isimlerini zikrettiğimiz İbrahim b. Edhem, Abdullah b. Mübârek, Fudayl b. İyaz, Şakîk Belhî, Muhammed b. Eslem et-Tusî ve Hâtim el-Esam’ın tasavvufî görüşlerinde fütüvvet ve melâmet kavramlarına öncelik verdiği belirtilmektedir (Bolat, 2003, ss. 38-39). Hamdûn el-Kassâr’dan evvel de birçok mutasavvıfın melâmet düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Öyle ki Kassâr’ı diğerlerinden ayıran özellik melâmet düşüncesini bir akım olarak temsil etmesidir (Kara, 1997, s. 455). Abdalbâki Gölpınarlı’nın Şah Şücâî Kirmânî, Cüneyd-i Bağdadi gibi tarihe mâl olmuş isimlerin yanı sıra Kübreviyye tarîkatının kurucusu Necmeddîn-i Kübra, Mevlevîyye tarîkatının kurucusu Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve sohbet arkadaşı Şems-i Tebrîzî’yi de ilk devre Melâmîleri arasında⁷ zikretmesi de önemlidir (Gölpınarlı, 2015, ss. 8-9).

Gölpınarlı’nın melâmet mesleğinin ilk temsilcisi addettiği Hamdûn el-Kassâr, müfessir, muhaddis ve zâhid olan Süfyan es-Sevrî’nin⁸ (ö. 161/778) kendi adıyla anılan mezhebini takip etmiştir (Ebû Abdurrahman es-Sülemi, 2018, s. 58). Hücvîrî’den aktarılanlara göre, Hamdûn el-Kassar fıkıh ve hadis ilimlerinde yüksek dereceye ulaşmıştır (Kara, 1997, s. 455). Bu hususta Ebû Berze el-Eslemî’nin Kassâr’dan naklettiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “*Kıyamet gününde kul şu dört şeyden sorguya çekilmedikçe hiçbir yerde kımıldayamaz: Ömrünü nerede harcadığından, malını nereden kazanıp nereye harcadığından ve ilmiyle nasıl amel ettiğiinden*” (Ebû Abdurrahmân es-Sülemi, 2018, s. 58).”

Yine Sülemî’den nakledilene göre Kassâr’ın babasına melâmetin ne olduğunu sorduğunda “*Kalenderiyye kadar Allah’tan korkmak, Mürcie kadar da ümitli olmaktır*” şeklinde cevap aldığı kayda geçmiştir (es-Sülemi, 2018, s. 61).

Süleyman Uludağ, Muhyiddîn İbnü’l-Arabî’nin *Fütûhât-ı Mekkiyesi*’nde mertebeler ricâlinin üç sınıftan oluştuğunu belirtirken Melâmetiyye hakkındaki bilgileri bize aktarmaktadır: “*Buldukları hâl ve makama göre farklı isimler alan ricâl, zâhir-bâtın-had-*

⁷ İranlı meşhur şair ve mutasavvıf olan Feridüddin Attar ise *Tezkiretü’l Evliyâsi*’nda melâmetiler arasında Zunnûn-i Mısrî, Bâyezid-i Bistami, Ahmed b. Hadraveyh, Yusuf b. Hüseyin, Hamdûn el-Kassâr, Abdullah b. Münâzil, Şeyh Ebu Amr b. Nüceyd’in isimlerini vermiştir (Attar, 1984, ss. 177, 202, 382, 417, 436, 574, 760, 769). Melâmî Meşrep Yusuf Ziya İnan birinci devre Melâmîleri arasında yukarıda zikredilenlere ek olarak Abdullah b. Münâzil, Ebu Osman Hıyrî, Abdullah b. Cellâ, Abdullah b. Muhammed el-Murtaiş, Zunnûn-i Mısrî, Şeyh Yusuf b. Hüseyin, Ebu İshâk İbrâhim b. Yusuf b. Muhammed-üz Züccâcî’yi zikretmiştir (İnan, 1976, ss. 48-69).

⁸ Detaylı bilgi için bkz: (Özdilek & Çavuşoğlu, 2010, s. 23)

matla' ve ubbâd (âbidler)-sûfiyye-Melâmîyye şeklinde iki bölüme ayrılmıştır. Matla' ricâli insanların en büyüğü olarak kabul edilirken Melâmîler olarak adlandırılır. Onların diğer ricâlden üstün oldukları ve bâtınlarını gizledikleri ifade edilir” (Uludağ, 2008, s. 80).

İbnü'l-Arabî'den aktarılanlara göre, Melâmîlerin farz ve sünnet haricinde namazlarına ilave yapmadıkları, sokak ve çevreleri tarafından tanınmadıkları, riyâset ve baş olma sevdasına kapılmaktan kaçınmışlardır (Vicdani, 2022, s. 51). Mutasavvıf şair İbnü'l-Fâriz (ö. 1235), melâmet taifesinin halleri ve sırları yabancıların nazarından saklamak için melâmeti seçip zâhire önem vermeyi terk ettiklerini belirtilmektedir (Ankaravi, 2007, s. 107)

Sâdık Vicdânî, Kassâr'm tarîkat silsilesini şu şekilde vermektedir (Vicdani, 2022, s. 54):

1. Hz. Muhammed
2. Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk
3. Habîb b. Muazzam el-Kureşî
4. Muhammed b. Müslim
5. Ebû İyâz b. Mansur el-Kûfî
6. Fudayl b. İyâz el-Kûfî
7. Feth b. Ali el-Mevsîlî
8. Ebû Hüseyin Süllem b. Hüseyin el-Bârûsî
9. Hamdûn el-Kassâr

Gölpınarlı'nın Tibyânî Vesâilü'l-Hakâyık'tan almış olduğu tarîkat silsilesi ise şu şekildedir (Gölpınarlı, 2015, s. 10):

1. Hz. Muhammed
2. Ebû Bekir
3. Muhammed b. Cübeyrî'n Nevfelî
4. Cübeyr b. Mut'im ibni Nevfelül Kureşî
5. Ebu Bekr b. Müslim ibni Abdullahizzeherî
6. Ebu İyâz b. Mansur ibni'l-Muammerü's-Sülemîyyü'l-Kûfî
7. Fethibni Aliyyü'l-Mavsîlî
8. Ebû Hüseyin Sâlim b. Huseyni'l-Bârûsî
9. Ebu Sâlih Hamdûnü'l-Kassâr

Gölpınarlı, VI. asırdan itibaren önemli bir mevki ve hüviyet kazanan herhangi bir Melâmetî'ye rastlanılmadığını ifade ederken V. asırdan itibaren Melâmetîliğin yavaş yavaş bâtinîleşmeye başladığı belirtmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 16).

2.2.2. Bayrâmî Melâmîleri

Hacı Bayrâm-ı Velî'nin vefatı üzerine, müridlerinden Akşemseddin (ö. 863/1459) ve Emîr Sikkîni⁹ (ö. 880/1475) arasında geçen taç ve hırkanın terkedilip melâmet neşvesinin açıklanmasıyla neticelenmesi üzerine ortaya çıkan bir tarîkattir. Rivayete göre;

“Hacı Bayram'ın vefat ettiği gece, bir grup derviş Emîr Sikkîni'yi üzmüş Sikkîni de dervişliğin taç ve hırkada olmadığını göstermek için ateşin içine oturmuştur. Taç ve hırka yanarken Hacı Bayram'ın verdiği beyaz çuhaya ve Sikkîni'nin kendisine bir şey olmamıştır. Bunun neticesinde Sikkîni ve onun mensuplarının bir daha taç ve hırka giymediği kayıtlara geçmiştir.”(DİA, 2004, s. 29).

Bu rivayet farklı kaynaklar¹⁰ üzerinden çoğaltılmakla beraber sahilliğinin incelenmesinden ziyade Bayrâmî tarîkatının iki ayrı çizgide ilerlemesine neden olduğu ifade edilmektedir.

Bayrâmî Melâmîleri hakkında kayda geçen ilk bilgilerin Mahmûd b. Süleyman Kefevî (ö. 1582) tarafından Ömer Sikkîni'nin ölümünden 100 yıl sonra aktarıldığı görülmektedir. Azamat, bu bilgilerin Göynük halkının rivayetlerine dayalı olduğunun altı çizirken bilhassa Kefevî'nin, kaynaklı bilgiler vermediği gibi öznel ilâveler kullanmasının da göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir¹¹ (Bayramoğlu & Azamat, 1992, s. 270).

Müstakimzâde, Bayrâmî Melâmîlerini muhteva eden risalesinde silsileyi şu şekilde vermiştir (Tek, 2007, s. 58);

⁹ Haşim Şahin, Sikkîni için *Mir'âtü'l-Işk*'ta Gökçük, *Ketâ'ib*'de ise Bursa doğumlu olarak geçtiğini belirtmektedir. Abdurrahman el-Askerî'den nakille, dedenin asıl adını Sultan Âmir Dede olarak verirken halk arasında Bıçakçı Emîr Dede olarak tanındığını ifade etmektedir. Aynı şekilde *Ketâib*'de de Emîr Sikkîni olarak geçtiğinden bahsetmektedir. Şahin, Sikkîni'nin adının kaynaklarda farklı şekillerde verilmesinin nedeninin Hz. Hüseyin soyundan geliyor olma ihtimaline dayandırıldığını vurgulamaktadır (Haşim Şahin, 2007, s. 55).

¹⁰ Sadık Vicdânî *Tomâr-ı Turuk-ı Aliyyesi*'nde; Mahmud el-Süleyman Kefevî, Sarı Abdullah Efendi, Rıf'at Bey, Lâ'lizâde ve Müstakimzâde'nin taç ve hırka olayındaki rivayetlerine detaylıca yer vermiştir (Bkz: Vicdani, 2022, ss. 63-70).

¹¹ Abdurrezzak Tek'in (2007), *Bayrâmî Melâmîliğine'ne Dair Melâmet Risâleleri* isimli kitabında; Sarı Abdullah Efendi'nin *Semerâtü'l-Fuâd*'ı, La'lizâde'nin *Sergüzeşt*'i ve *Şerh-i Kasîde-i Meslekü'l-Uşşâk*'ı, Müstakimzâde'nin *Risâle-i Melâmîyye-i Bayrâmîyye*'si, Osman Hakîkî Bey'in *İrşâdnâme*'si, Sunullah Gaybî'nin *Sohbetnâme*'si, Üsküdarlı Haşim Baba'nın *Esrârü'l-İlâhiyyün ve Etvârü'l-Melâmîyyün*'u, Yakub el-Halvetî'nin *İbtâl-i Rusûh*'si, Mehmed Amîkî'nin *Risâle- Beyân-ı Hamzaviyye*'si, Ali Şermî en-Nakşibendî'nin *Şerh-i Gazel-i Hazret-i İdrîs Muhteff*'si, Sunullah Gaybî'nin *Rûhü'l Hakîkâ*'sı ve *Biatnâme*'si, Habeşizâde Rahîmî Bey'in *Silsilenâme-i Tarîkat-ı Aliyye-i Melâmîyye-i Bayrâmîyye*'si yer almaktadır. Ayrıca el-Askerî'nin *Mir'âtü'l-Işk*'i, Sâdık Vicdânî'nin *Tomâr-ı turuk-ı aliyye*'si, Gölpınarlı'nın *Melâmîlik ve Melâmîler*'i ve Ahmed Yaşar Ocak'ın *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler*'i de Melâmîlik hakkında bilgi veren mevcut çalışmalardır.

1. Hz. Muhammed
2. Hz. Ali
3. Hasan Basrî
4. Dâvûd-ı Tâî
5. Ma'ruf-ı Kerhî
6. Serî b. Muhlis es-Sakatî
7. Cüneyd-i Bağdâdî
8. Mimşâd Dineverî
9. Şeyh Ahmed Dineverî
10. Muhammed Bekrî
11. Vecîhüddîn Kâdî
12. Sühreverdî
13. Kutbuddîn Ebherî
14. Rukneddin Mahmûd Nuhâsî
15. Şihâbüddîn Tebrîzî
16. Cemâlüddîn Tebrîzî
17. İbrâhîm Zâhid Gîlânî
18. Safiyyüddîn Erdebîlî
19. Şeyh Hamîdüddîn Erdebîlî
20. Ali Erdebîlî
21. Hamîdüddîn Aksarâyî Kayserî
22. Hacı Bayrâm-ı Velî
23. Ömer Dede Sikkînî

Yukarıda vermiş olduğumuz silsileye bakıldığında vakit Bayrâmîliğin Hz. Ali'ye dayandırıldığı görülmektedir. Bu devirdeki Melâmîlerin de tarikat-ı Bayrâmîyye içerisinde oldukları için tarikat-ı Alevîyye'ye mensup oldukları anlaşılmaktadır. Bektâşîlik ve Melâmîler arasındaki benzerliğin ise her iki tarikatın da vahdet-i vücûd mertebelerinden nefy ve ispat, mahz ispat, fenâfillah ve mutlak fena devrelerine dair eğitim ve öğretime önem vermelerinin olduğu sürülmektedir (Cavit Sunar, 1975, s. 8,10).

Bayrâmîyye'de Akşemseddin'in temsil ettiği Şemsiyye kolu ve Sikkînî'nin temsil ettiği Melâmîyye kolu arasında çeşitli farklılıklar görülmektedir. Halvetî silsilesini kabul eden Melâmîler'in Nakşibendîyye'nin hafî zikrini; Nakşibendî silsilesini kabul eden Şemsîler'in ise Halvetîyye'nin cehrî zikrini kabul ettiği belirtilmektedir (Ceyhan, 2015, ss. 833-834). Bunun

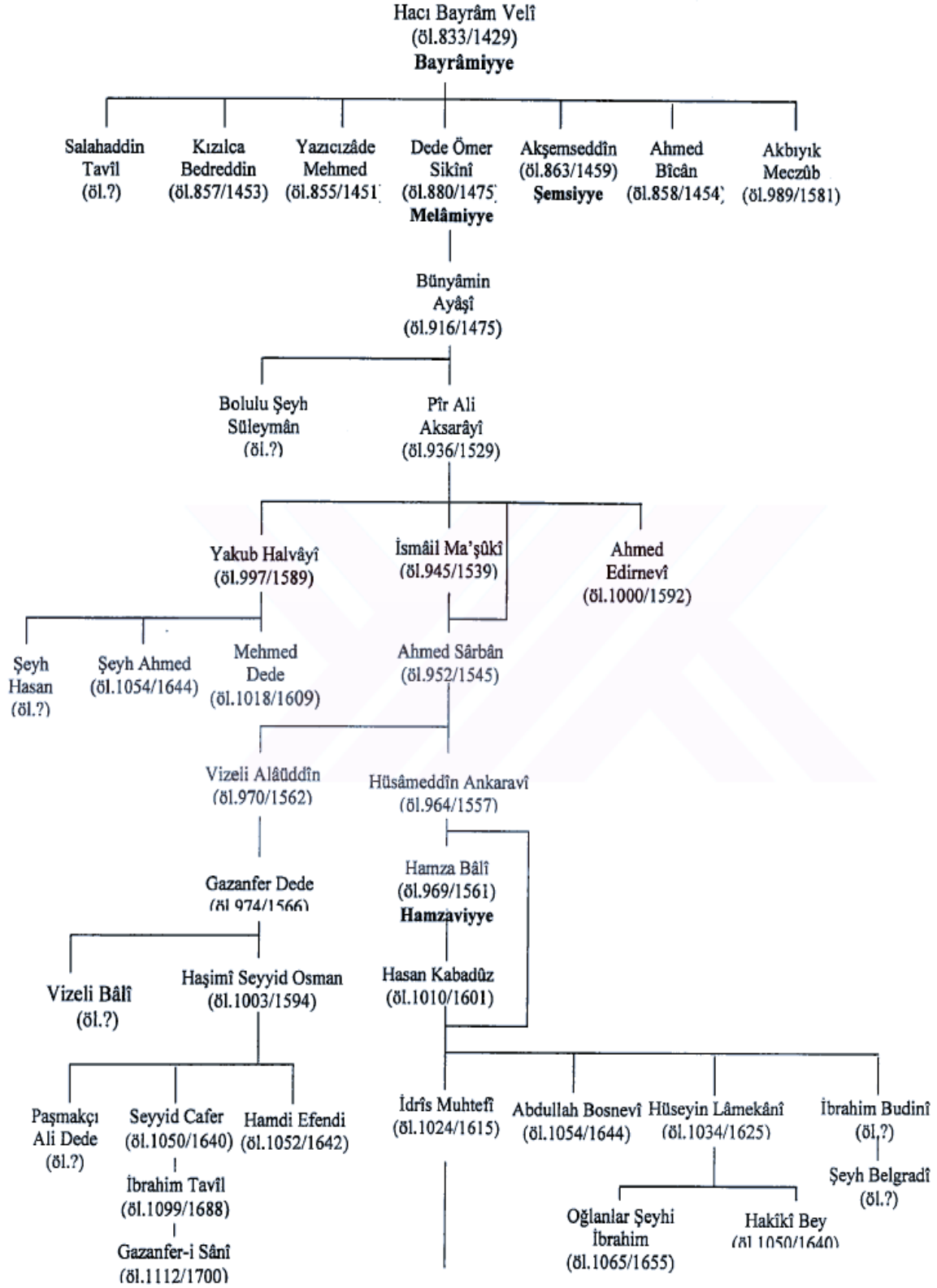
nedeninin Şemsîler'in Bayrâmîyye'yi sünni çizgiye oturtmak istemelerinin olduğu vurgulanırken Melâmîler'in de Nakşîbendiyye vasıtasıyla Şîî sıfatından kendilerini uzaklaştırma gayretlerinin olduğu belirtilmektedir (DİA, 2004, s. 31).

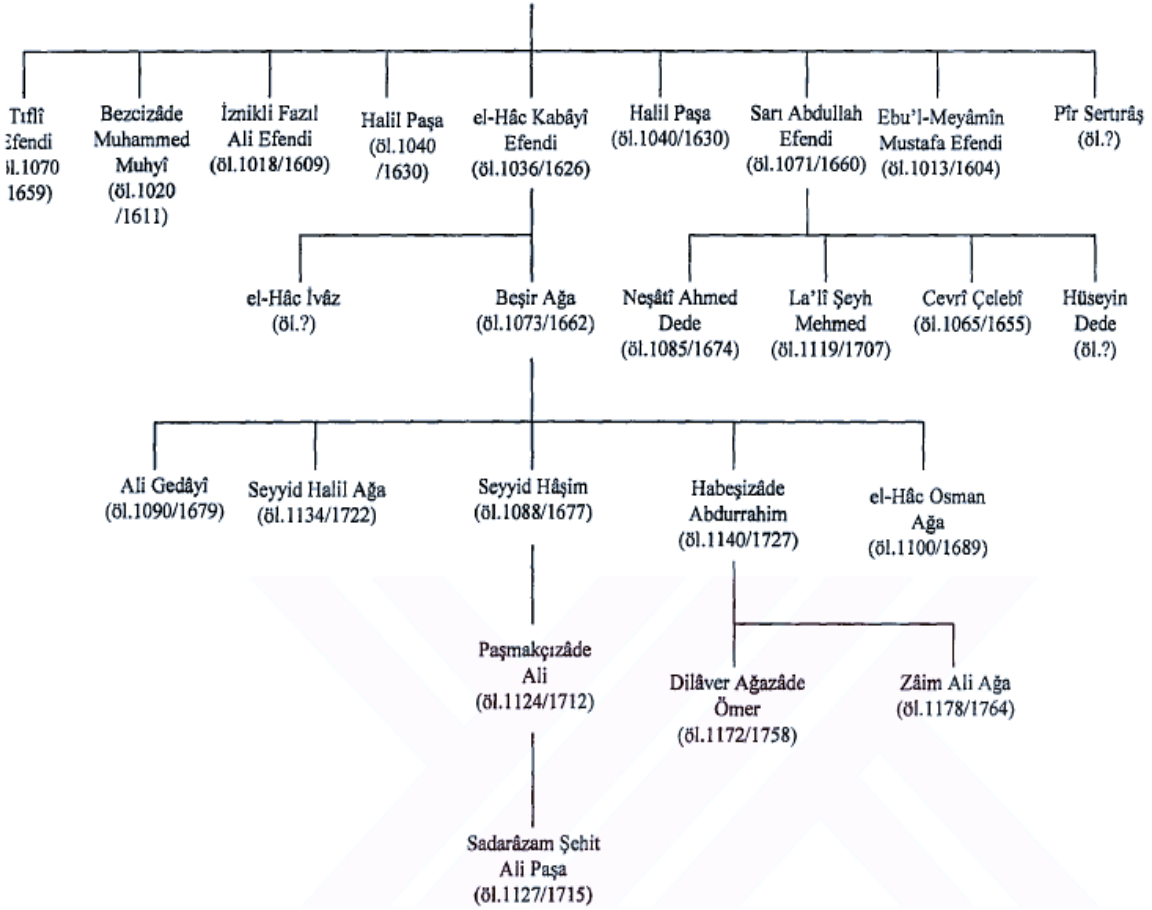
Abdülbaki Gölpınarlı (2015, ss. 198-199), Melâmîler ve Bektâşîlik arasındaki ilişki konusunda şunları söylemektedir:

“Ehl-i beyte muhabbet dolayısı ile tüm tarîkatlarda Şîîlik vardır. Bilakis bu Bektâşîlerdeki gibi tam manasıyla uygulanmamaktadır. Hz. Ali, peygamberden sonra nübüvvet sahibi ve hakikati Muhammediyye'nin mazhârıdır. Bilhassa vasîlik, hilâfet ve kutbîyetin tek sahibi Hz. Alidir, diğer halifelerin Muhammedî ve Gavs olmaları için herhangi bir delil yoktur.”

Ehl-i beyte bağlılıkları nedeniyle onların Bektaşîler ile faaliyette buldukları belirtilirken XVIII. yüzyılda Celvetî-Bektâşî şeyhi olan Hâşim Babanın Melâmî olduğunun bilgisi dışında Melâmîler ve Bektâşîlik hakkında herhangi bir ilişkinin olmadığı ileri sürülmektedir (DİA, 2004, s. 35).

Bayrâmî Melâmîlerine dair verilen silsilelere baktığımız vakit, Sikkîni'nin vefatının ardından Bayrâmî Melâmîliği Bünyamin Ayaşî ile devam ettiğini ve Sadrazam Şehit Ali Paşa ile sona erdiğini görmekteyiz. Nitekim Abdurrezzak Tek, yazmış olduğu tezde Bayrâmî Melâmîliğinin hilâfet silsilesini şema halinde vermektedir.

Tablo 1: Bayrâmî Melâmîlîğinin Hilâfet Silsilesi (Tek, 2000, ss. 56-57).

Melâmîler'in XV. yüzyıldan itibaren, devre-i vustâ, orta dönem ve Bayrâmî Melâmîleri gibi isimlerle anıldıklarını görmekteyiz. Tarih sahnesinde kaldıkları dönemlere baktığımız vakit bazı tarihçiler tarafından duraklama ve yükseliş devirleri olarak adlandırılan zaman diliminde oldukları anlaşılacaktır. İlk dönemleri Ankara savaşı, Şeyh Bedreddin isyanı, Şehzade Cem ve Sultan Bayezid arasındaki taht kavgası, Safevî ayaklanmaları gibi devlete karşı güven sorununun, propaganda ve ayaklanmaların olduğu tarihlerdir. Ahmet Yaşar Ocak (2012, s. 15), bu dönem Melâmîlerinin Osmanlı Devleti'nin düzeni ve resmi ideolojisine karşı muhalif tavır takındığını belirterek diğer tarikatların aksine "yarı siyasî bir sûfî hareket" olarak nitelendirmenin uygun olacağını ifade etmektedir.

Melâmîler XVI. yy'da, Pir Ali Aksarâyî vasıtasıyla İstanbul ve çevrelerine yayılmış bilhassa onun halifeleri, açılan tekkelerde şeyhlik yapıp camiilerde vaaz vererek halka hitap etmiştir (Köseoğlu, 2015, s. 558). Melâmet Osmanlı topraklarında ne kadar yayılırsa yayılsın mehdilik, zındıklık ve mühlidlik suçlamalarından yargılanmalarının sürdüğü görülmektedir. Bilhassa Aksarâyî'nin oğlu İsmâil-i Ma'sûkî (ö. 1539) on iki müridiyle yukarıda saydığımız sebeplerle Atmeydanı'nda idam edilmiştir (Tek, 2007, s. 25).

Hüsâmeddin-i Ankaravî'nin son dönemine kadar herhangi bir olumsuz hadiseye rastlanılmadığı görülmektedir. Bunun nedeninin Melâmîlerin devletin olumsuz yönetimiyle karşı karşıya gelmemek için merkezlerini değiştirmeleri, diğer tarikatlardaki hankah ve zâviye gibi belli mekânları kullanmamaları ve Halvetî, Bayrâmî, Mevlevî ve Nakşibendî gibi tarikatlara intisap ederek farklı gizlenme politikaları yürüttükleri anlaşılmaktadır (Kılıç, 2003, ss. 253, 258, 260). Bu politikayı yürütmelerinin arkasındaki etkenlerden biri de kutbiyyet meselesi olmalıdır. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, kutbun tasavvuftaki yerini, "*velîler zümresinin başkanı, dünyanın ve âlemin manevi yöneticisi olduğunu kabul eden en büyük velî*" şeklinde geniş kapsamlı olarak tanımlamıştır (Atlı, 2012, s. 13). Ahmet Yaşar Ocak (2012, s. 19) ise kutbu, "*Allah'ın yeryüzünü yönetmek için İlâhi yetkiler verdiği insanüstü varlık*" şeklinde tanımlarken "*İmâmü'l-müminin ve Halîfe-i Seyyidü'l-mürselîn olarak görülen kutbun Osmanlı hilâfeti ve saltanatının açık bir reddi*" olduğunu belirtmektedir. Bilhassa Bayrâmî Melâmîlerinin bu düşünce ve faaliyetleri yüzünden sıkı takibat ve şiddetli cezalara çarptırıldıklarını da ifade etmektedir. Vicdânî, kutbiyyet nöbetinin Melâmetîler döneminde uygulanmadığını ifade etmiştir. Sikkîni'den başlayarak bu meşrep ve tarîkata ulaşanlar için "Kutb-ı zaman" ifadesi kullanılmıştır (Vicdani, 2022, s. 111).

Bu dönemlerde Melâmet anlayışının askerlerin arasında yayılmaya başladığı belirtilirken aralarında rekabet bulunan Bektâşî yeniçerilerinin zıttı olarak sipahilerin Melâmeti tercih ettiği ifade edilmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 171). Ocak (2012, ss. 16-17), Melâmîliğin Osmanlı toprakları üzerindeki yayılımını sosyal tabaka üzerinden değerlendirmiştir.

"Bayrâmî Melâmîlerinin çiftçi, köylü ve kısmen sipahiler arasında kabul edildi ancak zaman içerisinde şehre doğru yayılım gösterilince esnaf tabakası arasında da zuhur etti. İsmail-i Ma'sûkî zamanında esnaf ve tüccar tabakasını içine alan Melâmîler, fütüvvet sülûflüğüne ulaştı. Yine aynı dönemde geniş coğrafyada bürokratlar, kapıkulu ocakları, ulemâ, şair ve edipler arasında da Melâmîliğe intisâb arttı. XVI ve XVII. yüzyılda ise İstanbul'da Melâmî hareketinin sosyal tabanını peştemalci esnafı temsil ediyordu."

Türk iktisatçısı ve sosyoloğu Ülgener (ö. 1983), Osmanlı ekonomisinin kapitalizme geçememesini İslâmî iktisat ahlakına dayandırarak batınî tasavvufun, rasyonel-ekonomik bireyin oluşmasının önüne geçtiğini belirtirken batınî tasavvufu reddeden Melâmîlerin ise şehirli ve orta sınıfa mensup olmamaları nedeniyle zühtten riyâzete geçemediklerini ifade etmektedir (Sayar, 2012, s. 290). Bilakis Engin Çağman, Tarih ve Coğrafya Dergisinde yayınlamış olduğu “Ülgener’in Protestanları: Bayrâmî Melâmîleri” isimli makalesinde Ülgener’in, Melâmîlerin esnaf teşkilatıyla yakın ilişkisi olduğunu gözden kaçırdığını, fütüvvet ve Melâmetin birbirinden ayrılamayacağını, gizlilik esasına dayanarak teşkilatlandıkları için sayılarını tespit etmenin ise mümkün olmayacağını vurgulamaktadır (Engin Çağman, 2016, ss. 65-67).

Bayrami Melâmîliği Ahmed Sârbân zamanında irşad faaliyetlerinin merkezi Tekirdağ’a çekilerek bir önceki dönemde yaşanan idam olayında olduğu gibi kötü ihtimallerden uzak durulurken Hüsâmeddîn Ankaravî ile Rumeliye yayılan Melâmîler, Hamza Bâlî ile birlikte Bosna’da ikinci bir merkez konum elde etmiştir (Gölpınarlı, 2015, s. 171). Bâlî’nin vahdet-i vücudçu fikirlerinin Bosna kadısını rahatsız etmesi üzerine Şeyhü’l-İslâm Ebu’s-Suud Efendi’nin fetvasıyla Bâlî ve müridleri idam edilince Melâmîliğin Bâlî’nin adına izafeten Hamzavîlik olarak anılmaya başlandığı kayıtlara geçmiştir (Tek, 2000, s. 17). Hasan Kabaduz, Şârîh-i *Fusûs* Abdullah Efendi vasıtası ile Arap coğrafyasında, Lâmekânî Hüseyin Efendi vasıtası ile de şair ve hatta vezirler arasında bir Melâmî kitesinin oluşmasına vesile olmuştur (Gölpınarlı, 2015, s. 171). Bir sükûnet dönemine giren Melâmîliğin, Sütçü Beşir Ağa’nın Osmanlı yönetimi tarafından idam edilmesi olayı sonrasında, halefi Haşim Efendi’nin, ondan sonra gelecek olan Şeyhü’l-İslâm Seyyid Ali Efendi (ö. 1712) ve Veziriazam Şehit Ali Paşa’nın (ö. 1716) gizliliğe bürünmesine neden olmuştur (Kılıç, 2003, ss. 253-254). Bütün bu yaşananların ardından kutbun kimde olduğuna dair anlaşmazlıklar kaçınılmaz olmuştur. Böylece Şehit Ali Paşa’nın ardından Hamzavî-Melâmî silsilesinin Osmanlı yönetimi ile olumsuzluk yaşamadan devam ettiği tahmin edilmektedir.

2.2.3. Nûrîyye Melâmîleri

Üçüncü devre Melâmîleri olarak kabul edilen Nûrîyye Melâmîliğinin kurucusu Mısırlı Muhammed Nurü’l-Arabî (1305/1888), Hz. Ali’ye nispet edilen *Nokta Risâlesi*’ni şerh etmesi üzerine “Noktacı, Noktacı Hoca” lakaplarıyla anılmaktadır (DİA, 2004, s. 35). Nurü’l-Arabî’nin müridlerinden Bursalı Mehmed Tâhir (ö. 1925), Arabî’nin avam arasında Arap Hoca, havas arasında ise “Seyyid Hâce Muhammed Nûru’l-Arabî” ismiyle anıldığını

belirtir (Tatçı vd., 2014, s. 5). Muhammed Nûru'l-Arabî'nin silsilesi, Nakşibendî, Halvetî, Ekberî ve Üveysî olmak üzere dörde¹² ayrılmaktadır. Aşağıda Arabî'nin Nakşibendî silsilesine yer verilmiştir (Bolat, 2015, ss. 22).

1. Hz. Muhammed
2. Hz. Ebû Bekir
3. Selmân el-Fârîsî
4. Kâsım b. Muhammed b. Ebû Bekir
5. Ca'fer es-Sâdık
6. Bâyezîd-i Bistâmî
7. Hasan el-Harkânî
8. Ali el-Fârmedî
9. Yusuf el-Hemedânî
10. Abdülhâlîl el-Gucdûvânî
11. Ârif Rivgerî
12. Mahmûd İncîr Fağnevî
13. Muhammed Ali Râmitenî
14. Muhammed Baba es-Semmâsî
15. Seyyid Emîr Külâl
16. Muhammed Bahâeddin Şâh Nekşibend
17. Alâeddin Attâr
18. Ya'kûb-ı Çerhî Hisârî
19. Ubeydullah Ahrâr es-Semerkindî
20. Muhammed Zâhid Bedahşî
21. Derviş Muhammed
22. Mevlânâ Hâcegî Semerkindî-i Emkenekî
23. Muhammed Bâkîbillah
24. İmam er-Rabbânî es-Şeyh Ahmed Fârukî es-Semerkindî
25. Habîbullah el-Buhârî
26. Ahmed el-Mekkî
27. Hudakî (?)
28. Molla Muhammed Abd
29. Molla İdrîs
30. Muhammed Niyâzî Kılı
31. Abdülhâlîk Kazânî

---

¹² Detaylı bilgi için bkz: (Bolat, 2015, ss. 22-23).

32. Mustafâ b. Mahmud et-Trabzonî
33. Muhammed Nurü'l-Arabî

Arabî'nin ilk müridlerinden Harîrizâde Muhammed Kemâleddîn Efendi (ö. 1882), *Tibyânü Vesâ'ili'l-Hakâ'ik* adlı eserinde üçüncü devreyi “Nakşibendîyye'den Müceddîyye¹³'nin Nûrîyye şubesi” olarak vermiştir (Çiçek, 1982, s. 250). Günümüz tasavvuf tarihçisi Ali Bolat, bu devre Melâmîlerinin artık melâmet düşüncesinden ayrılıp müstakil bir tarikat ehli haline geldiğini belirtmektedir (Bolat, 2015, s. 13).

Vicdânî, çağdaşı olan Arabî ve onun temsil ettiği Melâmîyye'yi şu şekilde tarif etmiştir:

“Üçüncü devre Melâmîyyesi Müceddidîyye-i Nakşibendîyye'nin bir şubesidir. Bu şube benim şeyhim ve müşidim olan Mısırlı vâkif-ı sırr-ı seb'a'l-mesânî es-Seyyid eş-Şeyh Muhammed Nurü'l-Arabî el-Bedrî el-Hüseynî'ye mensuptur. İsmi geçen zât Mısır'dan Üsküp'e gelmiştir. Tarikatı Nakşibendî el-Halvetî el-Melâmî'dir. Buna Nûrîyye denilir. İşte bu tarîk “Tarikat-ı Muhammedîyye”dir”.Yaşayan Nakşî meşâyihî böyle bir şubeden haberdar değildir. Arabî'nin hal-tavır ve giyim-kuşamında melamet mesleğine işaret edecek bir husus görülmemektedir. Bilhassa o, sarık takarak renkli giyinip havas ile yaptığı görüşmelerde onlara ilim, irfan öğreterek hürmetlerini celbetmektedir (Vicdani, 2022, ss. 129-132).

Arabî 1824 yılında yaptığı Mekke yolculuğunda, Kahire'de bulunan Halvetî, edip ve şair Hasanü'l-Kuveysnî ile tanışıp onu takip etmeye başladı (Gölpınarlı, 2015, s. 233). Bilhassa henüz on yedi yaşındayken Halvetî-Şabanî şeyhi İbrahim eş-Şemârikî'ye intisap etmesi üzerine Halvetiyye, Şabaniyye, Üveysiyye ve Ekberîyye tarikatlarından icâzet aldı (Azamat, 2020, s. 558). el-Ezher Camii ziyaretini sırasında Şeyh Hasan'ın Arabî'ye ilmi vehbinin inkişaf ettiğini belirtmesi üzerine Arabî, İskenderiyye'den Anadolu'ya, Gelibolu üzerinden ise Rumeli'ye geçti (Gölpınarlı, 2015, s. 234).

1837 senesinde bir rüya motifi görülmektedir. Manada Arabî, Hz. Peygamberin bulunduğu bir meclise girerek Hz. Ali'nin yanına oturunca, Hz. Muhammed minbere çıkarak Fetih suresini okumuş ve Arabî'ye icâzet vermiştir (Tahir, 2014, s. 6).¹⁴ Bu rüyanın ardından Üsküp'ten ayrılan Arabî, kalabalık bir kâfileyle Mekke'ye müşid-i kâmilî bulmak için gider. Hac esnasında Muhammed Mekkî adındaki bir zâtın emriyle halvete girdiğini, bu esnada bekâ

¹³ Nakşibendîyye tarikatının İmâm-ı Rabbânî'ye nisbet edilen kolu. Bkz: (Tosun, 2015, ss. 342-343).

¹⁴ Bu konuya dair bir diğer mana ise Arabî'nin 1838 yılında Koçana Medresesi'nde derste iken Hz. Peygamber'in elinde bir divit ile kağıda yazı yazdığı ve Hz. Ebu Bekir'e telkinde buyurduğu, Ebu Bekir'in de kendisine tevhid-i Ef'al, Tevhid-i Sıfat ve Tevhid-i Zât'ı telkin ettiğini, 1844 senesine kadar da bu makamat-ı selaseyi müdâvemet eylediği bildirilmektedir (Bolat, 2015, s. 25).

makamlarından cem', hazretü'l-cem ve cem'ul-cem'i Hz. Peygamber tarafından telkin ettiği ve hac dönüşü Yenbu'da ahadiyyetü'l-cem' makamını yine Hz. Peygamberden telkin ettiğini anlatır (Azamat, 2020, s. 557). Bu vechle hac dönüşü irşat faaliyetlerine başlamış olduğu tahmin edilmektedir. Bilhassa oğlu Şerif Efendi'nin, babasının 1851 senesinde fenâ ve bekâ mertebeleri ve ahadiyyetü'l-cem makamını muhteva eden tevhid anlayışı ile irşâd faaliyetlerine başladığını belirttiği nakledilmektedir. Bu tarihe kadar Arabî'nin Nakşibendî usûlüyle irşad ettiği vurgulanmaktadır (Azamat, 2020, s. 557).

1839-1870 yılları arasında Arabî, Rumeli'nin çeşitli şehirlerinde asker ve sivil bürokratları etrafında toplamaya uğraştı ve İstanbul'a yaptığı ziyaretlerle buranın gündelik hayatına tasavvuf anlayışını yaymaya çalışırken kendisine kutbiyyet verildiğini açıklayarak kendini Üçüncü Devre Melâmîliği'nin kurucusu ilan etti (R. Kılıç, 2014, s. 749). Böylece daha önce de zikrettiğimiz gibi İstanbul, Batı Anadolu, Rumeli şehirlerinde tekkeler kuruldu (DİA, 2004, s. 29).

Şekil 1: Nûriyye Melâmîlerine ait olan ilk tekke (Kaynak: Raif Virmiça Fotoğraf Arşivi).

Gölpınarlı (2015, ss. 301-303), Melâmî tekkeleri hakkında şu bilgileri vermiştir:

“Melâmîler arasında kullanılan tekke ifadesi bilinenin aksine mürşidin ailesiyle birlikte yaşadığı evlerdir. İhvan dilediği zaman buralarda toplanarak sohbet eder ve ism-i celal zikredilir. Rumeli istilasından önce İstrumça'da iki adet Melâmî Tekkesi tespit edilmiştir. Bunlardan eski olanı Arabî'nin içinde oturduğu ve vefatından sonra Hacı Faik Bey'in şeyh olduğu tekkedir. Burası zamanla kadınlara mahsus bir tekke halini almıştır. Diğeri ise oğlu Şerif Efendi'nin idare ettiği ve

sonrasında halifesi Hacı Abış Efendi'nin şeyh olduğu tekkedir. Selânik'te yer alan tekke, Ali Örfî'nin evidir. Doyran Kazasındaki tekke Şeyh Hamdi Hoca Efendi vasıtasıyla idare edilen bir dergâhtır. Gölpınarlı, Köprülü'de de bir Melâmî tekkesi bulunduğunu fakat vaziyeti hakkında bilgi sahibi olmadığını zikretmektedir. Tikveş Gavadar'da bulunan tekkede Hacı Kadri Bey şeyh olmuştur. İştîpli Salih Rıf'at Efendi İştîp'te bir tekke yaptırmıştır. Prizren'de bulunan tekkeye ilk olarak Recep Efendi'nin, son olarak da Ömer Lütî Efendi'nin şeyh olduğu bilgileri mevcuttur. Arabî'nin emri ile İsnefçe'ye de bir tekke açılmış ve Hacı İbrahim Efendi burada şeyh olmuştur. Üsküp tekkesinin şeyhi Arabî'nin damadı olan Abdurrahim Fedâî'dir. Kendisinden sonra oğlu Hacı Kemal Efendi yerine geçmiştir. Manastır'da yer alan tekke, şeyhi Ali Rıza Efendi'nin Arabî'ye intisabı ile bir Rifai Tekkesi iken Melâmî Tekkesi halini almıştır. İstanbul'da hâlihazırda bulunan Tarsus Rifâî Tekkesi ve Şehremîni Rifâî Tekkesi de zamanla Melâmî Tekkesi halini aldı.”

Günümüzde camii olarak faaliyet gösteren Fatih'teki Cafer Ağa Tekkesi ve 1918'de çıkan yangınla günümüze ulaşamayan Çerâgî Hamza Mescidi Tekkesi de Melâmî tekkeleri arasında kayıtlara geçmiştir (Köseoğlu, 2015, ss. 184-186).

Nûrîyye Melâmîleri arasındaki Şîî unsurların Bayrâmî Melâmîlerine nazaran daha az görüldüğü hurufiliğe dair izlere ise rastlanmadığı belirtilmektedir (Türer, 1988, s. 67). Nûrîyye Melâmîlerinde tarikatlaşma özelliğinin diğerlerinden daha belirgin olmasının nedeni ise bir takım erkân ve usûle sahip olmalarıdır (Türer, 1988, s. 67). Öyle ki altı makam üzerine olan Melâmî sülûkunun üçü tevhdî, diğer üçü ise ittihâd makamlarıdır. Bu yola girmek isteyen sâliklere, Melâmîlerde tekke, ayin girişi, birtakım kayıt ve merasim olmadığı için تنها bir yerde diz dize oturarak *zîkr-i dâim* ile beraber *tevhdî-i ef'al* tarif edilir ve bundan sonra sâlik kişinin vazifesi haktan uzaklaşmamak ve ihvânıyla sohbetlere katılmaktır (Gölpınarlı, 2015, s. 293).

2.2.3.1. Nûru'l-Arabî'nin Halifeleri

Arabî'nin hem bâtın hem de zâhirî ilimlerde yüksek mertebede bulunması ve daha önce de belirttiğimiz üzere etkileyici iletişim becerilerine sahip olması münasebetiyle çok sayıda halifesinin olduğu anlaşılmaktadır. Bugün dahi görüşlerinin özellikle Ege ve Rumeli coğrafyasında geniş kitlelere hitap ettiğini görmekteyiz.

Bursalı Mehmed Tahir, Arabî'nin halifeleri arasında ilk olarak damadı Prizrenli Abdurrahîm Fedâî'yi (ö. 1885) göstermiştir. Ardından sûfî müellif Harîrîzâde Muhammed Kemâleddin Efendi (ö. 1882), tasavvuf ve fıkıh âlimi Filintazâde Hâce Mahmûd Efendi (ö. 1893), mutasavvıf Manastırlı Hacı Ahmed (ö. 1887), Selanikli Sûfî şair Ali Örfî (ö. 1887), Fatih

civarında Kadı Çeşmesi Medresesinin Müderrisi Müreftehi Hâce Abdullah Efendi (ö. 1889) ve Ustrumca'dan Hacı Süleyman Bey (ö. ?) Nûrîyye Melâmîleri arasında zikredilmektedir (Tahir, 2014, ss. 9-13).

Melâmet düşüncesini Osmanlı'dan Cumhuriyet'e taşıyan kişiler arasında mutasavvıf, şeyh ve Fatih türbedarı Ahmed Amiş Efendi (ö. 1920) yer alır ki kendisinin Arabî'den sonra zamanın en büyük Melâmîsi olarak anıldığı belirtilmektedir (Azamat, 1989, s. 43). Onun çevresinde toplanan Bursalı Mehmed Tahir (ö. 1925), müderris ve mütercim Babanzâde Ahmed Naim (ö. 1934), felsefeci ve yazar İsmail Fenni Ertuğrul (ö. 1946), mûsikîşinas Ahmed Avni Konuk (ö. 1938) ve mutasavvıf, siyasi Abdülaziz Mecdî Tolun (ö. 1941) da Halvetî-Melâmî geleneğini devam ettirmek için önemli rol üstlenmişlerdir (Kılıç, 2014, s. 750).

İstanbul'da yer alan tekkelere ve tarîkatlara dair araştırmalarıyla bilinen Cemalettin Server Revnakoğlu (ö. 1968), çağdaşı olan Melâmîler hakkında da bilgiler toplamıştır. Tarihçi Mustafa Koç, onun İstanbul'un iç tarihini anlattığı notlarının Fatih kısmını 5 ciltlik eserde bir araya getirmiştir. Eserinde Melâmî tekke ve zâtları hakkında bilgiler bulunan *Revnakoğlu'nun İstanbul'u* isimli eserin 2,3,4 ve 5. cildinde Nûrîyye Melâmîlerine dair bilgilerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Yazarın yaşadığı dönem ve kitabında yer verdiği bilgilere kıyasla II. Devre Melâmîleri ve III. Devre Melâmîlerinin aynı çağda yaşamış olduğunu görmekteyiz. Bu hususta bir çağın kapanıp yeni bir çağın başlamadığı anlaşılmaktadır. Gölpınarlı bu bağlamda, Bayrâmî Melâmîleri'nin, Nûrîyye Melâmîlerinin varlığını kabul etmediğini ve onları "Mütelâmiyye" (Melâmîleşenler) olarak isimlendirdiğini belirtmiştir (Gölpınarlı, 1969, s. 128).

Yukarıda vermiş olduğumuz bilgiler ışığında Muhammed Nûru'l-Arabî'ye kadar Melâmet bir neş'e olarak kabul edilmiş ve farklı tarikatlar içerisinde yer almıştır. Revnakoğlu, kitabının II. cildinin "Müftü Hamamı Tekkesi Şeyhi Mustafa Râşid Rahmi" başlığı altında; "Üsküplü Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî'yi tüm tasavvuf erbabı tanır. Bu arif adamın 18 adet halifesi arasından pek maruf olan Abdülkerim Rûhi vardır ki Mevlevîhanekapısı'nda Hacı Evliya Mahallesi'nde Kaledibi'nde bugün ancak harabesi görülen Rifâi'yye'den Tarsus Tekkesi'nin şeyhi idi" bilgisine yer vermektedir (Koç, 2021a, s. 802).

Buradan anlaşılacağı üzere Melâmî halifelerinin de diğer tarikat mensupları gibi birden fazla tarikten hilâfet alabildiği görülmektedir. Aynı ciltte Kırkçeşme'de yer alan Peştemalciler Hanı'nın o dönemde Melâmîler merkezi sayıldığı bilgisini de vermektedir (Koç, 2021a, s. 978).

Kitabın III. cildinde Nûru'l-Arabî'yi zındıklık töhmetinden kurtararak altı ay boyunca konağında misafir eden Zaptiye Nâzırı Hüsni Paşa'nın (ö. 1892) kendisinden himâye istediğı bilgisi yer almaktadır (Koç, 2021b, s. 1421).

Günümüzde varlığını devam ettiren Nûrîyye Melâmîleri, İstanbul, İzmir ve Aydın'da irşâd faaliyetlerine devam etmektedir. Bu bağlamda İzmir'de Hasan Fehmi Kumanlıoğlu, Aydın'da Fehmi Özden, İstanbul'da Ahmet Soyuyiğit, Kosova'da Raif Virmiça, Makedonya'da Ahmet Demir günümüz Melâmî efendileri arasındandır.

3. MELÂMÎLERDE MÛSİKÎ

Mûsikî sanatı, toplumların kültürel birikim, değişim ve gelişimi hususunda bilgi vermesi açısından önem arz etmektedir. Bilhassa bir toplumun dini mûsikîsinde kullanılan enstrümanlar dahî o toplumun kültürel birikimini göstermesi açısından örnek teşkil etmektedir. Öyle ki Anadolu coğrafyasında yer alan tarikatların dergâhlarında ney, rebâb, kudüm, bendir, def vd. enstrümanlar kullanılmaktadır (Koca, 2017, s. 43). Bu enstrümanlar ve icrâ edilen makamların coğrafyaya göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Anadolu'da yer alan Melâmîler ve Rumeli'de yer alan Melâmîler arasında da bu fark görülmektedir. Belirtildiği üzere coğrafya kültürün aktarımı hususunda önemlidir.

Melâmîlerde mûsikînin varlığı günümüzde tartışma konusu olmuştur. Bu konuya açıklık getirebilmek için evvelâ Melâmîliğin tarihsel sürecine, tasavvufî yapısına, edebî ve sanatsal alt yapısına bakmak gerekmektedir. Neticesinde Mûsikî alanında Melâmîlerde Mevlevîler, Bektâşîler ve Cerrâhîlerde olduğu gibi aktif görünüm sergilenmediği anlaşılmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışma ile saha araştırması esnasında Melâmî bestekârların kimler olduğu tespit edilerek bestekârlar vesilesiyle Melâmîlerde mûsikîye bakışın detaylarına yer verilmiştir.

Nûrîyye Melâmîlerinin mûsikîsini tespit etmenin zorluğunun, bu mûsikînin Balkan Mûsikîsi olarak adlandırılmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Öyle ki öncelikle Balkan coğrafyasında irşâd faaliyetlerine başlayıp sonrasında Anadolu topraklarına göç etmelerinden kaynaklanan bir kültürel aktarım söz konusudur. Bu hususta mûsikî sanatına ilk olarak Balkan coğrafyasında başladıkları anlaşılmaktadır. Zamanla Anadolu coğrafyasında icrâ edilen mûsikînin bulunduğu coğrafyanın tekke mûsikîsine benzemesi kaçınılmaz olmuştur.

3.1. Melâmîlerde Mûsikîye Genel Bakış

Günümüz Melâmîleri tarafından doğru bir tanım olarak ifade edilmese de 3 ayrı devre olarak anılan Melâmîyye'nin ilk iki döneminde mûsikî icrâ edilmediğinin çoğunluk olarak kabul edilen bir kanı olduğunu giriş bölümünde kaynaklarıyla belirtmiştik. Nûrîyye Melâmîlerine baktığımız vakit ise efendilerin divanlarında yer alan ilâhi formundaki şiirlerin bestelendiği görülmektedir. Böylece mûsikî sanatının Melâmîlerin meclisine açık bir şekilde girdiği anlaşılmaktadır. Melâmî meclislerinde kullanılan enstrümanlar, eserlerin makam ve usûlleri, hangi formların icrâ edildiği, zikir ve semânın yeri tezimizde açığa çıkması gereken konulardandır.

3.1.1. Melâmîlerde Zikir ve Semânın Yeri

Melâmîyye’de zikir ve semânın kaynaklarda yer alan bir konu olduğu görülmektedir. İlk dönem Melâmetîlerde semâ ve zikir Sühreverdî’nin eseri *Avârifü’l-Meârif*’te (2005, s. 93), “*Melâmetîlerden biri semâ yapmaya davet edildi. Fakat o buna yanaşmadı. Kendine, “Niçin çekiniyorsun” diye sorulduğunda ise “ben semâyâ katılıp devran etsem bende vecd hali meydana gelir. Ben halimin kimse tarafından bilinmesini sevmem!” demişti.*” şeklinde geçmektedir.

Gölpınarlı (2015, s. 23) Melâmetîlerde zikir hususunda dil ile zikirten bir şey çıkmayacağını; kalbin zikri ihmâl etmesi neticesinde dilin zikre başlayacağını belirtmiştir. Yine *Avârifü’l-Meârif*’te (2005, s. 94) de Melâmetîyye’ye göre zikrin dört şekilde yapıldığını ifade ederek birincinin dil, ikincinin kalp, üçüncünün sır ve dördüncünün de ruh ile yapılan zikir olduğunu eklemiştir. Sülemî’nin (2016, s. 82) *Melâmetîyye Risâlesi*’nde Melâmetîliğin esasları arasında “semâ, zikir, ilim ve diğer meclislerde ağlamayı bırakmak, bunun yerine mahzun olmak maddesi yer almaktadır.

Bayrâmî Melâmîlerinde zikrin yeri Melâmetîlerdeki gibidir. Bilhassa onları diğer tarîkatlardan ayıran temel özellikler arasında zikir ve âyini reddetmeleri yer almaktadır (DİA, 2004, s. 33). Fakat Gölpınarlı’nın *Melâmîlik ve Melâmîler* (2015) isimli eserine baktığımız vakit, genel itibarıyla Bayrâmî Melâmîlerinin tasavvuf edebiyatıyla yakından ilgilendiği ve onların kaleme almış olduğu şiirlerin diğer tekkelerde de okunduğu belirtilmektedir. Bayrâmî Melâmîlerinden Lâmekânî Hüseyin Efendiye ait olan;

“ Çok meşâyih sohbetin gördüm, sözün gûş eyledim;

Ellerinden hem muhabbet câmunu nûş eyledim.”

İlâhi güftelerinin neredeyse bütün tarîkat erbâbı tarafından bilindiği ve tekkelerde zikir esnasında makamlı bir şekilde icrâ edildiği ifade edilmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 83). O dönemde semâ ve devrânın yasaklanmasının istenmesi üzerine Lâmekânî’nin Melâmî tarîkatında devrân ve semânın olmadığını yine de kâmil şeyh ve dervişlerin tekke ve hangâhlarda semâ edip bundan ilâhi cezbe duyduklarını, bunu yasaklamanın ise zaman kaybı olacağını belirttiği vurgulanmaktadır (Tek, 2001, s. 261). Bu dönemde yaşayan Melâmîlerin bazen cehrî zikir de yaptığı belirtilirken bunun sadece başkalarının göremeyeceği Melâmî meclisinde yapıldığı ifade edilmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 195).

Nûrîyye Melâmîleri arasında zikri ve semâ'ı reddedenlerin olduğu gibi kabul edenlerin de varlığı görülmektedir. Günümüz Melâmîlerini diğerlerinden ayıran en temel özelliğin bu dönemde usûl ve erkânda bazı değişimler olduğunu, tarikatlaşmanın başladığını tarihsel süreç içerisinde vermiştik. Bu tarikatlaşmanın sebebi, özellikle Balkan coğrafyasında yaşayan Türkler'in İslâmî hassasiyetten uzaklaşmamak ve birlik içinde yaşamak için Melâmî Tekke, vakıf ve dernekleri altında bir araya gelmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu toplantılarda evvela sohbet yapılmakta ve sohbet öncesinde yahut sohbet sırasında besteli ilâhiler okunmaktadır. Bu ilâhilerin güfteleri genellikle Niyazi-i Mısırî, Yunus Emre ve bazı Melâmî Efendilerine aittir. Sohbetten sonra zikre geçilir.

Şekil 2: Şeyh Abdülmâlik Hilmi Dergâhı, 1969 (Youtube, d55).

Melâmîler kuûdî, kıyâmî ve dönerek zikretmektedirler. Fakat bu zikirler Halvetî tarîkatındaki zikre benzememektedir. Örneğin ayaklarla eşlik edilen ve bazı yerlerde “ayak zikri” olarak isimlendirilen kıyâmî zikirde herkes daire şeklinde kol kola girer ve böylece meydanda hem dönerek hem de “bir nefeste üç defa Allah” diyerek ritmik ve koreografik şekilde zikir yapılır. Bu zikir kuûdî şekilde de yapılabilmektedir. Ayrıca beden hareketlerinin “sallanma, dönme,

kollarını hareket ettirme, ayaklarını hareket ettirme” gibi bedensel hareketlerin eklenmesinin mantığı da bedenın zikrin feyzinden hissedâr olmasını sağlamaktır. Bu nedenle Melâmî zikirlerinde beden sallanılarak hem ayakta hem de oturarak vücut hareket ettirilir.

Kosova’da Şeyh Emin Turgut Efendi’nin halifesi Süleyman Kolarinin 1969 yılında yönettiği kuûdi zikir, bir Alman stüdyosu tarafından kayıt altına alınmıştır. Kayıt 2012 yılında internet üzerinden erişime açılmıştır¹⁵. Bu kayıta hicâz zikir, uşşâk salavat, kelime-i tevhîd, ism-i celal ve hû zikri tespit edilmiş ve notaya alınmıştır.

Bu kayda göre Melâmîlerde zikir tertibinin şu şekilde yapıldığı tespit edilmiştir:

“*Etağfirullah el Azîm, el Kerîm, er Rahîm, ellezî la ilâhe illahû el Hayyel Kayyum u ve etûbu ileyh*” istiğfarıyla kuûdi zikir başlar.

Hicaz Melâmî Zikri

Serbest Kosova Dergâhı

Es tağ fi rul lah el a zim el le zi la i la he il la hû

el Hay yel kay yu me ve e tu bu i leyh

Es tağ fi rul lah el A zim el le zi la i lâ he il la hû

el Hay yel Kay yu me ve e tû bu i leyh

İstiğfar bitince salavat okunur.

¹⁵ Videonun kaydı için; (d55, 2012)

<https://www.youtube.com/watch?v=PZc9FvARJHI&list=PLgoPT28ZgD1j2g0f3OK16CzCx3LsOfG0z&index=9>

Uşşak Melâmî Salavat

Kosova Dergâhı

Al la hüm me sal li â lâ sey yi di na Mu ham me din ve â lâ

â li hi ve sah bi hi ve sel lim

Al la hüm me sal li â lâ sey yi di na Mu ham me din ve â lâ

â li hi ve sah bi hi ve sel lim

Salavattan sonra kelime-i tevhîd, lafz-ı Celâl “Allah” ve *Kur’ân-ı Kerîm* tilâveti ile nihâyete erer. Zikrin başında istiğfâr ve salavat okumak usûldendir.

Melâmî Kelime-i Tevhid

Kosova Dergâhı

La i la he il lal lah

Zikirlerde kelime-i tevhîde uygun bestelenmiş ilâhiler icrâ edilmektedir. Melâmîlerde diğer tarîklerde olduğu gibi zikir sayısı bulunmamaktadır. Gerek zikir esnasında gerekse dervişe verilen zikirde de bu durum geçerlidir. Melâmîlerde zikri, Efendi yahut Efendinin belirlemiş olduğu bir kişi yönetir. Zikrin her bir bölümünün başında “*Ya eyyühellezîne amenüzkürullahe zikran kesira/Ey iman edenler Allah’ı çokça zikrediniz*” sonra “*Efdaliz zikr fa’lem ennehu/ Zikirlerin en üstünü La ilahe illallah’tır*” daha sonra lafz-ı Celâl “Allah” zikri bulunmaktadır.

İsm-i Celâl

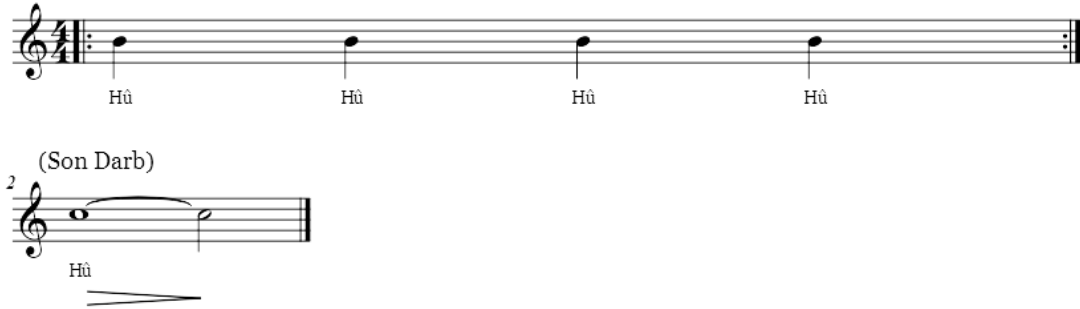
Kosova Dergâhı

Her tarikatta “Allah” zikri bulunsa da Melâmîlerde bu zikrin daha farklı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer tarikatlarda aynı ritimde devam eden zikir Melâmîlerde bir nefeste üç defa Allah lafzının tekrarlanmasıyla devam eder ve “Allah ism-i Celâlinin” ilk ikisi aynı ritimde olduğu hâlde üçüncüsü daha yavaş icrâ edilir. Bir nefeste sonuncu olarak zikredilen “Allah ism-i Celâlinin” yavaş olması için sofyan usûlü olarak tamamlanmasına sebep olur. Lafz-ı Celâl sırasında belirli bir sayı olmaksızın ilâhiler icrâ edilmektedir. Ayrıca ilâhi formunun haricinde kasîdeler, duraklar ve kandil günlerinde mevlidler icrâ edilmektedir. Hû zikri ve akabinde *Kur’ân-ı Kerîm* tilâveti yapılarak dua edilir.

Hû Zikri

Kosova Melâmî Dergâhı

Melâmî zikirlerinde Kâdirî ve Rıfâî tarikatlarında olduğu gibi coşkulu ve yüksek sesle icrâ edilen eserlerin pek az olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle zikrin daha kontrollü ilerlemesinin hedeflendiği tahmin edilmektedir.

Melâmîlerde günlük hayatta sadece ism-i Celâl zikrine yer verilmesi istenilmektedir. Bu devamlılığın sebebi Kur’an-ı Kerîm’de buyurulan “*ellezînehum salâtihim dâimûn/onlar daima namazdadırlar*” ayet-i kerîmesidir. Melâmîlerde zikrin adedinin olmamasının nedeni zikrin daima devam etmesi belirli bir sayıdan sonra bırakılmamasıdır. Onlara göre zikir enfüste ve afakta devam ederek zikr-i dâim esas alınır. Melâmîlerde insanın sürekli namaz pozisyonunda

olamayacağı için namazdaki şuuru, bilinci, haşyeti ve saygıyı hayatın tüm zamanlarına yayması hedeflenerek lafz-ı Celâl'in Melâmetîlerdeki gibi kalp ile söylenilmesi de hedeflenmektedir.

3.1.2. Melâmî Bestelerinde kullanılan Makam, Usûl ve Formlar

Nûrîyye Melâmîlerinde eserlerin, melodik ve makamsal anlamda zengin olduğu görülmektedir. Birçok makamdan ilâhi icrâ edilmektedir. Bu durumun nedeni bu yolda sanatsal alt yapıya sahip insanların varlığına bağlanmıştır. Sınır olmaksızın her makamda ilâhi bestelenip icrâ edilmektedir. Nûrîyye Melâmîlerinin divanları, Raif Virmiça'nın derlemelerini ve bestelerini yaptığı *Kosova/Prizren İlâhileri* isimli kitabı, Melâmî bestekârların albüm kayıtları ve çeşitli nota arşivlerinde bulunan Melâmî İlâhilerden tespit ettiğimiz ölçüde:

Makam	Eser Sayısı
Acem Kürdî	1
Bayâtî	4
Bûselik	1
Evç	4
Hicâz	41
Hicâzkâr	2
Hüseynî	6
Hüzzam	13
Kürdî	2
Kürdîli Hicâzkâr	2
Mâhur	7
Muhayyer	3
Muhayyer Kürdî	14
Nihâvend	21
Nikriz	4
Rast	37
Sabâ	1
Segâh	6
Şehnaz	1
Uşşak	53

19 adet makamda bestelenmiş Melâmî ilâhileri arasında en çok kullanılan makamın Uşşak olduğu tespit edilmiştir.

Nûrîyye Melâmîliği eserlerinde ritmik ve melodik çeşitliliğin fazla olduğu görülmektedir. Lakin zikir esnasında okunan eserler sofyan usûlünde olarak seçilmektedir. Zikir haricinde icrâ edilen eserlerde herhangi bir makam sınırlaması yoktur. Nûrîyye Melâmîliğinde form zenginliğinden de bahsetmek mümkündür; zikir harici vakitlerde türkü ve şarkılar da icrâ edilmektedir. Ender Doğan (kişisel iletişim, 24 Ocak 2023) bu bağlamda şu bilgileri vermektedir:

“Okumuş olduğumuz eserler ritim ve melodi bakımından zengindir. Lakin zikir esnasında okuduğumuz eserler 4/4'lük olmak durumundadır. Bunun dışında 2/4 ve 8/8'lik de okuyoruz. Zikir haricinde okumuş olduğumuz eserlerde usûl sınırlaması yoktur. Örneğin 15 zamanlı Raksân usûlünde de okuruz, 7/8 Devri Hindî de okuruz, 10/8'lik Curcuna usûlünde de okuruz. Aynı zamanda bizde form zenginliği de vardır; türkü ve şarkı da okuruz.”

Doğan (kişisel iletişim, 24 Ocak 2023) Melâmîlerde mûsikînin form zenginliğine dair şu örneği eklemektedir:

“Bir gün biri, Derviş Efendiye gelerek ona olan muhabbetini “Sen uzaklarda değil, damarımda kanımsın” şarkısıyla gösterdi ve daha sonra “Arım, balım, peteğim” şarkısını okudu. Dolayısıyla şarkı da okusak türkü de okusak biz onu başka bir neş'yle, başka bir anlamla okuyoruz. Türküler, şarkılar şerh edildiği zaman başka boyutlar ortaya çıkabiliyor. Bu örneklerde de olduğu gibi Melâmet neş'esindeki bir derviş de her şeye bu gözle bakar, gördüğünü yorumlar ve her şeyi hakîkate bağlar. Önce düşünür, sonra zihne yerleştirir, nihâyetinde âlemi algılamaya başlayarak Cenâb-ı Hakk'ın yeryüzündeki cemâl tecellilerini görmeye başlar.”

3.1.3. Melâmî Tekke ve Dergâhlarında Kullanılan Enstrümanlar

Bu konu hususunda Doğan (kişisel iletişim, 24 Ocak 2023); “*Melâmîlerde enstrüman kullanımıyla ilgili bir sınırlandırma söz konusu değildir. Lakin Türk mûsikîsi enstrümanları olması elzemdir. En çok kullanılan sazlar ney ve ritim sazlarıdır.*” şeklinde açıklama yapmıştır.

Şekil 3: Üsküdar Dergâhı/Ahmet Soyyiğit İhvânı (*fehmaster*, 2016)

Girişte de belirttiğimiz gibi her coğrafya kendi kültürünü yansıtmaktadır. Öyle ki Rumeli coğrafyasında bulunan Melâmîlerin diğer tarikatlardan farklı olarak org eşliğinde ilâhi okudukları tespit edilmiştir. Kanun, keman ve bağlama Kosova/Prizren bölgesinde yoğun olarak kullanılan enstrümanlar arasındadır.

Şekil 4: Prizren Melâmî Dergâhı (Raif Virmiça Fotoğraf Arşivi)

3.2. Melâmî Bestekârlar

Melâmîler arasında mûsikî sanatıyla ilgilenen ve divanlarda yer alan ilâhi formundaki şiirlere beste yapan ihvânın bulunduğu bilinmektedir. Bu hususta Kosova’da Raif Virmiça, İstanbul’da Ender Doğan, Süleyman Şahintürk ve merhum Yahya Soyyiğit’in 200’ün üzerinde besteyi notaya aldığı tespit edilmiştir.

3.2.1. Raif Virmiça

1950 yılında Kosova/Prizren de doğdu. 1970 yılında Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu. Edebiyata olan ilgisini çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda yayınladığı şiirleriyle duyurdu. Prizren Melâmî Tekkesi’nde göstermiş olduğu yakın ilgi ve hizmet dolayısıyla önceki Mürşit Mahmut Dipşar ve ihvânı tarafından hilâfetnâme verildi.

Virmiça, Kurucusu ve başkanı olduğu “Kosova-Türk Araştırmalar Derneği” üzerinden, Rumeli topraklarında Osmanlı medeniyet ve kültürünü tanıtmaya, Türk dilinin devamlılığı ve Türkler’in Rumeli topraklarındaki varlığını sürdürmeleri hususunda çalışmalar sürdürmektedir. Bu bağlamda *Prizren Camileri*, *Suzi Vakfiyesi*, *Kosova’da Osmanlı Mimari Eserleri*, *Kosova’da Tarih, Kültür, Gelenek ve Görenekler* gibi 30’dan fazla eser kaleme almış ve almaya da devam etmektedir. Birçok kongre, sempozyum, seminer ve panele katılan Virmiça, 2010 yılında Kosova’da “Yılın Sanatçısı”, 2012’de “Balkanlar Kültür Hizmet”, 2013’te “Balkan Türk Müziği Hizmet”, 2015 yılında Türk Halk Kültürüne Hizmet” vd. ödüllerine layık görülmüştür. Raif Virmiça’nın Melâmî güftelerine yapmış olduğu beste ve derlemeler tablolar halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Raif Virmiça Besteleri

No	İlâhi Adı	Güfte	Makam	Usûl	Form
1	A’malim Anda Saklanır	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
2	Aç Çeşm-i İntibâhın Seyr Eyle Pâdişahı	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Devr-i Hindî	İlâhi
3	Açmış Gülü Şakayık	H. Ömer Lütfi	Bûselik	Devr-i Hindî	İlâhi
4	Açmış Gülü Şakayık	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
5	Affeyle Bu İsyânıma Bakma	H. Ömer Lütfi	Kürdîli Hicâzkâr	Sofyan	İlâhi
6	Allah İsmi Zikr İdersin Dâimâ	H. Ahmet Fethi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
7	Allah’u Cemîlun Yuhibbul Cemâl	Abdurrahim Fedai	Nihâvend	Nim Sofyan- Semâî	İlâhi

8	Ârifin Gittiği İrfan Yoludur	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
9	Âşıkları Bir Gülşeni Rahşâna Koyar	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
10	Aşk Âsumanında Eyeleriz Pervâz	H. Ömer Lütfi	Rast	Devr-i Hindî	İlâhi
11	Aşkî Cânan Her Dem Eyeler Aşığı	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
12	Aşka Dü Cihân Vârını Sat	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Nim Sofyan	İlâhi
13	Aşk-ı Haktır Aslı Hilkatten Murâd	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
14	Aşkın Nedir Ezvâkı	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Sofyan	İlâhi
15	Bâde-i Aşkî İlâhi Âşık-ı Canlandırır	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
16	Bağ-ı Hakikat Gülü	H. Ömer Lütfi	Rast	Devr-i Hindî	İlâhi
17	Bak Ne Buyurdu Bize	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
18	Bak Ne Kudrettir Ki Kenzi Sırrı Hikmet	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Sofyan	İlâhi
19	Bir Er Aradım Haldaştan Olsun	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Aksak	İlâhi
20	Bir Karınca İçinde Süleyman	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
21	Biz Ehl-i Melâmet Gözden İçeru	Abdurrahim Fedâî	Nihâvend	Devr-i Hindî	İlâhi
22	Biz Gurûh-i Aklı Küllî	Abdurrahim Fedâî	Rast	Sofyan Devr-i Hindi- Âyin Devr-i Revânî Müsemmen Yürük Semâî	İlâhi
23	Biz ki Melâmî Meşrebiz	H. Ömer Lütfi	Mâhur	Devr-i Hindi Sofyan	İlâhi
24	Birak Kîylü Kâli	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
25	Bugün Ben Hâb-ı Gafletten Uyandım	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Sofyan	İlâhi
26	Bugün Matla-i Âzamdan	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
27	Cân-u Cihanda Sensin Allah'ım	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Sofyan	İlâhi

28	Cenâb-ı Kibriyâ Sırrın Zemîn ü Âsumân	H. Ömer Lütfi	Rast	Nim Sofyan	Îlâhi
29	Cehlile Vaizimiz	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
30	Cihânda Merkez-i Devran	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindî	Îlâhi
31	Dâimâ Olmuş Murâkıb Hazret Mevlâ	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	Îlâhi
32	Dalarken Bahr-ı Vahdette	Abdurrahim Fedai	Hicâz	Sofyan	Îlâhi
33	Dâmâd-ı Pîr Abdurrâhim	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
34	Derviş Olan Kişiler İnsanı Kâmil Olur	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	Îlâhi
35	Dile Bu Hâb-ı Bîdârımda Manzûr Ol	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindî	Îlâhi
36	Dilersen Keşf Ola Esrâr-ı Tevhîd	H. Ahmet Fethi	Nihâvend	Nim Sofyan	Îlâhi
37	Edeptir Nûru Rabbânî	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	Îlâhi
38	El Medet Bîcâreye Gel Canda Cânan	H. Ömer Lütfi	Uşşak- Hicâz	Devr-i Hindi	Îlâhi
39	Ervâh-ı Nev-i Beşer	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindî	Îlâhi
40	Ey Bülbül-i Gülistan- ı Ma' nâ	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	Îlâhi
41	Ey Gönül Kancaru Saldın Şehsüvârı	H. Ahmet Fethi	Rast	Sofyan	Îlâhi
42	Ey Gönül Şam u Seher	H. Ömer Lütfi	Rast	Nim Sofyan	Îlâhi
43	Ey Mürşîd-i Dil Dânâ Mevlânâ	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	Îlâhi
44	Ey Rehberi Can ve Cânan	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindî	Îlâhi
45	Ey Rûh-u Âlem Âşık Seni Gör	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
46	Ey Tâlib-i Hak De Allah	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	Îlâhi
47	Ezelden Aşk ile Çün Yâne Geldim	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
48	Gâfil Âdem Hilkatı Bilmez Nedir	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	Îlâhi
49	Garamın Kalbi Uşşaka Devâdır Ya Rasûlallah	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	Îlâhi

50	Gece Gün Zikr Eder Allah'ı Bülbul	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
51	Geçmeyen Tabı Behîmâneyi İnsan Olmaz	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan Devr-i Hindî	İlâhi
52	Geldim Der Dergâha	H. Ahmet Fethi	Hüzzam	Sofyan- Yürük Semâî- Türk Aksağı	İlâhi
53	Gönlüm Aşkla Yandı Can	Abdurmâlik Hilmi Efendi	Nihâvend	Sofyan- Yürük Semâî- Türk Aksağı	İlâhi
54	Gönül Kim Aşk-ı Cânândan Berîdir	H. Ahmet Fethi	Hüzzam	Sofyan	İlâhi
55	Görünür Çeşm-i Dile Pertev-i Göster	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan- Semai	İlâhi
56	Gözlerimin Mest Olduğu	Abdurrahim Fedai	Nihâvend	Sofyan Nim Sofyan	İlâhi
57	Gülşen-i Cennette Var mı?	H. Ahmet Fethi	Segâh	Sofyan- Semai- Türk Aksağı	İlâhi
58	Hak Sende Olmuştur Ayân	H. Ömer Lütfi	Rast	Aksak	İlâhi
59	Hakkı Gör Aynelyakîn	H. Ömer Lütfi	Mâhur	Sofyan	İlâhi
60	Hazret-i Hak Zâtını Her Yüzden	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
61	Hey Mürşidi Pür Temkîn	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan Yürük Semâî Türk Aksağı	İlâhi
62	Hüsnüle Dil Âşüfte	Abdurmâlik Hilmi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
63	İlâhi Ver Bana Zevk u Muhabbet	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
64	İrişdirdi Bû Cânı Câna Mürşîd	H. Ahmet Fethi	Rast	Nim Sofyan	İlâhi
65	Kaf u Nun Hitâbı İzhâr Olmadan	H. Ahmet Fethi	Hüzzam	Sofyan Türk Aksağı Yürük Semâî	İlâhi
66	Kalben Allah ile Vahdettir	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
67	Kalbi Mahtûm Olan Allah'ına	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi

İmân Edemez

68	Kenzi İrfân-ı İlâhi Nuşaha Kübrâdır	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
69	Kesbi İrfân Eyleyen Âlemde Bulmada	H. Ömer Lütfi	Rast	Nim Sofyan	İlâhi
70	Keşf Olsa Dile Goncayı Gülzâr-ı Muhabbet	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
71	Kitâb-ı Hazret-i Haktır	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
72	Kıl Münevver Dili	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan Devr-i Hindi Yürük Semâî Türk Aksağı	İlâhi
73	Kıldım Sana Niyâzı	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
74	Lütfunla Handân Kıl Yâ	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
75	Mah Cemâle Zülfün İtme Perde	H. Ahmet Fethi	Rast	Sofyan	İlâhi
76	Medet Eyle Bana Yâ Hazreti Pîr	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Devr-i Hindî	İlâhi
77	Melâmet Hırkasını Giydik Ezelden	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
78	Melâmîler Yedi Bahre Daldılar	Abdurrahim Fedâî	Hicâz	Devr-i Hindî	İlâhi
79	Melâmîyim Melâmî	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
80	Melâmîyiz Hoş Meşrebiz	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	İlâhi
81	Men Areften Dersini Al	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Nim Sofyan	İlâhi
82	Menbâ-ı İlm-i Hakîkattir	Abdûlmâlik Hilmi	Muhayyer Kürdî	Sofyan Yürük Semâî Nim Sofyan	İlâhi
83	Mevlâyı Bulan Sûret- i Leylâ'ya Bakar Mı?	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan Nim Sofyan	İlâhi
84	Meyhâne-i Aşk Meykeşleriyiz	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Devr-i Hindî	İlâhi

85	Mi'rât-ı Kesreten	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan Yürük Semâî Türk Aksağı	İlâhi
86	Nefsine Vâkıf Olandır	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Sofyan Türk Aksağı	İlâhi
87	Nûr Oldu Bize Bir Bedri Hüdâ	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Devr-i Hindî	İlâhi
88	Rahm ü Kerem Et Bende-i Nâçâre İlâhi	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Sofyan Yürük Semâî Türk Aksağı	İlâhi
89	Râzı Ol Hükm-ü Kazâya	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Nim Sofyan	İlâhi
90	Rehi Hüdâyı Ya Hazret-i Hüdâi	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	İlâhi
91	Sanma Âşık Dilini Dilber-i Rânâ Bilmez	H. Ömer Lütfi	Kürdîli Hicâzkâr	Sofyan Devr-i Hindî Türk Aksağı	İlâhi
92	Sen Sana Aç Göz De Bak	H. Ömer Lütfi	Rast	Nim Sofyan	İlâhi
93	Sensin Ashâbı Dilin Müntehâb-ı İstimdat	H. Ömer Lütfi	Mâhur	Sofyan	İlâhi
94	Sensin Hakâyık Gülşeni	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Devr-i Hindî	İlâhi
95	Sensin Sâfâ- Efzâyı Can Ümmi Sinân	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Devr-i Hindî	İlâhi
96	Sıfat u Zât-ı Rahmânı	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Devr-i Hindî	İlâhi
97	Sığındım Âli Dergâha	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	İlâhi
98	Sohbeti Tevhîdi Hakka	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan- Devr-i Hindî	İlâhi
99	Terki Fenâ Kıl Derviş Ol Derviş	H. Ömer Lütfi	Rast	Devr-i Hindî	İlâhi
100	Tulu Etti Bugünde	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Sofyan	İlâhi
101	Uşşakı Hudâ Derdine Dermân	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindî	İlâhi
102	Ve Nahnu Akrabu Ey Cân	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
103	Visâlin Arzu Eyler Gönül Pek	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyân	İlâhi
104	Vücûd-u Kâinat	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	İlâhi

Esrâr-1 Hakk-1 Bîdehen					
105	Yâr Eyledi Tenvîri Can Ağyare Ne Hâcet	H. Ömer Lütfi	Nihâvend	Devr-i Hindî	Îlâhi
106	Zâhidin Tab'ı Bulur Hep Nûr-i Cennet'ten	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
107	Zâhirin Oldu Muhammed	H. Ahmet Fethî	Nihâvend	Sofyan	Îlâhi
108	Zevk Eder Cennet İçinde Müttakîn	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan Nim Sofyan	Îlâhi
109	Zihî Âşık Ki Âna Bir Nâm	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Nim Sofyan	Îlâhi

Tablo 3: Raif Virmiça Derlemeleri

No	Îlâhi Adı	Güfte	Makam	Usûl	Form
1	Allâh'ım Allâh Mabudum Billâh	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
2	Âlemde Bak Elem Var	H. Ömer Lütfi	Hüzzam	Sofyan	Îlâhi
3	Ariflerde Âr Olmaz	Fehmi Tezdoğan	Rast	Devr-i Hindi	Îlâhi
4	Âşık ki Nûr-u Haktan	H. Ömer Lütfi	Rast	Nim Evsat	Îlâhi
5	Aşk-ı Hak İle Mekânı	H. Ömer Lütfi	Mâhur	Aksak	Îlâhi
6	Atamız Hazret-i Âdem	H. Ahmet Fethi	Hüzzam	Sofyan	Îlâhi
7	Bihamdillah Tulû Etdi	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Aksak Semâî	Îlâhi
8	Bihamdillah Tulû Etdi	H. Ahmet Fethî	Rast	Sofyan	Îlâhi
9	Bir Kitâbi Hak'tır İnsan Nusha-i Kübrâya Bak	H. Ömer Lütfi	Muhayyer Kürdî	Semâî	Îlâhi
10	Biz Melâmîyiz	Abdurrahim Fedâi Hz.	Hicâz	Sofyan	Îlâhi
11	Bu Aşk Ezeli Âşikâ Bir Lutf-i Hudâ'dır	H. Ahmet Fethi	Rast	Sofyan	Îlâhi
12	Bu Melâmet Meslekinde	Hıfziya Efendi	Uşşak	Devr-i Hindi- Aksak- Müsemmen	Îlâhi
13	Cân u Cihânda Sensin Allah'ım	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
14	Cihâna Rahmet-i Rahmân	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Aksak Semai- Sofyan	Îlâhi

15	Cürmüne Muterîf Ol	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindi	Îlâhi
16	Dâim Zikreyliyor Bizim Kalbimiz	Seyyid Hakkı Baba	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
17	Dalma Sakın Gaflete Sen	H. Ömer Lütfi	Mâhur	Aksak	Îlâhi
18	Ey Bağlayan Dünyâya Bel	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Aksak	Îlâhi
19	Ey Cûh-i Dil N'oldu Bana	Abdülîlik Hilmi	Hicâz	Devr-i Hindi	Îlâhi
20	Ey Dil Safâ Bul Aşk İle	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
21	Eyledi Zuhûr	H. Faik Mehmet	Rast	Sofyan	Îlâhi
22	Feth Olup, Bab-1 Ulûm-1 Haydari	Abdurrahim Fedai	Muhayyer	Tek Vuruş	Îlâhi
23	Gönlüm Sana Ben Vermişim Hamdülillah	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
24	Her Dem Ki Geçer	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
25	İçip Zemzem Suyundan Kâne Geldim	H. Ömer Lütfi	Segâh	Devr-i Hindi- Düyek	Îlâhi
26	Îlâhi dide i canım	H. Ahmet Fethi	Uşşak	Sofyan	Îlahi
27	Meczip muyuz Deli miyiz?	H. Ahmet Fethi	Segâh- Hüzzam	Sofyan	Îlâhi
28	Melâmîler Derler Bize	Ethem Melâmî	Mâhur	Devr-i Hindi	Îlâhi
29	Meyhâne-i Aşk Meykeşleriyiz	Aşık Vasfî	Uşşak	Nim Sofyan	Îlâhi
30	Nefsine Vâkıf Olanlar Ârif-i Rahmandır	H. Ömer Lütfi	Rast	Sofyan	Îlâhi
31	Nûr Muhammed Pîrimiz	Sevdâyî Efendi	Uşşak	Nim Sofyan	Îlâhi
32	Nûş Etsen Hak Şarâbını	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Türk Aksağı	Îlâhi
33	Oldum O Yâre Tâlib	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Devr-i Hindî	Îlâhi
34	Sabah Oldi Başın Kaldır	H. Ahmet Fethî	Uşşak	Frençin Uşşak	Îlâhi
35	Sadâkatle Yapış Dâman- Pire	H. Ömer Lütfi	Hicâz	Sofyan	Îlâhi
36	Sefâ Geldiniz Erenler	H. Ömer Lütfi	Hüseyinî	Sofyan	Îlâhi

37	Sevinir Üç Aylar	H. Ahmet Fethî	Uşşak	Düyek Sofyan	Îlâhi
38	Sırr-ı Nihân-ı Zâhir Gel Gör Mülün İçinde	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
39	Tecelli Eyledi Bana	Eşref Melâmî	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
40	Terk Et Hevâyı Ey Hakk'a Âşık	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Devr-i Hindi	Îlâhi
41	Ün Yola Gitmezsem	H. Ahmet Fethî	Uşşak- Segâh	Sofyan	Îlâhi
42	Verir Kalbe Safâ Gülzâr-ı Tevhîd	H. Ömer Lütfi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
43	Yandı Yüreğimde Yanar	Abdalmâlik Hilmi	Uşşak	Sofyan	Îlâhi
44	Yüzüm Tuttum Sana Ya Hazreti Pir	Fehmi Tezdoğan	Kürdî	Sofyan	Îlâhi
45	Zâhirin Oldu Muhammed	H.Ahmet Fethi	Hüzzam Segâh	Sofyan Devr-i Hindi	Îlâhi

3.2.2. Yahya Soyyiğit

1965 Trabzon doğumlu olan Soyyiğit, hâfız, mûsikîşinas, bestekâr ve mutasavvıftır. 1985 yılında “Bursa’da İmam Hatip Liseleri Arası Kur’ân-ı Kerîm’i Güzel Okuma Yarışması”nda Türkiye birinciliği elde etmiştir. Lise öğretiminden sonra el-Ezher Üniversitesi’nde eğitim almış, yatay geçişle Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olmuştur. Küçüklüğünden beri ilgili olduğu belirtilen mûsikî sanatına, kurmuş olduğu “Dervişan” grubuyla devam etmiştir. Bu grubun üyeleri arasında diğer Melâmî bestekârlarından olan Ender Doğan ve Süleyman Şahintürk de bulunmaktadır. 1991 yılında, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Ses Sanatçısı olarak meslek hayatına başlamıştır.

Melâmîliğe intisabının aileden geldiği anlaşılan Soyyiğit, amcası Ahmet Soyyiğit’in mürididir. Haftanın belli günlerinde yapılan sohbetlere katılıp burada tekke mûsikîsi icrâ ettikleri belirtilmektedir (H. F. Soyyiğit, kişisel iletişim, 05 Haziran 2024). Bilhassa ihvânın güzel İlahî okumasına önem veren Soyyiğit, haftanın belirli günlerinde dernekte mûsikî dersleri vermiştir. Melâmî ilâhilerine yaptığı bestelerle adından söz ettiren Soyyiğit, 2010 yılında vefat etmiştir. Yahya Soyyiğit’in Melâmî ilâhilerine yapmış olduğu bestelerin listesi şu şekildedir:

Tablo 4: Yahya Soyyiğit Besteleri

No	İlâhi Adı	Güfte	Makam	Usûl	Form
1	A Dostlar Ne Mutlu Size	Ahmet Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
2	Ali'dir Muhammed Yolunda	Hasan Fehmi Efendi	Sabâ	Raks Aksağı	İlâhi
3	Annem	Ahmed Soyyiğit Efendi	Hicâz	Aksak	İlâhi
4	Aşkına Hu	Ahmed Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
5	Bir Yüze Verdim Gönül	Hasan Fehmi Efendi	Rast	Devr-i Hindi	İlâhi
6	Canımı Terk Eyleyli	Hasan Fehmi Efendi	Sabâ	Devr-i Hindi	İlâhi
7	Ey Merd-i Kâmil Et	Hasan Fehmi Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
8	Hak Mürşitten Sen Al Ders	Ahmed Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
9	Hakkı Muhammed'den Kılalar	Hasan Fehmi Efendi	Bayatî	Düyek	İlâhi
10	Hak'tan Geldi Bir Hitap	Ahmed Soyyiğit Efendi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
11	Kimi Dosta Varır	Ahmet Soyyiğit	Muhayyer Kürdî	Sofyan	İlâhi
12	İstiyorsan Kurtulmak	Ahmed Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
13	Lütfettin Ben Kuluna	Ahmed Soyyiğit Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
14	Yürürüm Yâre	Ahmed Soyyiğit Efendi	Sabâ	Sofyan	İlâhi

3.2.3. Ender Doğan

1970 Malatya doğumlu olan Doğan, neyzen, ses sanatçısı ve mutasavvıftır. 1984 yılında Eyüp Mûsikî Derneği'nde eğitim almaya başlayan Doğan, 1987 yılında İstanbul Üniversitesi Türk Mûsikîsi Korosuna katıldı. İlk albümü “Kimi Dosta Varır”ı 1989 yılında yayınladı. Yahya Soyyiğit ve Süleyman Şahintürk'ün de içerisinde yer aldığı Grup Dervişan ile *Nur Muhammed*, *Canda Cananım*, *Hoş Avaz* isimli albüm kayıtları yaptı. Mümkün olduğunca tasavvuf müziği kayıtları yapan Doğan'ın, sadece ney üflediği ve *İrfan Türküleri* adını vermiş olduğu albümleri bulunmaktadır.

Günümüzde Melâmet yolunda olan Doğan'ın Abdurrahim Fedaî, Ahmet Soyyiğit, Hasan Fehmi Tezdoğan ve Dâvud Yılmaz'ın ilâhi formundaki şiirlerine yapmış olduğu besteleri bulunmaktadır.

Tablo 5: Ender Doğan Besteleri

No	İlâhi Adı	Güfte	Makam	Usûl	Form
1	Aşk Ateşinde	Abdurrahim Fedai Hz.	Hicâz	Düyek	İlâhi
2	Allah'ı Cemîlûn	Abdurrahim Fedai Hz.	Hicâz	Düyek	İlâhi
3	Bahr-i Ummâna Dalmışım	Dâvud Yılmaz Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
4	Behey Aşık	Abdurrahim Fedai Hz.	Hicâzkâr	Sofyan	İlâhi
5	Bilmem Kendimi	Abdurrahim Fedai Hz.	Hüzzam	Sofyan	İlâhi
6	Candan İçeru	Abdurrahim Fedai Hz.	Hicâz	Sofyan	İlâhi
7	Coştu Yine Deli Gönül	Dâvud Yılmaz Efendi	Rast	Sofyan	İlâhi
8	Dalarken Bahr-i Vahdete	Abdurrahim Fedai Hz.	Bayâtî	Sofyan	İlâhi
9	Demedim mi?	Abdurrahim Fedai Hz.	Evç	Sofyan	İlâhi
10	Düştüm Onulmaz Derde	Dâvud Yılmaz Efendi	Nikriz	Sofyan	İlâhi
11	Erenler Aşkına Düştüm	Dâvud Yılmaz Efendi	Hüseyinî	Sofyan	İlâhi
12	Feyz-i Akdes	Abdurrahim Fedai Hz.	Rast	Sofyan	İlâhi
13	Fezkuruni Demez mi?	Ahmet Soyyiğit Efendi	Muhayyer Kürdî	Düyek	İlâhi
14	Gavs'ül Melâmî	Abdurrahim Fedai Hz.	Bayâtî	Devr-i Hindi	Nefes
15	Gerçek Mutluluğu İstersen	Ahmed Soyyiğit Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
16	Gönlümün Esrarisin	Ahmed Soyyiğit Efendi	Nikriz	Sofyan	İlâhi
17	Gördüm Cemalini	Dâvud Yılmaz Efendi	Hicâzkâr	Düyek	İlâhi
18	Gül Sensin Gülşen Sensin	Dâvud Yılmaz Efendi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
19	İhvanımız	Abdurrahim Fedai Hz.	Hüseyinî	Sofyan	İlâhi
20	İzzet İkrâm Etti Bugün Bana Aşk	Dâvud Yılmaz Efendi	Hicâz	Düyek	İlâhi
21	Makam Okuduk Hüda'dan	Dâvud Yılmaz Efendi	Rast	Sofyan	İlâhi
22	Mecâlim Yok Aşk Elinden	Davud Yılmaz Efendi	Muhayyer Kürdî	Düyek	İlâhi
23	Muhammed'in Aşkındandır	Abdurrahim Fedai Hz.	Hicâz	Curcuna	İlâhi
24	Muhammed Nur Benim Şeyhim	Abdurrahim Fedai Hz.	Evç	Sofyan	İlâhi
25	Nemdir Benim	Davud Yılmaz	Hicâz	Düyek	İlâhi
26	Nûrü'l Arabî	Abdurrahim Fedai Hz.	Uşşak	Sofyan	Deyiş
27	Olmuşum Hüsnüne Âgah	Ahmet Soyyiğit Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
28	Ol Yârim İçin Ağladı Gözüm	Dâvud Yılmaz Efendi	Gerdâniye	Sofyan	İlâhi

29	Sâlik Olan Aşk İle Sokrân Olur	Dâvud Yılmaz Efendi	Rast	Sofyan	İlâhi
30	Sekâhüm Hamrından Nûş Eylemişim	Dâvud Yılmaz Efendi	Segâh	Sofyan	İlâhi
31	Uyandı Bülbül Uyandı	Ahmed Soyyiğit Efendi	Hüseynî	Curcuna	İrfan Türküsü
32	Zikr-i Mevlayı Tadayım	Ahmed Soyyiğit Efendi	Nikriz	Sofyan	İlâhi

3.2.4. Süleyman Şahintürk

1966 İzmir Karşıyaka doğumludur. Gençlik yıllarından itibaren mûsikîye olan ilgi ve bilgisini Bursa ve İstanbul'da yer alan derneklere katılarak ilerletti. Onun dini mûsikîde meşk usûlünde verdiği eğitimle gelişmesini sağlayan hocası Yahya Soyyiğit idi. 1990 yılında Kültür Bakanlığı sanatçısı oldu. *Erenler Yolu, Dost ile Seyran, Senden Gayrı Yârim Yok, Gönül Seyri* isimli albümler çıkardı. *Gönüller Yapmaya Geldim* adında bir single kaydı da bulunmaktadır. Buna ilâve olarak birçok kasette bendir çaldı.

Ahmet Soyyiğit'in yeğeni olan Şahintürk, küçük yaştan beri efendisinin sohbetlerine katılarak ihvânı arasında yer almıştır. Şahintürk'ün Melâmî îlâhilerine yapmış olduğu besteler şu şekildedir:

Tablo 6: Süleyman Şahintürk Besteleri

No	İlâhi Adı	Güfte	Makam	Usûl	Form
1	Ahmed Ad Olmuştur Ona	Ahmed Soyyiğit Efendi	Hüseynî	Sofyan	Form
2	Aldır Beni	Hasan Fehmi Efendi	Hicâz	Sofyan	İlâhi
3	Behariye	Hacı Salih Rif'at Efendi	Nihâvend	Sofyan	İlâhi
4	Bu Âlem Mebde-i Sensin	Hasan Fehmi Tezdoğan	Uşşak	Sofyan	İlâhi
5	Gönlümün Kararı Yoktur Melâmîyim Melâmî	Üsküplü İsmail Hakkı Efendi	Kürdî	Yürük Semai	İlâhi
6	Gönül Şehri Sarayında	Hasan Fehmi Tezdoğan	Muhayyer Kürdî	Sofyan	İlâhi
7	Gönülde Senin Tadım	Ahmed Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
8	İstanbul	Ahmed Soyyiğit Efendi	Kürdî	Aksak	İlâhi
9	Nikâh İlâhisi	Ahmet Soyyiğit Efendi	Rast	Sofyan	İlâhi

10	Sen Bir Âşüksın	Hasan Fehmi Tezdoğan	Rast	Sofyan	İlâhi
11	Ya Rasûllallah Cemali Pakinin Meftuniyem	Hacı Salih Rıf'at Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
12	Yoktan Geldim Dünyaya	Hasan Fehmi Tezdoğan Efendi	Hüseyinî	Raks Aksağı	İlâhi
13	Yüzüm Tuttum Sana Ya Hazreti Pir	Hasan Fehmi Tezdoğan	Hicâz	Sofyan	İlâhi
14	Zikrederim Allah'ı	Ahmed Soyyiğit Efendi	Uşşak	Sofyan	İlâhi
15	Zikrederim Dost Seni	Hasan Fehmi Tezdoğan	Hicâz	Raks Aksağı	İlâhi

3.3. Diğer Melâmî İlâhileri

Teması Melâmîyye-i Nûrîyye'ye ait olan fakat bestekârı bilinmeyen ya da bestekârı Melâmî olmayan 4 adet ilâhi tespit edilmiştir.

Tablo 7: Diğer Melâmî İlâhileri

No	İlâhi Adı	Güfte	Derleyen/Beste	Makam	Usûl	Form
1	Nur Muhammed Pirimiz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Muhayyer	Sofyan	İlâhi
2	Derviş-i Kemâliz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Sabâ	Devr-i Hindi	İlâhi
3	Senin İsmi Biri Ahmed	Hasan Fehmi Tezdoğan	Barış Demir	Nikriz	Düyek	İlâhi
4	Doğdu Ol Şems-i Hakikat	Hasan Fehmi Tezdoğan	Barış Demir	Şehnaz	Düyek	İlâhi

3.4. Melâmî Güftekarlar (Nûrîyye Melâmîlerinin Divanları)

Divan ifadesi tarihsel, siyâsal ve edebî mecrada kullanılan geniş anlamı bir kelime olup edebiyatta şairlerin şiirlerini topladıkları eser mânâsına gelmektedir (TDK, 2024). Bu alanda verilen eserler arasında Mevlânâ'nın, Ahmet Yesevî'nin, Yunus Emre'nin, Nesîmî'nin, Kadı Burhâneddîn'in yazmış olduğu divanlar, günümüzde önemini koruyan eserler arasında örnek gösterilebilir (Akün, 1994, s. 399).

Yaptığımız araştırmada Nûrîyye Melâmîlerine ait 14 divana ulaşılmıştır. Bu divanlar şunlardır: Abdurrahîm Fedâî Divanı, Ali Örfî Divanı, Ömer Lütfî Divanı, Salih Rıf'at Divanı, Abdülmâlik Hilmi Divanı, Hulûsî Maksûd Divanı, Hüseyin Şemsi Ergüneş Divanı, Hasan Fehmi Tezdoğan

Divanı, İsmail Hakkı Divanı, Hafız Ahmet Fethî Divanı, Hüseyin Sabri Soyyiğit Divanı, Ahmet Soyyiğit İlâhiname'si (Divanı), Yaşar İhsan Gülver Divanı ve Davud Yılmaz Divanı.

3.4.1. Abdurrahîm Fedâî ve Divanı

Kosova/Prizren doğumlu olan Fedâî, el-Ezher'den icâzet alıp dini ilimlerde söz sahibi olan medrese müderrisliği yapmış bir ilim adamıdır (Yılmaz vd., 2021, s. 3). Üsküp'te yer alan tekkeye şeyh olmuştur (Gölpınarlı, 2015, s. 302). Bursalı Mehmed Tahir, Muhammed Nur'un halifesi ve damadı olan Fedâî'nin hem bâtinî hem de zâhirî ilimlerde birçok arif yetiştirdiği bilgisini vermiştir (Tatçı vd., 2014, s. 9). Kayda geçen halifeleri arasında Abdulahad Efendi (1913), Hacı Hafız Abdurrauf Efendi (1921), Cezbedar Yunus Efendi (1911), Mayadağlı İsmail Efendi (1909) yer almaktadır (Bolat, 2015, s. 47). Fedâî 1885 yılında vefat etmiştir (Gölpınarlı, 2015, s. 304).

Fedâî, *Tefsiru Sureti'l-Kevser*, *Risâle-i Vehbîyye*, *Kasîde-i Nûniyye*, *Kasîde-i Tâiyye*, *Hediyyetü'l-Hacc* isimli eserler kaleme almıştır (Gölpınarlı, 2015, s. 309). Bunlara ek olarak *Şerh-i Sırr-ı Ene'l-Hak*, *Risâle-i İrade-i Cüz'îyye*, *Risâle-i Ahval-i Melâmîyye*, *Şerh-i Şâfiyye*, *Merâtibü'l-Vücûd*, *Mecmua-i İlâhiyat* isimli eserlerinin yanında "Fedâî" mahlasıyla şiirler de yazdığı belirtilmektedir (Bolat, 2015, s. 48).

Şekil 5: Abdurrahîm Fedâî. Kaynak: Burak Anılır kişisel arşivi (2023).

Fedâî'nin, yukarıda zikretmiş olduğumuz eserlerden *Şerh-i Şâfiyye* ve ek olarak *Risâle-i Ruh-i Kızıl âlâ Esrâr-ı Mebzûl Muammâ-yı Sırr-ı Ezel* haricinde 14 adet eseri, *Fedâî Külliyyâtı* adı altında Ender Doğan, Oğuz Yılmaz ve Burak Anılır tarafından hazırlanmış ve 2021 yılında H Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

3.4.2. Ali Örfî ve Divanı

Örfî¹⁶, Görice/Arnavutluk doğumludur (Bolat, 2015, s. 49). Âlim ve fâzıl bir zahit olduğu belirtilen Örfî'nin, Arabî'den hilâfet aldıktan sonra Yalılar/Selânîk'teki evini tekkeye çevirip irşâd faaliyetlerine başladığı bilinmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 310). Ali Örfî'ye dair yapılan bir doktora tezinde Melâmîlerin Sebatayist düşüncelere sahip olduğu, Sebataycı toplumlarında da dinden uzaklaştıkça yeni yapılanma arayışına girildiğinden dolayı Masonluk ve Melâmîliğe ilgi gösterdikleri, bilhassa Ali Örfî'nin de tekkesini, Sebatayistlere maddi destek sağlamak amacıyla yapmış olduğu iddialarının kaynaksız bilgiler olduğu vurgulanmaktadır (Yılmaz, 2021, s. 135). Örfî 1887-88 yılında Selanik'te vefat etmiştir (Yılmaz, 2019, s. 378).

Örfî'nin edebî alanda birçok eser kaleme aldığı görülmektedir. *Terceme-i Mecâki'z-Zehra ala's-Salâti'l-Kübrâ*, *Terceme-i Şehr-i Şi'ri İbn Arabî*, *Şerh-i Divan-ı Niyazî-i Mısri*, *Risâle fi't-Tevhid*, *Şerh-i Divan-ı Salih Lütî Efendi*, *Şerh-i Gazel-i Hazret-i Üftâde*, *Es'ile ve Ecvibe-i Mutasavvifâne* vd. eserleri bulunmaktadır. Görüldüğü üzere Örfî daha çok tercüme türünde eserler kaleme almıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Oğuz Yılmaz tarafından doktora tezi olarak çalışılan *Örfî Divanı*'nın, gazel, mesnevî, murabba, tevhîd, münâcât, nutuk, ilâhi, devrîyye, şathîyye, vahdetnâme, methîyye ve muammâ türünde eserleri ihtivâ etmesi bakımından çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Aruz ve hece ölçüsü kullanan Örfî, 127 adet şiir kaleme almıştır (Yılmaz, 2021, s. 415).

3.4.3. Ömer Lütî ve Divanı

Prizren/Kosova doğumlu olan Ömer Lütî, zâhirî ve bâtinî ilimlerde tahsil görmüş bir şair olmasının yanında Jön Türk hareketine destek vererek memleketinde İttihat ve Terakki kulübünü açmasıyla tanınmıştır (Lütî, 2008, ss. 12-13). Lâkin sonradan bu hareketin amaçlarının başka bir özellik kazandığı ve bu nedenle Lütî'nin hayal kırıklığına uğraması üzerine bir mitingde yaptığı söyleşi sonrası kulübün kapanmasına sebep olduğu belirtilmektedir (Rahte, t.y., s. 204). Siyasi kişiliğinin yanında dini hassasiyeti ön planda olan bir zât olduğu

¹⁶ Kaynaklarda Urî olarak da geçmektedir.

anlaşılmaktadır. Öyle ki Prizren'deki Melâmî Tekkesinin başına Ömer Lütî Efendi geçmiştir (Gölpınarlı, 2015, s. 302). Bilhassa komünist rejimi desteklediği ve Lenin'in fikirlerini savunduğu ifade edilen Ömer Lütî'nin, Rumeli Müslümanlarının mânevi lideri olduğu ve Melâmî Tekkesini siyasi ocak olarak kullandığı bilgisi, kendisine ait divanın giriş bölümünde verilmektedir (Lütî, 2008, ss. 14-15). Prizren Melâmî Tekkesi'nin şeyhi iken 1928 yılında vefat etmiştir (Çavuşoğlu, 2024, s. 136).

Ömer Lütî'nin şair kişiliği vasıtasıyla birçok türde eser kaleme aldığı görülmektedir. Türk edebiyatında Neo-klasizm öncüsü olduğu ileri sürülen Lütî'nin *Divan*, *İsrât ile Tâlib*, *Tevhîd-i Bâri ve Takdîsi İlâhi*, *Hilyetü'l-Ekâbir*, *Şirr-ı Ezan-ı Muhammedî*, *Tercî-i Bend ve Terkib-i Bend*, *Müslümanlık*, *Na't-ı Şerif*, *Cihad-ı Mukaddes Kahramanlarına Yadigâr-ı Zafer* vd. isimli eserleri mevcuttur (Rahte, t.y., s. 205). Lütî'nin *Divan*'ı; gazel, murabbâ, murabbâ şarkı, müseddes, terci-i bend ve birkaç kıt'adan oluşan eserleri muhtevâ etmektedir. Divanda toplam 367 eserin yer aldığı görülmektedir.

Şekil 6. Hacı Ömer Lütî. Kaynak: Maida Rahte, 2015, s. 201.

3.4.4. Salih Rıf'at ve Divanı

İştîp/Makedonyalı olan Salih Rıf'at'ın hayatına dair fazla bilgi olmamakla birlikte onun Arabî'ye intisabının ardından kendi memleketinde bir tekke inşa ederek irşâd faaliyetlerine başladığı bilinmektedir (Gölpınarlı, 2015, s. 312). 1908 yılında vefat etmesi üzerine tekkenin avlusuna gömülmüştür (Tahir, 1972, s. 200).

Rıf'at Efendi Divanı Hasan Fehmi Kumanlıoğlu tarafından hazırlanarak 2010 yılında *Birdenbire Yayıncılık* tarafından yayınlanmıştır. Divanda 37 ilâhi formunda şiir yer almaktadır.

3.4.5. Abdurmâlik Hilmi ve Divanı

Prizren/Kosovalı olan Abdurmâlik Hilmi, 1865 senesinde dünyaya gelmiştir. Abdurmâlik Hilmi, Medrese âlimi iken Arabî'ye intisap ettikten sonra kendi imkânlarıyla medrese yaptırıp burayı Melâmî tekkesine dönüştürmüş ve irşâd faaliyetlerini de burada sürdürmüştür (Koro, 2015, s. 4). Hilmi 1928 yılında vefat eden Hilmi'nin, yaşamında İslâmî değerlere dair vermiş olduğu eğitimin yanında Türklük şuurunu geliştirmeye yönelik dersler de verdiği belirtilmektedir (Özcan, 1994, s. 9-10).

İki adet divanı bulunan Abdurmâlik Hilmi'nin ilk divanı olan *Divan-ı Türkî*, Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde yazılmış toplam 90 adet şiiri ihtivâ etmektedir (Koro, 2015, s. 12). Bu divan Hüseyin Özcan tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Diğer divan ise Arnavutça olup muhtevasında 77 adet şiir yer almaktadır (Koro, 2015, s. 13).

3.4.6. Hulûsî Maksud ve Divanı

1851 yılında Priştine/Kosova'da dünyaya gelen Hulûsî Maksud, ilk ve orta öğretimini Priştine'de tamamladıktan sonra Fatih Medresesi'nden icâzet alıp burada müderrislik yapmaya başlamıştır (Maksud, 1969, s. 28). Arabî'nin oğlu Şerif Efendi ve damadı Fedâî'den tevhîd mertebelerini tamamlayan Maksûd'un, bizzat Arâbî'den icâzet almış; 1929 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (MEDAD, 2024).

Hulûsî Maksûd'un *Hulûsî* mahlasıyla kaleme aldığı kaside ve gazel şerhleri, divan tercümeleri bulunmaktadır. 1969 yılında yayınlanan *Allah ve İnsan* isimli kitabında divan ve şerhleri bulunmaktadır.

3.4.7. Hüseyin Şemsi Ergüneş ve Divanı

1872 yılında Sofya'da dünyaya gelen Ergüneş, henüz 13 yaşında iken Arabî ile tanışmasının ardından tahsilini devam ettirmek kaydıyla dervişliğe kabul edilmiştir (Tan, 2020, s. 415). Duyûn-ı Umûmiye memuru olan Ergüneş, Arabî'nin oğlu Şerif Efendi ve sonrasında torunu Kemal Efendi'den feyz alarak sülûkunu tamamlamıştır (Tatçı & Özay, 2021, s. 24). Ergüneş 1968 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Tan, 2020, s. 415).

Şemsi mahlasını kullanan Ergüneş'in divan, mektubat, şerh, nasihat ve çoğu tercüme türünde 50'nin üstünde eserinin olduğu belirtilmektedir (Ergüneş, 1976, s. XII).

3.4.8. Hasan Fehmi Tezdoğan ve Divanı

1885 senesinde İştip/Makodonya’da dđnyaya gelmiştir (Kumanlıoğlu, 2010, s. 15). Zâhir ve bâtin ilme vâkıf olan Tezdoğan, Balkan Harbi neticesinde Tire/İzmir’e gelse de İzmir kuşatması nedeniyle tekrar İştip’e dönmüş, 10 yıl sonra Menemen/İzmir’e temelli olarak yerleşmiştir (MEKSAV, 2024). Tezdoğan 1951 yılında İzmir’de vefat etmiştir (Kumanlıoğlu, 2010, s. 18). Hasan Fehmi Tezdoğan Cumhuriyet dönemi Melâmîleri açısından ayrıca önemli bir müşşid olup III. devre olarak adlandırılan Nûrîyye Melâmîliğinin Anadolu coğrafyasına yayılmasına öncü olduğu anlaşılmaktadır.

Tezdoğan’ın kaleme almış olduğu divanın birden fazla baskısı olup açıklamalı hâli Hasan Fehmi Kumanlıoğlu tarafından İzmir’de yayınlanmıştır. Tezdoğan’ın divanında beyitler ve dđrtlükler yer almaktadır.

Şekil 7. Hasan Fehmi Tezdoğan. Kaynak: MEKSAV (2024)

3.4.9. İsmâil Hakkı ve Divanı

1915 yılında Üsküp/Makedonya’da dđnyaya gelen İsmâil Hakkı, ticâret okulu mezunudur ve meslek hayatını manifaturacı olarak sürdürmüştür (Anılır, 2010, s. 17). Onun hakkındaki bilgilere yazmış olduğu divan vasıtasıyla ulaşmaktayız. İsmâil Hakkı’nın Melâmîyye’ye intisâbı divanda şu şekilde geçmektedir:

“Evvelinde de şeriat ahkâmına bağlı yaşayan İsmâil Hakkı Efendi, Vranofçalı İlâhici¹⁷ Süleyman Efendinin sohbetine katıldığı vakit kendisine intisap edip zikrullah ve tevhîd-i ef’al dersleri aldı. Daha sonra Süreyya Efendi’den de Tevhîd-i sıfat ve tevhîd-i Ef’al dersleri alan İsmâil Hakkı,

¹⁷ Bütün İlâhîler ezberinde olduğu için bu lakabı aldığı ifade edilmektedir (Anılır, 2010, s. 19).

fenâfillah “Uruç Makamlarını” tamamlamış oldu. Yine Üsküp’te bir araya geldiği İştîpli Abdurrahîm Efendi’ye de intisâp eden İsmâîl Hakkı, kendisinden bekâ makamlarından ilki olan “makâm-ı cem” dersini alıp kısa sürede bu makamları tamamlayarak hatm-i makam oldu. 1967 yılında Üsküp’ten İstanbul’a göç eden İsmail Hakkı, 1989 yılında burada vefat etti” (Anılır, 2010, ss. 19-54).

Üsküplü İsmâîl Hakkı Divanı, ilk olarak 1985 yılında Kit-San yayınları tarafından İstanbul’da yayımlanmıştır. Divan, 2010 yılında Burhan Anılır tarafından İstanbul’da daha geniş muhtevâ ile basılmıştır. İçerisinde beyitler ve dörtlükler bulunan divanın 121. sayfasından itibaren *Kur’an*’dan ayetlere, 145. sayfadan sonra ise hadislere yer verildiği görülmektedir. Son sayfasında ise notalı bir ilâhi yer almaktadır.

3.4.10. Hafız Ahmet Fethî ve Divanı

1895 yılında Kosova/Prizren’de doğan Fethî Müdüt, mahlası nedeniyle “Ahmet Fethî” olarak tanınmaktadır (Virmiça, 2019, s. 23). 11 yaşında hafız olan Fethî, görmüş olduğu medrese eğitiminden sonra müderris, müezzin ve camii imamlığı görevlerinde bulunmuştur (Kuzay Demir, 2015, s. 72). Tasavvufî eğitimini Ömer Lütfî’den alan ve Melâmet yoluna da yine onun vesilesiyle giren Fethî, yaşadığı evi tekke olarak kullanılması için vakfetmiştir (Virmiça, 2019, s. 25). Fethî, 1978 yılında Prizren’de vefat etmiştir (Kuzay Demir, 2015, s. 72).

Yayımlanmış bir divanını tespit etmiş olduğumuz Fethî’nin, 100’ün üzerinde şiiri bu divanda yer almaktadır. Beyit ve dörtlük şeklinde kaleme aldığı şiirlerini ilâhi, gazel, şerh, münâcât, tahmis gibi formlarda bir araya getirdiği görülmektedir.

3.4.11. Hüseyin Sabri Soyyiğit ve Divanı

1932 yılında Araklı/Trabzon’da dünyaya gelen Soyyiğit, beş yüzyıllık imam soyundan gelen bir aileden Nakşibendî şeyhi Hacı Muhiddin Efendi’nin oğludur (Soyyiğit, 2005, s. X). Vesilesiyle ilk derslerini babasından alan Soyyiğit’in, hafızlığını ise İstanbul’da olan amcası ve kayınpederi H. Tevfik’ten tamamlayarak icazet aldığı belirtilmektedir (MEKSAV, 04.06.2024). 1959 senesinde İzmir/Karşıyaka’ya Ramazan vaizi olarak gelen Soyyiğit, orada Ahmet Kumanlıoğlu ile tanışarak Melâmet’e intisap etmiştir (Soyyiğit, 2005, s. X). Sabri Soyyiğit 2022 yılında İzmir’de vefat etmiştir.

Hüseyin Sabri Soyyiğit’in divanı, muhtevâsında 100’den fazla ilâhi dörtlüklerini barındırmaktadır. Genel itibarıyla ilâhi mânâ, tevhîd, 5 farz ve Hz. Muhammed temalı şiirlerin yer aldığı görülmektedir.

3.4.12. Ahmet Soyyiğit ve Divanı

Ahmet Soyyiğit hakkında kaynaklarda bilgi olmamakla birlikte kendileriyle bizzat yaptığımız görüşmeden edindiğimiz bilgiye göre:

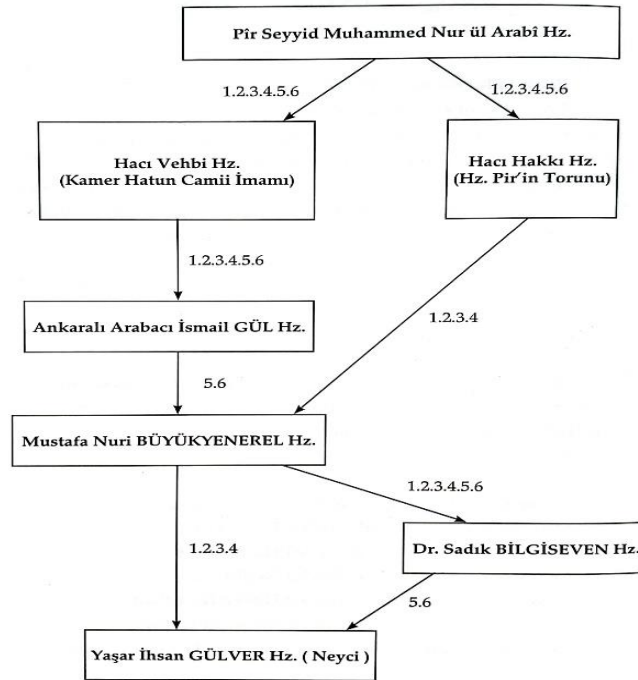
“1938 yılında Trabzon/Araklı’da dünyaya geldi. İlk eğitimini babasından Kur’an-ı Kerim’i okumayı öğrenerek alan Soyyiğit, hafız olmak için İstanbul’a, imam olan dedesi Tefvik Molla’nın yanına gitti. Hafız ve kurra olan Soyyiğit, tefsir ve dil eğitimi aldıktan sonra imamlık görevini ifâ etmek için İzmir’e yerleşti. Burada Hüseyin Sabri Soyyiğit ile karşılaşmış onun mürşidi olan Ahmet Kumanlıoğlu’na intisap etti” (Soyyiğit, kişisel iletişim, 23 Ocak 2023).

Soyyiğit, kaleme aldığı ilâhileri, *İlâhi Nâme* isimli kitabında bir araya getirmiştir. Adı geçen kitabın muhtevâsında 100’den fazla ilâhi formunda şiir olmakla birlikte birçoğunun da notasına yer verildiği görülmektedir.

3.4.13. Yaşar İhsan Gülver ve Divanı

Onun Divanı’ndan edindiğimiz bilgiye göre; “1927 senesinde İstanbul’da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk eğitimini rahatsızlığı nedeniyle bitiremeyerek askerlik vazifesinden sonra memur olarak geçimini sürdürdü. Melâmet yolunda Mustafa Nuri Büyükyenerel tarafından yetiştirildi. Gülver aynı zamanda bir neyzen olup şiirlerinde de neyzen mahlasın kullanmıştır. Gülver, 2014 yılında İstanbul’da vefat etti” (Gülver, 2015, ss. 11-13).

Yine onun *Divanı*’ndan aldığımız bilgiye göre Gülver’in Melâmet silsilesi şu şekildedir:

Şekil 8. Yaşar İhsan Gülver Silsile. Kaynak: Neyci Divanı (2015).

Bu divanda da yine 100'den fazla şiir bulunmakla birlikte bazı şiirlerde hece veznine dair bilgilere de yer verilmiştir. Her sayfanın altında ise şiirlerde geçen kelimelerin mânâlarının açıklandığı görülmektedir.

3.4.14. Davud Yılmaz ve Divanı

1933 yılında Bayburt'ta dünyaya gelen Yılmaz, Kur'an-ı Kerîm, tefsir ve tasavvuf eğitimi aldı (Yılmaz, 1933, s. 14). İzmir'de ticaretle uğraşan Yılmaz'ın, Hasan Güler'den aldığı tasavvuf eğitimi neticesinde Melâmetle tanıştığı ve âhirinde hocası tarafından halife kılındığı belirtilmektedir (Yılmaz, 2007, s. 8). Lâkin ehliyetli bir insan-ı kâmil arayışına girdiği ifade edilen Yılmaz'ın, Ali Bozkurt Dalay ile karşılaştığı vakit kendilerinden Melâmîlerce sırrı bilinen hilâfet ve hüccet aldığı tarihin kendisi için bir dönüm noktası olduğu vurgulanmaktadır (Yılmaz, 1933, s. 15). Davud Yılmaz 2011 yılında vefat etmiştir.

Davud Yılmaz Divanı'na baktığımız vakit 100'den fazla ilâhi formunda şiirin olduğunu görmekteyiz. Bu şiirleri beyit ve dörtlük şeklinde kaleme almıştır.

Yukarıda vermiş olduğumuz divanların haricinde Garip Hüseyin Efendi, Hasan Hilmi Soyyiğit, Mehmet Kaya vd. ait olduğunu tespit ettiğimiz Melâmî divanları da bulunmaktadır. Lakin yeterli bilgiye ulaşamadığımız için çalışmamızda 14 adet divana yer verdik. Bilhassa Ahmet Kumanlıoğlu¹⁸ gibi birçok Melâmîye mürşitlik yapan efendilerin de çok sayıda şiirinin olduğu fakat ayrı bir kitap olarak divanlarının yayınlanmadığı tespit edilmiştir.

3.5.Nûrîyye Melâmîlerine Ait Divanlardan Bestelenen İlâhiler

İslâm'da mûsikînin camii ve tekkelerde icrâ edilmek üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze mûsikî ile iç içe olduğu bilinen tarikatlar arasında Mevlevîyye, Bektâşîyye, Cerrâhîyye vd. yer almaktadır. Bilhassa bu tarikatların zikir esnasında mûsikî icrâ ettikleri bilinmektedir. Zikredilen tarikatlarda mûsikînin icrâ edilmesi diğer tarikatlarda da aynı eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği sorusunu akıllara getirmektedir.

Bu bağlamda tarihi ve edebî alt yapısına dair bilgi verdiğimiz Nûrîyye Melâmîlerine ait divanların bazılarında notalar tespit edilmiştir. Bu bağlamda muhtevasında yer alan şiirlerin İlâhi formunda bestelendiği Melâmî Divanları şu şekildedir:

---

¹⁸ Hasan Fehmi Kumanlıoğlu tarafından 2017 yılında yayınlanan *Efendi Babamdan Mektuplar ve İlâhiler* isimli kitap bu konuya örnek teşkil etmektedir.

Tablo 8. *Abdurrahîm Fedâî Divanı.*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Dalarken Bahr-i Vahdete	Ender Doğan	Bayatî	Sofyan
2	İhvânımız	Ender Doğan	Hüseynî	Sofyan
3	Feyz-i akdes	Ender Doğan	Rast	Sofyan
4	Nûru'l-Arabî	Ender Doğan	Deyiş (makam adı yazmıyor)	Sofyan
5	Bilmem Kendimi	Ender Doğan	Hüzzam	Sofyan
6	Gavs'ül-melâmî	Ender Doğan	Bayâtî	Devr-i Hindi
7	Behey Âşık	Ender Doğan	Hicâzkâr	Sofyan
8	Muhammed Nûr Benim Şeyhim	Ender Doğan	Evç	Sofyan
9	Demedim mi?	Ender Doğan	Nihâvend Nefes	Sofyan
10	Candan İçeru	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan
11	Allah'u Cemîlûn	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan
12	Aşk Ateşinde	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan
13	Muhammed'in Aşkındandır	Ender Doğan	Hicâz	Curcuna
14	Biz Melâmîyiz	Anonim	Uşşak	Düyek

Tablo 9. *Ömer Lütî Efendi Divanı.*

No	İlâhi Adı	Bestekâr	Makam	Usûl
1	Edeptir Nur-i Rabbani	Yahya Soyyiğit	Mâhur	Nim Sofyan

Tablo 10. *Salih Rif'at Efendi Divanı.*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Behariye	Süleyman Şahintürk	Nihâvend	Sofyan
2	Ya Rasulallah Cemali Pakinin Meftuniyem	Süleyman Şahintürk	Uşşak	Sofyan

Tablo 11. *Hasan Fehmi Tezdoğan Divanı.*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Bu Âlem Mendei Sensin	Yahya Soyyiğit	Karciğar	Sofyan
2	Gönül Şehri Sarayında	Süleyman Şahintürk	Muhayyer Kürdî	Sofyan
3	Sen Bir Âşıksın	Süleyman Şahintürk	Rast	Sofyan
4	Yüzüm Tuttum Sana Ya Hz. Pir	Süleyman Şahintürk	Hicâz	Sofyan
5	Zikrederim Dost Seni	Süleyman Şahintürk	Hicâz	Raks Aksağı
6	Bülbüller Gibi	Yahya Soyyiğit	Uşşak	Sofyan

7	Abdest Alan Su ile	Veysel Dalsaldı- Yahya Soyyiğit	Hüseyinî	Azeri Yürük Semai
8	Dervişler Gittiği Yere	Şahintürk- Soyyiğit- Doğan	Muhayyer	Sofyan
9	Gel Ey Aşkı Bıçare	Süleyman Şahintürk	Kürdî	Düyek
10	Yoktan Geldim Dünyaya	Süleyman Şahintürk	Hüseyinî	Raks Aksağı
11	Hakkı Muhammed'den Kılalar	Yahya Soyyiğit	Bayâtî	Düyek
12	Ey Merd-i Kâmil	Yahya Soyyiğit	Hicâz	Sofyan
13	Ben Yüze Verdim Gönül	Yahya Soyyiğit	Rast	Devr-i Hindi
14	Canımı Terk Eyleyeli	Yahya Soyyiğit	Sabâ	Devr-i Hindi
15	Aldır Beni	Süleyman Şahintürk	Hicâz	Sofyan
16	Ali'dir Muhammed Yolunda	Yahya Soyyiğit	Sabâ	Raks Aksağı
17	Ervâh-ı Âlemde Saflar Kuruldu	Yahya Soyyiğit	Evç	Sofyan
18	Bir Yüze Verdim Gönül	Yahya Soyyiğit	Rast	Devr-i Hindi
19	Ben Aşkın Nârına	Ender Doğan	Kürdî	Sofyan
20	Doğdu Ol Şems-i Hakikat	Barış Demir	Şehnaz	Düyek
21	Senin İsmi Biri Ahmed	Barış Demir	Nikriz	Düyek

Tablo 12. *Üsküplü İsmail Hakkı Divanı.*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Gönlümün Kararı Yoktur Melâmîyim Melâmî	Süleyman Şahintürk	Kürdî	Yürük Semai

Tablo 13. *Ahmet Fethî Divanı.*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Allah İsmi Zikr İdersin Daima	Raif Virmiça	Nihâvend	Sofyan
2	Dilersen Keşf Ola Esrar-ı Tevhid	Raif Virmiça	Nihâvend	N. Sofyan
3	İrişdirdi Bu Canı Cana Mürşid	Raif Virmiça	Rast	N. Sofyan
4	Mevlayı Bulan Sureti Mevlaya	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
5	Gülşeni Cennette Var mı?	Raif Virmiça	Segâh	Sofyan
6	Aç Çeşm-i İntibahım Seyr Eyle	Raif Virmiça	Uşşak	Devri Hindi
7	Bak Ne Buyurdu Bize Şahı Kerim	Raif Virmiça	Uşşak	N. Sofyan
8	Gece Gün Zikr Eder Allahı Bülbül	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
9	Ey Gönül Kancaru Saldın Şehsüvarı	Raif Virmiça	Rast	Sofyan
10	Gaf ve Nun Hitabı İshar Olmadan	Raif Virmiça	Hüzzam	Sofyan

11	Ma Cemale Zülfün İtme Perde	Raif Virmiça	Rast	Sofyan
12	Ezelden Aşk ile Çün Yane Geldim	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
13	Zahirin Oldu Muhammed	Raif Virmiça	Nihâvend	Sofyan
14	Bihamdillah Tulu İtdi	Raif Virmiça	Rast	Sofyan
15	Sabbah Oldi Başım Kaldır	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
16	Her Dem ki Geçer Yâd-ı Hazının	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
17	Ûn Yola Gitmezsem	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
18	Sevinir Üç Aylar Yerler ve Gökler	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
19	Zahirin Oldu Muhammed	Raif Virmiça	Hüzzam	Sofyan
20	Bu Aşk Ezeli Aşikâr Bir Lutfi Hüdadır	Raif Virmiça	Rast	Sofyan
21	Allah'ım Allah, Mahbudum Billah	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
22	Atamız Hazreti Âdem	Raif Virmiça	Hüzzam	Sofyan
23	İlâhi Didei Canım	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
24	Cihana Rahmet-i Rahman	Raif Virmiça	Uşşak	Sofyan
25	Meczip muyuz Deli miyiz?	Raif Virmiça	Hüzzam	Sofyan
26	Geldim Der Dergâha Vakf Etme	Raif Virmiça	Hüzzam	Sofyan

Tablo 14. Ahmet Soyyiğit İlâhinâme (Divanı).

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Fezkuruni Demez Mi?	Ender Doğan	M. Kürdî	Düyek
2	Olmuşum Hüsnüne Âgah	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan
3	Ahmet Ad Olmuştur Ona	Süleyman Şahintürk	Hüseynî	Sofyan
4	Uyandı Bülbül Uyandı	Ender Doğan	Hüseynî	Curcuna
5	Kimi Dosta Varır	Yahya Soyyiğit	M. Kürdî	Sofyan
6	Gönülde Senin Tadın	Süleyman Şahintürk	Uşşak	Sofyan
7	Aşkına Hu	Yahya Soyyiğit	Uşşak	Sofyan
8	İstanbul (Şarkı)	Süleyman Şahintürk	Acem Kürdî	Aksak
9	Hakk'tan Geldi Bir Hitap	Yahya Soyyiğit	Nihâvend	Sofyan
10	Gönlümün Esrarısın	Ender Doğan	Nikriz	Sofyan
11	Zikr-i Mevlayı Tadayım	Ender Doğan	Nikriz	Sofyan
12	Zikrederim Allah'ı	Süleyman Şahintürk	Uşşak	Sofyan
13	Yürürüm Yâre	Yahya Soyyiğit	Saba	Sofyan
14	İstiyorsan Kurtulmak	Yahya Soyyiğit	Uşşak	Sofyan
15	Hak Mürşitten Sen Al Ders	Yahya Soyyiğit	Uşşak	Sofyan
16	Kenz-i Mahfi Den Geldik	Yahya Soyyiğit	Nihâvend	Düyek
17	Lütfettin Ben Kuluna	Yahya Soyyiğit	Hicâz	Sofyan
18	Gerçek Mutluluğu İstersen	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan

19	Annem	Yahya Soyyiğit	Hicâz	Aksak
20	A Dostlar Ne Mutlu Size	Yahya Soyyiğit	Uşşak	Sofyan
21	Nikâh İlâhisi	Süleyman Şahintürk	Rast	Sofyan

Tablo 15. *Davud Yılmaz Divanı*

No	İlâhi Adı	Beste	Makam	Usûl
1	Bahr-i Ummâna Dalmışım	Ender Doğan	Hicâz	Sofyan
2	Coştu Yine Deli Gönül	Ender Doğan	Rast	Sofyan
3	Düştüm Onulmaz Derde	Ender Doğan	Nikriz	Sofyan
4	Erenler Aşkına Düştüm	Ender Doğan	Hüseynî	Sofyan
5	Gördüm Cemalini	Ender Doğan	Hicâzkâr	Düyek
6	Gül Sensin Gülşen Sensin	Ender Doğan	Nihâvend	Sofyan
7	İzzet İkrâm Etti Bugün Bana Aşk	Ender Doğan	Hicâz	Düyek
8	Makam Okuduk Hüda'dan	Ender Doğan	Rast	Sofyan
9	Mecâlim Yok Aşk Elinden	Ender Doğan	Muhayyer Kürdî	Düyek
10	Ol Yârim İçin Ağladı Gözüm	Ender Doğan	Gerdâniye	Sofyan
11	Sâlik Olan Aşk İle Sekrân Olur	Ender Doğan	Rast	Sofyan
12	Sekâhüm Hamrından Nûş Eylemişim	Ender Doğan	Segâh	Sofyan

Toplam: 97 ilâhi 1 şarkı

Tespit etmiş olduğumuz 14 adet Melâmî divanından 8 tanesinin içerisinde yer alan bazı İlâhilerin bestelendiği görülmektedir.

SONUÇ

“Melâmîlerde Mûsikî (Nûrîyye Melâmîleri Örneği)” başlıklı çalışmamızda elde edilen veriler doğrultusunda, “Nûrîyye Melâmîlerinin, tekkeleriyle özdeşleşen dini mûsikî icrâları var mıdır?” problem cümlesine ilişkin sonuçlar şöyledir:

Çalışmamız kapsamında yaptığımız literatür taraması sırasında elde ettiğimiz sözlü ve klasik kaynaklar vasıtasıyla Melâmî Efendileri tespit edilmiş ve İstanbul’da Ahmet Soyyiğit, Ender Doğan, Aydın’da Fehmi Özden ile yüz yüze görüşülmüştür. Kosova’da Raif Virmiça, Makedonya’da Ahmet Demir, İzmir’de Hasan Fehmi Kumanlıoğlu, İstanbul’da Süleyman Şahintürk, Manisa’da Rahmi Olcay ile telefon görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda:

1. Osmanlı’nın Balkan Coğrafyasından ayrılmasıyla burada yaşayan Müslüman Türklerin bir arada tutulması adına Nûrîyye Melâmîlerinin diğer tarikatlar gibi toplu ibadet ettikleri, dini sohbetlere yer verdikleri ve zikir tertibi düzenledikleri tespit edilmiştir.
2. Kosova Melâmî Dergâhına ait olduğunu tespit ettiğimiz kayıтта Hicâz Zikir, Uşşak Salavat, kelime-i tevhîd, ism-i Celâl ve Hû zikri icrâ ettikleri görülmüş ve tarafımızca notaya alınmıştır.
3. Literatür taraması sırasında karşılaştığımız 14 adet Melâmî divanı incelenmiş ve 8 divanın içinde yer alan 97 adet ilâhinin Raif Virmiça, Yahya Soyyiğit, Ender Doğan ve Süleyman Şahintürk tarafından bestelendiği tespit edilmiştir.
4. Divanlar içerisinde yer almayan diğer 122 ilâhinin ise yine Melâmî ihvânı ve Efendilerine ait olduğu tespit edilmiştir.

Alt problemlere ilişkin sonuçlar şöyledir:

1. Nûrîyye Melâmîlerinin yazdığı divanların konuları sadece Melâmîliği mi ihtivâ eder ve bu şiirler nerede okunmaktadır?

Divanlarda yer alan şiirlerin ana teması genel itibarıyla Melâmet, Muhammed Nurü’l-Arabî ve Melâmî Efendilerine intisâp iken Ahmet Soyyiğit’in Nikâh isimli şiirinde olduğu gibi ihvânı yönlendirmeye yönelik farklı konuların da yer aldığı anlaşılmaktadır. Bestelenen bu şiirlerin sohbet ve zikir meclislerinde okunduğu tespit edilmiştir.

2. Nûrîyye Melâmîlerinin yazdığı divanlar, onların dini mûsikî anlayışlarını tespit etmemize katkı sağlıyor mu?

Şiirlerde mûsikî hususunda bir kavram bulunmadığı için divanlardan mûsikî anlayışlarını tespit etmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

3. Nûrîyye Melâmîlerinin kendilerine özgün dini formları var mıdır?

Nûrîyye Melâmîleri, İlâhi, şarkı ve deyiş formunda eserler bestelemiş olmakla birlikte kendilerine has bir formları bulunmamaktadır.

4. Nûrîyye Melâmîlerinin meşklerinde kullanılan enstrümanlar buldukları bölgeye göre farklılık arz etmekte midir?

Melâmîlerde enstrüman çeşitliliğinin coğrafi imkân ve kültüre göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Kosova’da kullanılan enstrümanlar arasında org, kanun, keman ve bağlama yer alırken Makedonya’da eşlik için yalnızca ritim sazları kullanılmaktadır. Anadolu coğrafyasında ise daha çok ney ve ritim sazlarının ilâhi icrâlarına eşlik ettiği tespit edilmiştir.

5. Nûrîyye Melâmîlerinin bestelenen bazı eserlerinin diğer mûsikî eserlerinden etkilenmesi söz konusu mudur?

Nûrîyye Melâmîlerinin eserlerine baktığımız vakit özgün besteye sahip eserlerin olduğu gibi hem derlemesi hem de yeni bestesi olan ilâhilere de rastlanmıştır. Özellikle meclislerde giydirme usûlünde icrâ edilen çok sayıda eserin varlığı söz konusudur. Fakat bu eserler genel itibarıyla notaya alınmamıştır.

6. Nûrîyye Melâmîlerinin tekkelerinde icrâ edilen mûsikî dışarıya açık mıdır?

Nûrîyye Melâmîlerine ait olduğunu tespit ettiğimiz eserlerin bir kısmı bestekârların çıkarmış olduğu albüm kayıtlarında yer almaktadır. Diğer ilâhilerin ise Melâmî Efendilerin sosyal medya hesapları üzerinden yaptığı yayınlar ve yüklediği videolar vasıtasıyla erişime açık olduğu görülmektedir.

7. Melâmet ve Melâmîlik temalı her şiir Melâmî ilâhisi midir?

Güftekârı başka bir tarîkata mensup olsa da Melâmî neşveye sahip olduğu kabul edilen güftekârlar bulunmaktadır. Bu hususta Kul Nesimi’ye ait “Melâmet Hırkası” eserinin Melâmî neşveyle yazılmış bir eser olduğu tespit edilmiştir. Bunun gibi tespit edilebilir başka eserler de

bulunmaktadır fakat bu eserlerin Melâmîliğin herhangi bir dönemine ait olup olmadığı tespit edilememektedir.

8. Nûrîyye Melâmîlerinin icrâ ettiği mûsikîde bir eğitim süreci var mıdır?

Nûrîyye Melâmîlerinde, Mevlevîlerde olduğu gibi düzenli yapılan meşkler yoktur. Ahmet Soyyiğit'in dergâhında ilâhilerin usûlüne göre icrâ edebilmesi için Yahya Soyyiğit haftanın bazı günlerinde ihvâna mûsikî dersleri vermiş ve kendisinden sonra bu geleneği Ender Doğan devam ettirmiştir. Covid salgınıyla beraber bu eğitim sürecine ara verilmiştir.

Bu çalışmada güftesi ve/veya bestesi Nûrîyye Melâmîlerine ait olduğu tespit edilen 219 ilâhi ve bir zikir tertibinde beste/usûl yönünden Nûrîyye Melâmîlerine özgü olarak nitelendirilebilecek tavrı, üslup ve form anlayışının olmadığı, güfte yönünden Melâmî efendilerine ait ya da melâmet anlayışını muhtevi şiirleri sebebiyle Melâmîlik ile ilişkilendirilebilecek güfteleri sıklıkla kullandıkları, dini mûsikî repertuvarına güfte/beste yönünden önemli katkıda buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Melâmîler ile ilgili çalışma yapmayı zorlaştıran hususların en temeli, genel tasavvûfî anlayışlarının gizlenmek esaslı olmasıdır. Yapmış olduğumuz bu tez ile Anadolu ve Balkan coğrafyasındaki Melâmîler ile iletişime geçmeye çalışsak da kendini gizleyen Melâmîler nedeniyle merkez şehirler ile sınırlı kaldık. Bu hususta Melâmîlerin daha geniş coğrafyaya yayıldığı düşünülecek olursa yeni Melâmî eserlerin ortaya çıkması da söz konusu olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıvar, A. (1994). Osmanlı Türklerinde İlim. İçinde *DİA: C. IX* (ss. 32-35). TDV.
- Akman Dömbekci, H., & Erişen, M. A. (2022). *Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği*. 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Akün, Ö. F. (1994). Divan. İçinde *DİA: C. IX* (ss. 389-427). TDV.
- Algar, H. (2006a). Nakşibendiyye. İçinde *DİA: C. XXXII* (ss. 335-342). TDV.
- Algar, H. (2006b). Necmeddin-i Kübra. İçinde *DİA: C. XXXII* (ss. 498-500). TDV.
- Anılır, B. (2010). *Üsküplü İsmail Hakkı Divanı*.
- Arpa, S. (2023). İslam'da Musiki Sanatı. İçinde *Türk Din Musikisi* (s. 274). Nobel.
- Arpaguş, S. (2007). Mevlana Celaleddin Rumi. *İstem*, 5(10), 91-111.
- Atlı, A. (2012). İbnü'l-Arabi'nin "Kutup" Kavramı İle İlgili Görüşleri. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 11-31.
- Attar, F. (1984). *Tezkiretü'l-Evliya* (S. Uludağ, Çev.). İlim ve Kültür.
- Azamat, N. (1989). Ahmed Amiş Efendi. İçinde *DİA: C. II* (ss. 43-44). TDV.
- Azamat, N. (2001). Kalenderiyye. İçinde *DİA: C. XXIV* (ss. 253-256). TDV.
- Azamat, N. (2004). Melamet. İçinde *DİA: C. XXIX* (ss. 24-25). TDV.
- Azamat, N. (2020). Muhammed Nurü'l-Arabi. İçinde *DİA: C. XXX* (ss. 557-560). TDV.
- Bayramoğlu, F., & Azamat, N. (1992). Bayramiyye. İçinde *DİA: C. V* (ss. 269-273). TDV.
- Bennigsen, A. (1984). *SSCB'deki Müslümanlar* (S. Taygan, Çev.). Mavi.
- Bolat, A. (2003). *Bir tasavvuf okulu olarak Melâmetîlik* (1. baskı). İnsan Yayınları.
- Bolat, A. (2015). *Muhammed Nuru'l-Arabi Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*. H Yayınları.
- Ceyhan, S. (Ed.). (2015). *Türkiye'de tarikatlar: Tarih ve kültür* (Birinci basım). İSAM.
- Coşan, E. (1996). *Makalat: C. XVIII*. Kültür Bakanlığı.
- Çağman, E. (2016). Ülgener'in Protestanları: Bayrami Melamileri. *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 1(II), 51-72.

Çarpar, M. C. (2020). Sosyolojide İki Niteliksel Desen: Fenomenolojik ve Etnografik Araştırma. *The Journal of Social Science*, 4(8).

Çavuşoğlu, R. (2024). Merhaba İle Elveda Arasında Bir Mah-ı Gufran: Prizrenli Hacı Ömer Lütfi'nin Ramazaniyesi. *Rize İlahiyat Dergisi*, 26, 133-166.

Çiçek, Y. (1982). *Haririzade Mehmed Kemaleddin Hayatı-Eserleri ve Tibyanu Vesaili'l-Hakayık Fi Beyanı Selasili't-Taraık Muhtevası-Kaynakları* [Öğretim Üyeliği Tezi]. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü.

d55 (Direktör). (2012, Kasım 13). *Dhikr in Rahovec—Sheh Mala 1969 (Official)* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=PZc9FvARJHI>

Değirmençay, V. (2009). Sultan Veled. İçinde *DİA: C. XXXVII* (ss. 521-522). TDV.

Demirli, E. (2012). Vahdet-i Vücut. İçinde *DİA: C. XLII* (ss. 432-435). TDV.

DİA. (2004). Melamiyye. İçinde *İslam Ansiklopedisi: C. XXIX* (ss. 25-35). TDV.

Doğan, E. (2023, Ocak 24). [Kişisel iletişim].

Düzenli, P. (2014). *İslam Kültür Tarihinde Musiki*. Kayıhan.

Ergüneş, M. (1976). *Şemsi Divanı*. Varol Matbaası.

es-Sülemi, E. A. (2018). *İlk Zahid ve Sufiler, Tabakatu's-Sufiyye* (A. Tek, Çev.). Bursa Akademi.

Eser (Nota) Arşivi. (2024, Eylül 11). DîvânMakam. https://divanmakam.com/_forum_/eser-nota-arsivi.4/

fehmaster (Direktör). (2016, Aralık 4). *Üsküdar Dergah adabı ile ilahiler Hafız Ahmet SOYYİĞİT Efendi Hazretleri* [Video recording].

<https://www.youtube.com/watch?v=0WBBw0P0wvo>

Gölpınarlı, A. (1969). *100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar*. Gerçek Yayınevi.

Gölpınarlı, A. (2015). *Melâmîlik ve melâmîler*. Kapı Yayınları.

Gülver, Y. İ. (2015). *Gönül Sada'sı (Neyci Divanı)* (Seçil Ofset).

İnan, Y. Z. (1976). *İslamda Melamiliğin Tarihsel Gelişimi*. Bayramtaşık.

- İSAM - Cüneyd Kosal Türk Musikisi Arşivi*. (2019, Kasım 22). DîvânMakam.
<https://divanmakam.com/wiki/isam-cuneyd-kosal-turk-musikisi-arsivi.7122/>
- İsmail Ankaravi (with Demirci, M.). (2007). *Osmanlı tasavvuf düşüncesi: İbn'ül-Fârız'ın Kasîde-i Tâiyye'si ve şerhi ; (Makâsıd-ı akliyye fi Şerhi't-Tâiyye)* (1. basım). Vefa Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1972). *Selçuklu Tarihi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Kara, M. (1992). *Tasavvuf ve Tarikatlar*. İletişim Yayınları.
- Kara, M. (1997). Hamdun el-Kassar. İçinde *DİA: C. XV* (ss. 455-456). TDV.
- Karamustafa, A. T. (2014). Yesevilik, Melametilik, Kalenderilik, Vefa'ilik ve Anadolu Tasavvufunun Kökenleri Sorunu. *TTK*, 3(3).
- Kılıç, M. E. (1996a). El-Fütühatü'l-Mekkiyye. İçinde *DİA: C. XIII* (ss. 251-258). TDV.
- Kılıç, M. E. (1996b). Fususü'l-Hikem. İçinde *DİA: C. XIII* (ss. 230-237). TDV.
- Kılıç, M. E. (1999). Muhyiddin İbnü'l-Arabi. İçinde *DİA: C. XX* (ss. 493-516). TDV.
- Kılıç, R. (2003). Bir Tarikatın Gizli Direnişi: Bayramı Melamileri veya Hamzaviler. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 251-272.
- Kılıç, R. (2014). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Son Dönem Melamileri: Geleneğin Taşınması ve Uyum Meselesi. İçinde *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler* (ss. 747-761). TTK.
- Koca, F. (2017). *İslam medeniyetinde salâ ve salavat geleneği: -Anadolu örneği-* (2. baskı). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Koç, M. (2021a). *Revnakoğlu'nun İstanbul'u: İstanbul'un iç tarihi Fatih* (1. baskı, C. 2). Fatih Belediyesi.
- Koç, M. (2021b). *Revnakoğlu'nun İstanbul'u: İstanbul'un iç tarihi Fatih* (1. bs, C. 3). Fatih Belediyesi.
- Koro, H. (2015). *Abdulmalik Hilmi Divanı ve Dil Özellikleri* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köprülü, M. F. (2005). *Anadolu'da İslamiyet*. Akçağ.
- Köprülü, M. F. (2020). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Alfa.

Köseoğlu, M. A. (2015). Melami Şeyhlerinin İstanbul'da Postnişin Olduğu Tekkeler ve Günümüzdeki Durumları. *Uluslararası Melâmîlik ve Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî Sempozyumu Bildirileri*, 165-186.

Kumanlıoğlu, H. F. (2010). *Hasan Fehmi Tezdoğan Divanı*. Birdenbire Yay.

Kunt, İ. (2013). Sadruddîn-i Konevî'nin Üç Halifesi: Fahrüddîn-i Irâkî, Mueyyidüddîn-i Cendî ve Saîdüddîn-i Fergânî. *Tarihin Peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX, 181-205.

Kur'an Yolu Tefsiri (C. 2). (2020a). DİB.

Kur'an Yolu Tefsiri (C. 5). (2020b). DİB.

Kuzay Demir, G. (2015). Prizrenli Bir Mutasavvıf Şair: Hoca Hafız Ahmed Fethi ve Eserlerinden Örnekler. *Sufî Araştırmaları*, 6(12), 67-106.

Le Gall, D. (2016). *Bir sûfî kültürü olarak: Osmanlı'da Nakşibendilik (1450-1700)* (I. Kelkitli, Çev.). Litera Yayıncılık.

Macit, A. (2014). Şeybani Özbek Hanımlar ve Nakşibendilik. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 5-22.

Maksud, H. (with Bilginer, M. S.). (1969). *Hulusi Maksud Divanı*. Baha Matbaası.

MEDAD. (2024, Haziran 5). *Hacı Maksut Efendi*. <https://melamidusuncesi.com/haci-maksut-efendi/>

Mehmed Tahir, Muhammed Nûru'l-Arabî, Tatçı, M., Anılır, B., & Muhammed Nûru'l-Arabî. (2014). *Menâkıb-ı Şeyh Seyyid Hâce Muhammed Nûru'l-Arabî: Beyân-ı melâmet ve ahvâl-i melâmiyye* (Birinci basım). H Yayınları.

Mehmed Tahir, Muhammed Nûru'l-Arabî, Tatçı Mustafa, & Burak Anılır. (2014). *Menâkıb-I Şeyh Seyyid Hâce Muhammed Nûru'l-Arabî: Beyân-I Melâmet Ve Ahvâl-I Melâmiyye*. H Yayınları.

MEKSAV. (2024, Mayıs 29). *Hasan Fehmi Tezdoğan'ın Hayatı*. H. İbrahim Hakkı ÖÇAL Melami Kültür ve Sanat Vakfı. <http://meksav.org/index.php/tr/publications/divanlar/hayati>

MEKSAV. (04.06.2024). *Hüseyin Sabri Soyyiğit'in Hayatı*. H. İbrahim Hakkı ÖÇAL Melami Kültür ve Sanat Vakfı. <http://meksav.org/index.php/tr/publications/haci-sabri-soyyigit/hayati>

- Naci, M. (1987). Melamet. İçinde *Lugat-ı Naci* (s. 820). Çağrı.
- Necmeddin, K. (2018). *Tasavvufi Hayat* (M. Kara, Çev.). Dergah Yayınları.
- Nota Arşivi—Category: Nota Arşivi—Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu.* (t.y.). Geliş tarihi 14 Nisan 2022, gönderen <http://www.devletkorosu.com/index.php/nota-arsivi/nota-arsivi>
- Ocak, A. Y. (1996). Hacı Bektaş-ı Veli. İçinde *DİA: C. XIV* (ss. 455-458). TDV.
- Ocak, A. Y. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süfîlik: Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*. TTK.
- Ocak, A. Y. (2002). Selçuklular ve Beylikler Devrinde Düşünce. İçinde H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Ed.), *Türkler: C. VII* (ss. 429-438).
- Ocak, A. Y. (2010). *Türkiye Sosyal Tarihinde İslam Macerası, Makaleler-İncelemeler*. Timaş.
- Ocak, A. Y. (2011). *Osmanlı sufiliğine bakışlar* (1. baskı). Timaş.
- Ocak, A. Y. (2012). Bayramilik ve Osmanlı Tasavvuf Tarihindeki Yeri. İçinde *Uluslararası Hacı Bayram-ı Veli Sempozyumu* (ss. 13-20). TÜRKKAD.
- Ocak, A. Y. (2014). *Ortaçağlar Anadolu'sunda İslam'ın Ayak İzleri, Selçuklu Dönemi, Makaleler-Araştırmalar*. Kitap Yayınevi.
- Ocak, A. Y., & Berktaş, Z. (2017). *Selçuklular, Osmanlılar ve islam: Tespitler, problemler, öneriler* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Okuyan, M. (2006). Necmeddin-i Daye. İçinde *DİA: C. XXXII* (s. 496,497). TDV.
- Ömer Lütfi Divanı* (with Zubçeviç, T.). (2008). BAL-TAM.
- Öngören, R. (2004). Mevlana Celaleddin-i Rumi. İçinde *DİA: C. XXIX* (ss. 441-448). TDV.
- Öngören, R. (2011). Tarikat. İçinde *DİA: C. XL* (ss. 95-105). TDV.
- Özcan, H. (1994). *Abdulmalik Hilmi Hayatı ve Şiirleri*.
- Özdilek, R., & Çavuşoğlu, A. H. (2010). Süfyan es-Sevri. İçinde *DİA: C. XXXVIII*. TDV.
- Öztürk, E. (2016). *Ebu Abdurrahman es-Sülemi ve "el-Melametiyye" Adlı Risalesi Çerçevesinde Melametilik ve İlkeleri* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Rahte, M. (t.y.). Hacı Ömer Lütüfî Hakkında Bir Yaklaşım Denemesi. *BAL-TAM*, 23, 199-228.
- Sami, Ş. (t.y.). Melamet. İçinde *Kamus-i Türki*. Çağrı.
- Sayar, A. G. (2012). Sabri Fehmi Ülgener. İçinde *DİA: C. XLII* (ss. 289-291). TDV.
- Soyyigit, H. F. (2023, Ocak 23). *Ahmet Soyuyigit* [Kişisel İletişim].
- Soyyigit, H. F. (2024, Haziran 5). *Yahya Soyuyigit* [Kişisel iletişim].
- Soyyigit, H. S. (2005). *Hüseyin Sabri Soyuyigit Divanı*. Tıbyan Yay.
- Suhrawardî, ‘Umar ibn Muḥammad. (2005). *Gerçek Tasavvuf (Avarifü’l-Mearif)* (D. Selvi, Çev.; 4. baskı). Semerkand.
- Sunar, C. (1975). *Melamilik ve Bektaşilik*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakülteleri Yay.
- Şahin, H. (2007). Ömer Dede Sikkini. İçinde *DİA: C. XXXIV* (ss. 55-56). TDV.
- Şahinoğlu, M. N. (1991). Bahaeddin Veled. İçinde *DİA: C. IV* (ss. 460-462). TDV.
- Tahir, M. (with Muhammed Nûru’l-Arabî, Tatçı, M., & Anılır, B.). (2014). *Menâkıb-ı Şeyh Seyyid Hâce Muhammed Nûru’l-Arabî: Beyân-ı melâmet ve ahvâl-i melâmiyye* (Birinci basım). H Yayınları.
- Tahir, M. (with Yavuz, A. F., & Özen, İ.). (1972). *Osmanlı Müellifleri* (C. 1). Meral Yayınevi.
- Tan, M. N. (2020). Hüseyin Şemsi Ergüneş. İçinde *İslam Ansiklopedisi: C. EK-1* (ss. 415-416). TDV.
- Tatçı, M., & Özay, İ. (2021). *Niyazi-i Mısri Divanı Şerhi*. H Yayınları.
- Tayşi, M. S. (2007). Ömer el-Halveti. İçinde *DİA: C. XXXIV* (s. 65). TDV.
- TDK. (2023). *Melamet* [Sözlük]. Türkçe Güncel Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024). *Divan*.
- Tek, A. (2000). *Müstakimzade Süleyman Sadeddin’in Risale-i Melamiye-i Bayramiye Adlı Eserinin Metni ve Tahlili* [Yüksek Lisans]. Uludağ Üniversitesi.
- Tek, A. (2001). Müstakimzade (ö. 1202 h.)’nin Risale-i Melamiye-i Bayramiye Adlı Eseri İle İlgili Bir İnceleme. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*.
- Tek, A. (2007). *Bayrami Melamiliği’ne Dair Melamet Risaleleri*. Emin Yay.

- Tek, A. (2022). *Tasavvuf ve Tarikatlar*. Bursa Akademi.
- Tıraşçı, M. (2023). Türk Din Musikisi Tarihi. İçinde *Türk Din Musikisi* (ss. 1-19). Nobel.
- Tosun, N. (2013). Yeseviyye. İçinde *DİA: C. XLIII* (ss. 487-490). TDV.
- Tosun, N. (2015). Nakşibendiyye. İçinde S. Ceyhan (Ed.), *Türkiye’de Tarikatlar, Tarih ve Kültür* (s. 692). İSAM.
- Türer, O. (1988). “Melamet” Düşüncesinin Orijinal Özelliği ve Bu Düşüncede Zamanla Meydana Gelen Değişmeler. *İslami Araştırmalar*, 2(7), 57-67.
- Türer, O. (2015). *Ana hatlarıyla tasavvuf tarihi* (3. baskı). "ataç.
- Uludağ, S. (1997). Halvetiyye. İçinde *DİA: C. XV* (ss. 393-395). TDV.
- Uludağ, S. (2008). Ricalullah. İçinde *DİA: C. XXXV* (ss. 80-81). TDV.
- Uludağ, S. (2010). Süluk. İçinde *DİA: C. XXXVIII* (s. 127). TDV.
- Vicdani, S. (2022). *Tarikatlar ve Silsileleri Melamilik*. İber Yay.
- Virniça, R. (2019). *Hacı Hafız Ahmet Fethi Divanı*. 23 Nisan Kosova Türkleri Milli Bayramı Tertipleme Kurulu Recep Hulusi Efendi Kültür ve Eğitim Vakfı.
- Yılmaz, D. (1933). *Davud Yılmaz Divanı* (4. bs).
- Yılmaz, D. (2007). *İnsan-ı Kamil ve Sırları*.
- Yılmaz, O. (2019). Son Dönem Melamiliği Şairlerinden Ali Örfi’nin Hayatı ve Eserleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 371-413.
- Yılmaz, O. (2021). *Selanikli Ali Örfi Efendi Hayatı ve Eserleri*. H Yayınları.
- Yılmaz, O., Anılır, B., & Doğan, E. (2021). *Prizrenli Abdürrahim Fedâî külliyyâtı ve bestelenmiş ilâhileri* (1. baskı). H Yayınları.
- Yüksel, M. Ş. (2009). *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*. TTK.

EKLER¹⁹-1:Raif Virmiça Besteleri²⁰

Âşık ki Nûr-u Haktan

Makam: Rast
Usûl: Nîm Evsat

Yöre: Kosova
Derleyen: Raif Virmiça
Güfte: H. Ömer Lütfi
Beste: Raif Virmiça

♩ = 110

Â şık ki nû ru Hak tan
Can göz le ri rah şân o lur
Kal bi ke mâ li şevk ten
Bir gül şe ni Rah mân o lur

Âşık ki nûr-u Haktan
Can gözleri Rahşân olur
Kalbi kemâlî şevkten
Bir gülşeni Rahmân olur

Maksadı ânın gönlünde hep
Canânı etmektir talep
Aşk ateşiyle rûzşeb
Kalbi ânın büryân olur

Canânına kurban başı
Allah içindir her işi
Dâim akıtır gözyaşı
Her katresi ummân olur

Âhu figândır âdeti
Âh eylemektir lezzeti
Âh ile buldu vuslatı
Derdî ânın her ân olur

Âh ile Hakka vâsıl olur
Âh oldu Hakka doğru yol
Âh ile Hakka vâsıl ol
Âh eyleyen hayrân olur

Âh ile oldu fethi bâb
Bu lafız mânen bir kitap
Var anda LUTFÎ bihesap
Gencine-i ihsân olur

¹⁹ Nûriyye Melâmîlerine ait olduğunu tespit ettiğimiz ve ekler kısmında yer verdiğimiz ilâhilere 3. Bölümde yer verdiğimiz 8 adet Melâmî Divanı, Devlet Nota Arşivi (Nota Arşivi - Category: Nota Arşivi - Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu, 2024.), Divan Makam (Eser (Nota) Arşivi, 2024), Cüneyd Kosal Arşivi (İSAM - Cüneyd Kosal Türk Musikisi Arşivi, 2019) ve Notam v1.0 (Aytaç ERGEN) programı üzerinden yapmış olduğumuz tarama sonrasında ulaşılmıştır.

²⁰ Bestesi Raif Virmiça'ya ait olan 154 eserden yalnızca 5 tanesi örnek olarak eklenmiş, eserlerin tam listesi 55-62. sayfalarda verilmiştir.

Bir Kitâbı Hak'tır İnsan Nusha-i Kübrâya Bak

Makam: Muhayyerkürdi
Usûl: Semâi

Yöre: Kocova
Derleyen: Raif Virmişa
Güfte: H. Ömer Lütfi
Kaynak Kişi: H. Adnan Nurko

♩ = 100

Bir ki tâ bı Hak tır in san
nus hâ i küb râ ya bak
Dî de i ir fa nın aç bu
su re ti Mev lâ ya bak bak

Bir kitâbı Hak'tır insan nusha-i kübrâya bak
Dîde-i irfânın aç bu sureti Mevlâ'ya bak

Ahseni takvîm ile kalmış mükerrem Âdem'i
Çeşmi haretbîn ile bu sanâtı zîbâya bak

Cümle mahlûkâtı kalmıştır müsahhar âdeme
LUTFÎ Hakka şâkir ol bu nîmeti uzmâya bak

Vahyi münzeldir kitâbı hazâmı Hak oldu dil
Vâsılı mirâcî can ol sûreyi "İsrâya" bak

Arşî âzâmdan büyüktür kalbi irfânperverin
Kâbe kavseyn anda zâhir Sırrı Ev Eğna'ya bak

Sırrı Mâ evhâyı hâmilidir zamîri kâmilin
Kisev-i elfâzdan üryân olan ol mânâya bak

Nûru zikri Hak'la LUTFÎ keşfolur esrârı Hak
Gâfil olma"Sebbih isme Rabbike'l-a'lâ"ya bak

Eyledi Zuhûr Allah Pîr Muhammed

Makam: Rast
Usûl: Sofyan

Yöre: Kosova
Derleyen: Raif Vırmiça
Güfte: H. Faik Mehmet
Kaynak Kişi: Bayram Gönülkırmaç

♩ = 46

Ey le di zu hûr Al lah
Pîr Mu ham med Nûr Sâ ye mest et ti e fen dim
mis li şem si Nûr Al lah Nûr

Eyledi zuhûr Allah Pîr Muhammed Nûr,
Sâye mest etti efendim, misli şemsi Nûr, Allah

Kim dâhil oldu, Allah ol vâsıl oldu,
Mevlâ'yı buldu efendim, misli bedri Nûr, Allah

Tâlimi tevhîd Allah çün etti temcîd,
Duydu âşıklar, efendim kalpleri ten nûr Allah

Fahr-i cihânın Allah vârisidir pîr,
Gelmedi misli efendim birdir, birdir, bir, Allah

Ol sultane kul Allah olan âşıklar,
Sâye'yi Pîr'de efendim hürdür, hürdür, hür, Allah

Ol seyyidi vasf Allah edemez "FÂİK"
Âciz kemter kul efendim kuldur, kuldur, kul, Allah

Halife-i Hazret-i Pîr Hacı Fâik Mehmed Bey Kaddesellâhü Sırrahu'l Âli Usturumca (V Selanik, 1319/ 1901)

Sabah Oldi Başın Kaldır

Makam: Uşsak
Usul: Firenkçin

Yöre: Kosova
Derleyen: Raif Virmića
Güfte: H. Ahmet Fethi
Kaynak Kişi: H. Adnan Nurko

♩ = 110

Sa bah ol di ba çın kal dır İ ki e lin su ya dal dır
Gaf let te o la nı kal dır Terk ey le ma kıl na ma zın
Kıl na ma zı ver ni ya zı İn şal lah o lur sun ha cı

Sabah oldi başın kaldır
İki elin suya daldır
Gaflete olam kaldır
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Sabah namazı kıarsen
Hakkın cemalin görürsün
Evel cennete girirsin
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Öğle namazı virildi
Gökte maddeler derildi
Tabak tabak nurlar verildi
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

İkindiyi komak yoktur
Ani kılan yüzü aktır
Suçumuz afeden Haktır
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Akşamı kılmaz isen
Kalır cehenemde azab olur
Zebaniler topoz vurur
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Yatsı namazların başı
Oni kılar mümmün kişi
Kabirde iman yoldaşı
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Teravih namazı hoştur
Kılmayanın kalbi boştur
İnkâr eden bil sarhoştur
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

FETHİ beş vaktın terk itme
Fena yollara gitme
Salatı vustayı unutma
Terk eylema kıl namazı
Kıl namazı vir niyazı
İnşallah olursun hacı

Zâhirin Oldu Muhammed

Makam: Segâh
Usûl: Devr-i Hindi

Yöre: Kosova
Derleyen: Raif Vırmiça
Güfte: H. Ahmet Fethi
Kaynak Kişi: Hacı Adnan Nurko

♩ = 100

Zâ hi rin ol du Mu ham med

bâ tı nun Al lah tır

Sen de dir sır rı Hü da kal bi

Bey tul lah tır tır

Zâhirin oldu Muhammed bâtının Allâh'tır
Sendedir sırr-ı Hüdâ kalbin Beytullâh'tır

Lem'a-i tâbân-ı Hakk levh-i kemâl-i ilâhîsin
Hüsn-i evsâfın bütün kenz hisâlullâhtır

Â'zam-ı hilkatte sen sırr-ı mâ'e'l-ilâhîsin
Vech-i enverin el-Hakk nûr-ı cemâlullâhtır

"Vallâhu halegaküm ve mâ ta'melûn" bak
Zâhir olan ef'âlin ef'âlullâhtır

"Halegallâhu Âdeme alâ sûretihi"
Sendeki sıfatlar bütün sıfâtullâhtır

"Küllü şey'in hâlikun illâ vechehu" FETHÎ
"Lâ raybe fihi" mir'âtın zâtullâhtır

EKLER-2: Yahya Soyyiğit Besteleri

UŞŞAK İLÂHİ A DOSTLAR NE MUTLU SİZE

Gülfe : Hâkîm Ahmet Soyyiğit
Beste : Hâkîm Yahya Soyyiğit

Usûl : Sofyan

Uşşak İlahi musical notation with lyrics:

A dost - lar ne mut - lu si - ze Rah - met ya - ğar gön - lü - nü - ze
Yık - tı - nız her ben - di - ni - zi Bil - di - niz çün ken - di - ni - zi
Â - şık ol - duk yo - la sâ - lik Mâ - şuk ol - duk mül - ke mâ - lik

Uşşak İlahi musical notation with lyrics:

Hak hi - dâ - yet et - di bi - ze Pî - ri - mi - zin aş - kı - na Hû
Bul - du - nuz ol Rab - bi - ni - zi Pî - ri - mi - zin aş - kı - na Hû
Ah - med ol nef - si - ne fâ - ik Pî - ri - mi - zin aş - kı - na Hû

A dostlar ne mutlu size
Rahmet yağar gönlünüze
Hak hidâyet etdi bize
Pîrimizin aşkına Hû

Kutlu olsun seyrânınız
Garpdan şarka devrânınız
Adâp ile erkânınız
Pîrimizin aşkına Hû

Yıktınız her bendinizi
Bildiniz çün kendinizi
Buldunuz ol Rabb'inizi
Pîrimizin aşkına Hû

Aktınız dereden nehre
Karıştınız ulu bahre
Köyden kasabadan şehre
Pîrimizin aşkına Hû

Sizden Hak oldu konuşan
Cemâlullah oldu âyân
Bunu anladı anlayan
Pîrimizin aşkına Hû

Derde oldunuz ibtilâ
Hem dertde buldunuz rızâ
Rızâ oldu derde devâ
Pîrimizin aşkına Hû

Aşık olduk yola sâlik
Mâşuk olduk mülke mâlik
Ahmed ol nefsine fâik
Pîrimizin aşkına Hû

Yahya Soyyiğit

Raks Aksağı

Güfte: Hasan Fehmi Hz.
Beste: Yahya Soyyigıt

SABÂ İLAHI

A LI DIR MU HAM MED... YO LUN
EU ED NA BAH RI NI...U SEY RIN

DA YOL... DAŞ... LE DÜ... N NI İL...
DE KA... R DAŞ... CA NI... MIN İ...

MI NIN... SIR RIN DA... SIR... DAŞ...
ÇIN DE... CA NA NI... A... L LI...

LE DÜ... N NI İL... MI NIN... SIR RIN
HER DE... M GÖN LÜ... M DE KI... MİN MA

DA... SI... R DAŞ...
NI... M A... LI...

Ali'ye Hak dedi Haydar-ı Kemar
Ona mensub oldu dildar zülfikar
Muhammed gönlünde yer tuttu al yar
Canımın içinde cananım Ali
Herdem gönlümdeki mihmanım Ali

Ali'dir tarikat yolunda rehber
Hakikat burcunda eyledi şîper
Ona ilka oldu nutki peygamber
Canımın içinde cananım Ali
Herdem gönlümdeki mihmanım Ali

Adem var olmadan Muhammed il
Birlikte idiler emri mübhemde
İkisi bir peldi uechi Adem de
Canımın içinde cananım Ali
Herdem gönlümdeki mihmanım Ali

FEHMI ol şahın yolunda sen kurban
Ondandır elinde bulunan fermaç
Dertli olan canlar buldular derman
Canımın içinde cananım Ali
Herdem gönlümdeki mihmanım Ali

ANNEM
Hicaz İlahî

Güfte : Ahmet SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

Usûl: Aksak

Al la hın gû zel has ku lu

Şef kat mu hab bet sem bo lü

A i le nin gon ca gû lü

An nem an nem gû zel an nem

Yü ce ler den yü ce an nem

Ah an nem

Ah an nem

SON

ANNEM

Allah'ın güzel hâs kulu
Şefkat muhabbet sembolü
Ailenin gonca gülü
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Allah Teâlâ emreder
"Sırf bana kulluk edin" der
Valideyne "üf demen" der
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
"Cennet annelerin ayakları
altındadır" sen bak
Peygamberin sözü el-Hâk
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Dokuz ay beni gezdirdin
Bazen tok bazen aç idin
Bana su ekmek aş idin
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Helâl sütünden emzirdin
Besmele idi hep virdin
Her ihtiyacımı bildin
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Hakkını nasıl öderim
Bundandır benim kederim
Gözlerim açık giderim
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Sana hizmet yapabilsen
Kapıda kul olabilsem
Rızânı bir alabilsem
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Annedir yuvanın nuru
Hane halkının süruru
Gönüllerin tek huzuru
Annem annem güzel annem

Yücelerden yüce annem
Annem AHMED'e duâ et
Huzurda etsin berâet
İstemem başka kerâmet
Annem annem güzel annem
Yücelerden yüce annem

29.09.1992

AŞKINA HÛ
Uşşak İlâhî

Güfte : Ahmed SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

Usûl: Sofyan

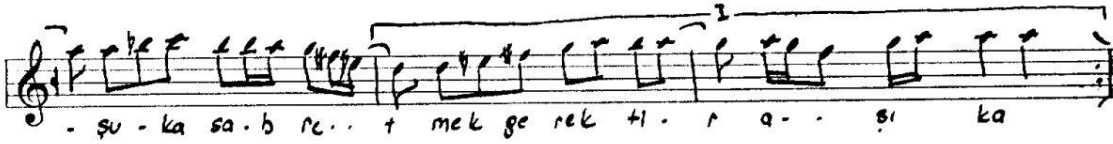
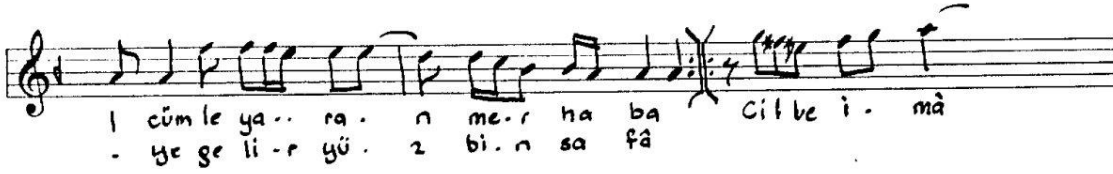
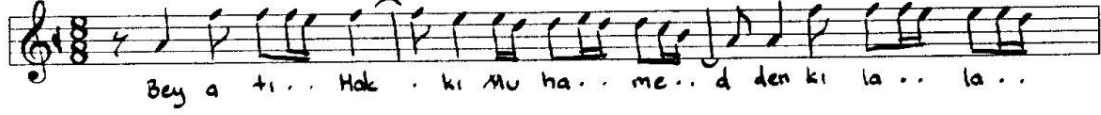
A dost lar ne mut lu sı ze Rah met ya ğar gön lü nü ze
Yık tı nız her ben di ni zi Bil di niz çün ken di ni zi

Hak hi da yet et di bi ze Pî ri mi zin aş kı na HÜ
Bul du nuz ol Rab bi ni zi Pî ri mi zin aş kı na HÜ

Düyek

Bayâti ilâhi

Güfte: Hasan Fehmi H.
Beate: Yahya Soygiçit

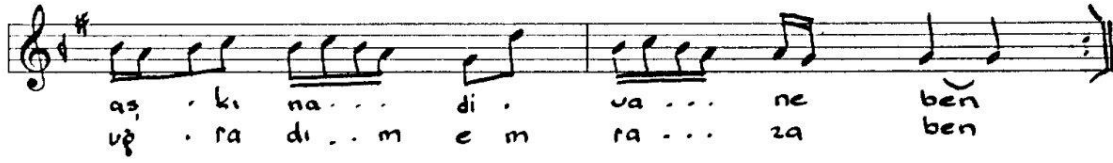

Varisi nebidir ol Nur Muhammed estiya
Gün gibi deydü bu alem yüzüne buldu ziyâ
Oldu imam ehli aşka verdi müminin sahr
Kıldılar dört farz namazın okudu "kad eflaka"
Geçtiler zeuki fenadan buldular zeuki bekâ,
Kıldılar vahdette namaz ettiler mi'rac Hakko
Sidrei Münteha olman aşka durak mekân
Geçtiler kavseyne anlar ettiler canı fedâ
Ol yörü bedri münir ahı eyledi şemsten ziyâ
Cümte erloâbı ulumun kalbine verdi cilâ
Cilve-i maşuka sabretmek gerektir aşka
Bir cefası icre "Fehmi"ye gelir yüzbin safâ

Davri: Hindî

Güfte: Hasan Fehmi Hz.
Beste: Yahya Soyyigil

Rast İlâhî

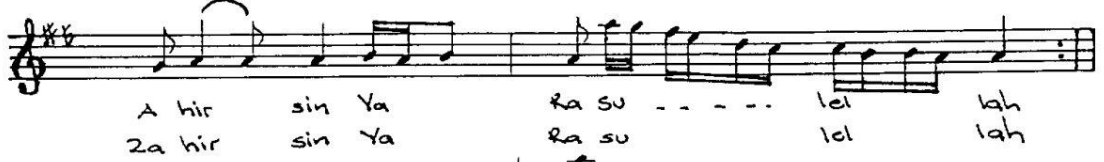

Güftenin tamamı
arka sayfada

Bir yûze verdim gönül her dem ona divâne ben
Yakarım sinemi onun aşkına pervâne ben
Gec bu sevdadan deoliler salma kavgaya başın
Ben geçerin sevda geçmez upradım emrâra ben
Dost belâsıdır başıma geldi nice bir belâ
Her belâ geldikçe hamdederin ol Sübhana ben
Bir acep sevdaya düştüm ona çare bulamadım
Çünkü mahbub bendedir düştüm neden sevdaya ben
Yok vücudum çün bilmez aşk odu nem yandırır
Bulmadı derdime deva söyledim tokman'a ben
Mahvı mahz oldum görünmez varlığımdan bir eser
Çekseler dâra bu cismi girmezem hiç haufe ben
Ölmüşüm ölmeyen evvel erdi cânım vahdete
El bekâyı gölşen-i vahdetteyim yekdâne ben
Gir birini bahçeye gör bülbülleri efsân eder
Cümle bülbüller içinde şaydâ gör bir tane ben
Maverayı akl içinde sohbet ettim dost ile
Fehmi detiler bana çün vakifim esrâra ben

KARIZAR
ILAHİ

Güfte: Hasan Fehmi
Beste: Yahya Sağıgıt

Sen al bir sıhı keıneınsın
Kımu kullar sımır mıhtıgı
Sımed ismine mızhersın
Sefi'sin ıg rasulallah

Sen al mızbbıhu hızzetırsın
Sıup vırsıfıeımeız **FETHALİ**
Sen ol mızhenı hıeımeırsın
Hakımsın Ya rasulallah

Devri Hindî

SABÂ İLAHİ

GÜFTE: Hasan Fehmi ef.
BESTE: Yahya Sövrî'it

CA NI MI - - - TERK EY LE YI - - CA

NR NA GE - - L DI M YA RA SUL

DER DI mi - - SEN - DE BU LU - - P DE R

MA NA GE - - L DI - - M YA - - RE SÛL

DER DI mi - - SE N DE - - BU LU - P DE - - R

MA - NA GE - - L DI - - M YA - - - RE SÛL

UV RI VE - C HİN DEN ZU NU - - R G DİP - E SER

BA - - DI SA BA DİP P E SER BA - - DI S SA BA

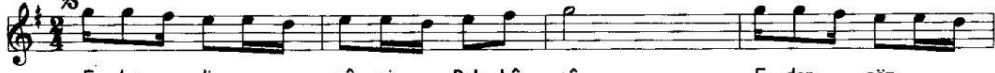

MÂHUR İLÂHÎ

EDEPDİR NÛR-İ RABBÂNÎ

Güfte : Pirizzen'îl Ömer Lütfî Hz.
(Melâmî) 1870-1928
Beste : Hâtız Yahya Soyyıgıt

Usûl : Nîm Sofyan

E - dep - dir nû - ri Rab - bâ - nî E - dep göz -
E - dep bir hil - ye - i cân - dır E - dep - li -
E - dep rük - ni şe - ri - at - dir E - dep as -

le e - dep yâ Hû E - dep - dir fey - zi Süb - hâ -
â - dem in - san - dır E - dep yok - sa o hay - van -
lı ta - rî - kat - dir E - dep ken - zi ha - kî - kat -

nî E - dep göz - le e - dep yâ Hû
dır E - dep göz - le e - dep yâ Hû
dır E - dep göz - le e - dep yâ Hû

Edepdir nûr-i Rabbânî - Edep gözle edep yâ Hû
Edepdir feyz-i Sübhânî - Edep gözle edep yâ Hû

Edep bir hilye-i candır - Edepli âdem insandır
Edep yoksa o hayvandır - Edep gözle edep yâ Hû

Edep rük-i şeriâtdir - Edep asl-ı tarîkatdır
Edep kenz-i hakîkatdır - Edep gözle edep yâ Hû

Gönül yıkma fenâ sözle - Cihana bakma kem gözle
Utan Hak'dan edep gözle - Edep gözle edep yâ Hû

Oku âyât-ı Kur'ânı - Nedir gör nur-ı Furkân'ı
Edepdir tac-ı Rabbânî - Edep gözle edep yâ Hû

Edep mahsûl-i îmandır - Edep ma'nâ-yı Kur'an'dır
Edep gülzâr-ı irfandır - Edep gözle edep yâ Hû

Sivâdan Lütfi sâim ol - Salât-ı Hak'da dâim ol
Şühûd-ı Hak'da kâim ol - Edep gözle edep yâ Hû

imyKae

HAK MÜRŞİTTEN SEN AL DERS
Uşşak İlahi

Güfte : Ahmet SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

Usûl: Sofyan

Hak mür şit ten sen al ders

Dün ya ya et me he ves

Uk ba yı da hi geç es

De Al lah Al lah Al lah

HAK MÜRŞİTTEN SEN AL DERS

Hak Mürşidden sen al ders
Dünyaya etme heves
Ukbayı dahi geç es
De Allah Allah Allah

Zikret Hakk'ı her nefes
Gayriden meylini kes
Dinle âlemde tek ses
De Allah Allah Allah

Hiç bir şey yoktur abes
Var olan her şey enfes
Zevk eyle nefes nefes
De Allah Allah Allah

Vehmindir demir kodes
Aşk-ı Mevlâ ile es
Hem ortadan kalkar nefes
De Allah Allah Allah

Rivâyet etti Enes
Tevhide eyleyen pes
Kurtulur nardan derdes
De Allah Allah Allah

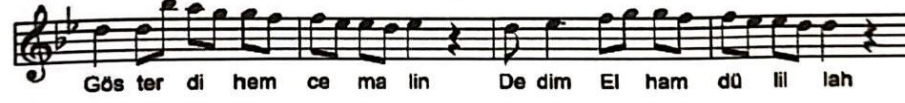
AHMED sen olma nekes
Her şey fâni ALLAH bes
Bu andır bezm-i elest
De Allah Allah Allah

11.01.1990

HAKK'TAN GELDİ BİR HİTAP
Nihâvend İlahî

Güfte : H. Ahmed Soyyiğit Hz.
Beste : Yahya Soyyiğit

Usûl: Sofysn

HAKK'TAN GELDİ BİR HİTAP

Hakk'tan geldi bir hitap
Açıldı cümle nikâp
Oldum Hakk'a mutâhâp
Dedim Elhamdülillâh

İzhâr etti Kemâl'in
Setreyledi Celâl'in
Gösterdi hem Cemâlin
Dedim Elhamdülillâh

O bana sultân oldu
Gönlümde mihmân oldu
Rûhumda vicdân oldu
Dedim Elhamdülillâh

Nazar eyledi bana
Döndüm hep ondan yana
Seyrettim kana kana
Dedim Elhamdülillâh

Aldı beni fendine
Bendeyleti kendine
Düşürdü hem derdine
Dedim Elhamdülillâh

HÂFİZ'iyim ben onun
Âşıkıyım ben onun
Hâdimiyim ben onun
Dedim Elhamdülillâh

1977

İSTİYORSAN KURTULMAK
Uşşak İlahî

Güfte : Ahmed SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

Usûl: Sofyan

İSTİYORSAN KURTULMAK

İstiyorsan kurtulmak
Kulak ver sözüme bak
Ara bir müşfid-i Hakk
Tevhide gel tevhide

Hakk mürşide teslim ol
Emrinde müstakim ol
Hakk'a giden doğru yol
Tevhide gel tevhide

Gizli şirki terk eyle
Zikrullah'ı derc eyle
Aşkullahı celb eyle
Tevhide gel tevhide

Sıkı sarıl tevhide
Bakma ifrat tefrite
Dal sen bahr-ı muhite
Tevhide gel tevhide

Emr-i Hakk ile çalış
Sehavette et yarış
Halk-ı cihanla barış
Tevhide gel tevhide

Nefsine eyle savaş
Hakk'ın yoluna ko baş
İrfaniyete ulaş
Tevhide gel tevhide

Doğruluktan ayrılma
İstikametten kayma
Va'dinden asla cayma
Tevhide gel tevhide

İmanla izzeti bul
Allah'a ol sen has kul
Hakk'a gideceğin yol
Tevhide gel tevhide

Sözde gitme ileri
Aşkla yürü ileri
Ârif ol kalma geri
Tevhide gel tevhide

Hiç kimseye hor bakma
Dikkat et gönül yıkma
Şehadetten ayrılma
Tevhide gel tevhide

Sev sen seni seveni
Ve hattâ sevmeyeni
Sevgide yok et seni
Tevhide gel tevhide

Nefse sakın aldanma
Yalancıdır inanma
Fâni zevklere kanma
Tevhide gel tevhide

AHMED Ahmed'le var ol
Mustafâ'ya hem yâr ol
Muhammed'le hemhâl ol
Tevhide gel tevhide

09.03.1985

KİMİ DOSTA VARIR
Muhayyer Kürdî İlahî

Usûl: Sofyan

Güfte : Ahmed SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

§

Ki mi dos ta va rır dos ta be n do lur Al lah Al lah

Ki mi dos ta va rı r dos ta be n do lur

Ki mi nef se u yar kah ro lu r gi der

Ki mi nef se u ya r kah ro lur gi der §

KİMİ DOSTA VARIR

Kimi dosta varır
Dosta bend olur
Kimi nefse uyar
Kahrolur gider

Kimi tevbe eder
Esfiyâ olur
Kimi inâd eder
Eşkiyâ gider

Kimi gülistanda
Gonca gül olur
Kimi gonca güle
Hâr olur gider

Kimi Hakk'a bakar
Feyzi-yâb olur
Kimi yüz çevirir
Taş olur gider

Kimi Hay'dan alır
Ehl-i hâl olur
Kimi hayâldedir
Kâl eder gider

Kimi Hakk âşıktır
Hem mâşuk odur
Kimi Hakk değildir
Zây olur gider

Kimi AHMED seni
Uzaktan tanır
Kimi yaklaşır da
Kör olur gider

03.10.1973

LÜTFETTİN BEN KULUNA
Hicaz İlahî

Güfte : Ahmed SOYYIĞIT
Beste : Yahya SOYYIĞIT

Usûl: soğan

LÛTFETTİN BEN KULUNA

Lûtfettin ben kuluna
Girdim Tevhid yoluna
Fedâ oldum uğruna
Lâ ilâhe illâllah

Kaldırdın gafletimz
Yok ettin nisbetimi
Fetheyledin kalbimi
Lâ ilâhe illâllah

Yaktın aşkın nârına
Çıkardın dîdârına
Garkettin envârına
Lâ ilâhe illâllah

Tenimde diri oldun
Canımda diyet oldun
Gönlüme hep sen doldun
Lâ ilâhe illâllah

Dilimde dönen oldun
Gözümde gören oldun
İrade eden oldun
Lâ ilâhe illâllah

Elimden sen tutarsın
Ne istersen yaparsın
Sen fail-i muhtarsın
Lâ ilâhe illâllah

AHMED diler Rabbinden
Ayırmasın zikrinden
Her an desin gönlünden
Lâ ilâhe illâllah

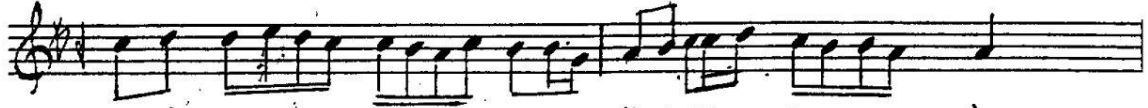
25 Aralık 1991

SABA ILAHI

Beste: Yahya SOYYIGIT

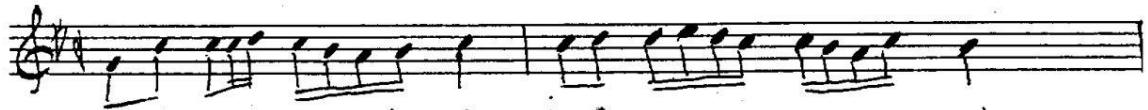
Yü rü rü m ya re düsmena ... ya re

Derdi me -- ça -- rē zikri Mev la -- dir.

Derdi me -- ça -- re... zikri Mev la -- dir

Al lah ya- Al -- lah Hannanya -- Al lah

Mennanya -- Al -- lah yahuya -- Al lah

Gönlümün ahi
İçinde mahi
Tahtında sahi
Zikri Mevlâdır

Dilimde zikrin
Gönlümde fikrin
Her nefes sükrüm
Zikri Mevlâdır

Doldurup bâde
İçeriz sâde
Yüzde ifâde
Zikri Mevlâdır

Kalpteki mâye
Engel sivaye
Dervişte gaye
Zikri Mevlâdır

Gözümün nuru
Görmez kusuru
Her an huzuru
Zikri Mevlâdır

Güllerin nârı
Bölbölen sârı
Daim niyârı
Zikri Mevlâdır

Şehâdetimiz
Selâmetimiz
Saâdetimiz
Zikri Mevlâdır

Dervişlerimizin
Gönül evimiz
Bizim sevimiz
Zikri Mevlâdır

Ahmed'in hatı
Kıl ile kâli
Gönle efâli
Zikri Mevlâdır

YÜRÜRÜM YARE
Sabâ İlahî

Güfte : Ahmet SOYYIĞİT
Beste : Yahya SOYYIĞİT

Usûl: Sofyan

Yü rü rü m ya re Düş mem a ya re

Der di me ça re Zik ri Mev la dır

Der di me ça re Zik ri Mev la dır

Al lah ya Al lah Han nan ya Al lah

Men nan ya Al lah Ya hu ya Al lah

YÜRÜRÜM YÂRE

Yürürüm yâre
Düşmem ağyâre
Derdime çare
Zikr-i Mevlâdır

Gönlümün âh'ı
İçinde Mâh'ı
Tahtında Şâh'ı
Zikr-i Mevlâdır

Dilimde zikrin
Gönlümde fikrin
Her nefes şükürüm
Zikr-i Mevlâdır

Doldurup bâde
İçeriz sâde
Yüzde ifade
Zikr-i Mevlâdır

Kalbdeki mâye
Engel sivâye
Dervişde gâye
Zikr-i Mevlâdır

Gözümüzün nûru
Görmez kusuru
Her an huzuru
Zikr-i Mevlâdır

Güllerin nâz'ı
Bülbül'ün sâzı
Dâim niyâzı
Zikr-i Mevlâdır

Şehâdetimiz
Selâmetimiz
Saâdetimiz
Zikr-i Mevlâdır

Dervişlerimiz
Gönül evimiz
Bizim sevimiz
Zikr-i Mevlâdır

AHMED'in hâli
Kıyl ile kâli
Cümle efâli
Zikr-i Mevlâdır

20.03.1983

EKLER 3: Ender Doğan Besteleri

HİCAZ İLÂHİ

Allah'u cemîlûn

Usûl : Düyek

Güfte : Abdurrahim Fedâî Hz.
Beste : Ender Doğan

Al la hu ce mî lün yu hib bül ce mâl
Câ mi fe ah beb tü ni ce ye vir di
Kim dir ol kim o la sev me ye ce mâl sev me ye ce mâl
Bâ de i aş kıy la hem ha râb it di hem ha râb it di
Nüş ha î â de mi ey le di mir ât Te cel li ey le di
Ol sır rı şâb bî â ri fe sor da bil Mes cû di me lâ ik
ni ce zu hû rât Mek te bi ir fâ na var ma yan â mâ
hem ol i miş bil İş bu gen ci til sı mın bul mak mu hâl
Ne bi lir kim se ver tâ kim kim dir mec lâ
Ey Fe dâ î aş ki le sen bul dun ce mâl

Allah'u cemîlûn yuhibbu'l-cemâl
Kimdir ol kim ola sevmeye cemâl

Nüşa-i âdemi eyledi mir'ât
Tecellî eyledi nice zuhûrât

Mekteb-i irfâna varmayan a'mâ
Ne bilir kim sever tâ kim kimdür meclâ

Ol sofû şeytân da secde itmedi
Tard oldu ebedî tövbe'tmedi

Câm-ı fe-ahbebtü niceye virdi
Bâde-i aşkıyla hem harâb itdi

Ol sır-ı şâbbı ârife sor da bil
Mescûd-ı melâik hem ol imiş bil

İş bu genc-i tılsımın bulmak muhâl
Ey Fedâî aşk ile sen buldun cemâl

HİCAZ İLÂHİ

Aşk âteşinde

Usûl : Sofyan

Güfte : Abdurrahim Fedâî Hz.

Beste : Ender Doğan

Biz me lâ mi yiz zik ri miz Hak tır Ak lı mız yan dı
Mün ki re la' net mü' mi ne rah met Bul duk se lâ met
Sır rı i lâ hî bi lin di a yân Yan mı şız cüm le
aşk â te şin de Pî ri miz var dır Hak kı bul mu şuz
aşk â te şin de Her ne ye bak sak gö zü müz hak tır
aşk â te şin de Fa kîr Fe dâ î nâ rı aşk i le
Ney le riz hal kı aşk â te şin de
Sen de â na bak aşk â te şin de
Yan dı vü cû dı aşk â te şin de

Biz melâmîyiz zikrimiz Hakk'dır
Aklımız yandı aşk âteşinde

Pîrimiz vardır Hakk'ı bulmuşuz
Neyleriz halkı aşk âteşinde

Münkire la'net mü'mine rahmet
Bulduk selâmet aşk âteşinde

Her neye baksak gözümüz Hakk'tır
Sen de âna bak aşk âteşinde

Birdir iki yok iki hem odur
Üç de bilindi aşk âteşinde

Sırr-ı İlâhî bilindi ayân
Yanmışız cümle aşk âteşinde

Fakîr Fedâî nâr-ı aşk ile
Yandı vücûdî aşk âteşinde

HİCAZKÂR İLÂHİ

Behey âşık

Usûl : Seyfî

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Be hey â şık du yar mı sın
Fe dâ i yi bi lir mi sin
Bu bir zevk tir de me dim mi
Ke lâm la rı pe ri şân mı dir
Ka pu su var reh be ri var
Gör sen da hî ta nı maz sîn
Gi re mez sin de me dim mi
Se çe mez sin de me dim mi
Ka pu su var reh be ri var
Gör sen da hî ta nı maz sîn
Gi re mez sin de me dim mi
Se çe mez sin de me dim mi

Behey âşık duyar mısın Bu bir sırdır Alî sırrı Ehl-i Hakk'ın yüzü çokdur
Bu bir zevktir demedim mi? Seyfine hem belî sırrı Gümânlara hemân yokdur
Kapsu var rehberi var Bunla bilen bilir hakkı Gidenlerin karnı tokdur
Giremezsin demedim mi? Bulamazsın demedim mi? Duyamazsın demedim mi?

Görmemişler kaldı nâçâr Zâhîde bak nice kördür Biz âşıklar güzel sevdik
Gözü görmez hakdan kaçâr Hakkı görmez nice yürür Bakar iken zevki aldık
Bu bir nûşdur kanan içêr Câm-ı aşkı hemen kaldır Sevme güzeli sırrı bildik
İçemezsin demedim mi? Alamazsın demedim mi? Alamazsın demedim mi?

İçenlere verir zevki Hüsn-i Yûsuf bize mir'ât Fedâi'yi bilir misin
İçmeyenler yerler kaygı Cümlemize yazdı berât Kelâmları perişândır
Gözlerinden akar ağı Âyât ile hep beniyyât Görseñ dahî tanımazsın
Göremezsin demedim mi? Okumazsın demedim mi? Seçemezsin demedim mi?

HÜZZAM İLÂHİ

Bilmem kendimi

Usûl : Sofyan

-1-

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Ol ka dar mah bub fe nâ ol dum ki bil mem
Bül bü lüm ol gon ca ya subh u me sâ âh
ken di mi Şem a yı nû ri e zel gark
ey le rim Gar kı tu fâ nı be lâ yım
et ti al dı Â de mi Nef hâ yı Ley
bil me zem ne â de mim Ol Fe dâ î
lâ i le yan dım bu gün a te şe ben
yem ki ol muş zül fi mah bûb â şî nâ
Ah e dip Mec nûn gi bi hem ağ la rım bir
Â te şî kül hân i le dâ im gö rün düm
yâ re den her za man Ah e dip Mec nûn gi bi hem
Â te şî kül hân i le dâ im ağ la rım bir yâ re den
im gö rün düm her za man

Ol kadar mahv u fenâ oldum ki bilmem kendimi
Şem'a-ı nûr-ı ezel gark itdi aldı Âdem'i

Nefha-ı Leylâ ile yandım bugün âteşe ben
Âh edip Mecnûn gibi hem ağlarım bir yâreden

Bülbülüm ol goncaya subh u mesâ âh eylerim
Gark-ı tufân-ı belâyım bilmezem ne âdemim

Ol Fedâî'yem ki olmuş zülf-i mahbûb-âşinâ
Âteş-i külhân ile dâim göründüm her zamân

Ol kadar mahv u fenâ oldum ki bilmem kendimi
Şem'a-ı nûr-ı ezel gark itdi aldı Âdem'i

Nefha-ı Leylâ ile yandım bugün âteş ben
Âh edip Mecnûn gibi hem ağlarım bir yâreden

Nokta-ı ruhsârı hakk tutdu enfûs ü âfâkı hep
Emr-i kûni berden ve selâmen vuslat-ı mahbûb-ı cân

Oldum İbrâhim bugün ben, nâr-ı aşk oldu vatan
Baktığımca görünür dâim bana ol gonca-leb

Doldu sırr-ı eşk-i hûn-ablâ serâser heft cihân
Kıp kızıl renge boyandı ya nice hep in u ân?

Baktığımca gonca gül eyledi şerh derdimi
Leb-i goncada göründü çeşmimin hem merdümü

Bülbülüm ol goncaya subh u mesâ âh eylerim
Gark-ı tufân-ı belâyım bilmezem ne âdemim

Ol Fedâî'yem ki olmuş zülf-i mahbûb-âşinâ
Âteş-i külhân ile dâim göründüm her zamân

HİCAZ İLÂHİ

Candan içeru

Usûl : Sofyan

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Biz eh li me lâ met göz den i çe ru
Vus la tı mız var dır can dan i çe ru
Feh mi mu hâl dir hem sır rı mız as lâ
Hiç fâş et me yiz biz ten den i çe ru
Bu aş kı i lâ hi biz de dir hem râh
Vus la tı zât hem kan dan i çe ru
Cüş it di bah ri zât Fe dâ î fâ ni
Bu lun maz as la câ nân dâ n i çe ru

Biz ehl-i melâmet gözden içeru
Vuslatımız vardır cândan içeru

Cibril-i zerrât getirdi berât
Hem cümle beyinât andan içeru

Fehmi muhâldir hem sırrımız aslâ
Hiç fâş etmeyiz biz tenden içeru

Ol nüsha-i insân sûret-i Yezdân
Mutlakâ Rahman fenden içeru

Bu aşk-ı ilâhî bizedir hem-râh
Vuslat-ı zât hem kandan içeru

Cüş itdi bahr-i zât Fedâi mahv oldu
Bulunmaz aslâ cânândan içeru

Rast İlâhî

" Coştu yine deli gönül "

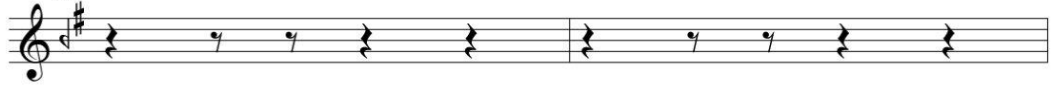
Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Coş tu yi ne de— li— gö— nül Es ti ne— si mi rüz gâ— rı

Müş tak et— ti di— da rı— na Ağ la tı yor za— ri— za— ri

Öl mez den ev vel— öl— dü— rür İ lâ hi aş— kın— as— ke ri
Hak ka ka vuş mak— is— ter— sen Reh ber et bir— kâ— mil e ri

Öl mez den ev vel öl— mez— sen— Ö le cek sin ız— dı— ra— ri
De me bu pen di me— lâ— lâ— Ara sen ken din— de— yâ— ri

Bu la gör pir es— ra— rı— nı— Öğ ren tev hi din— sır— rı— nı
Şe hi dal lah a— ye tiy— le— Kâ mil in sa nın— i— ma— nı

Mu ham med di— ni— tev— hid— dir Tev hid— i le— a— nın kâ— nı
U yu ma ey— ga— fil in— san u yan— uy ku— dan— bul ya— ri

Coştu yine deli gönül
Esti nesimi rüzgârı
Müştak etti didarına
Ağlatıyor zari zari

Ölmezden evvel öldürür
İlâhî aşkın askeri
Ölmeden evvel ölmezsen
Öleceksin ızdırari

Bulagör pir esrarını
Öğren tevhidin sırrını
Muhammed dini tevhiddir
Tevhid ile ânin kânı

Hakk'a kavuşmak istersen
Rehber et bir kâmil eri
Deme bu pendime lâ lâ
Ara sen kendinde yâri

Şehidallah ayetiyle
Kâmil insanın imanı
Uyuma ey gafil insan
Uyan uykudan bul yâri

Söz tutan azizdir Davud
Kâmilidir sırrı imanı
Mûtu kable ente mutu
İlâhî aşkın şiarı

BAYÂTİ İLÂHİ

Dalarken bahr-i vahdete

Usûl : Sofyan

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Da lar ken bah ri vah de te Çı kar dım dür lü cev her ler
Be ni bu gün bu la sâ lik Bu lun du tür lü dil ber ler
Be ni bu gün bu la sâ lik Bu lun du tür lü dil ber ler
Bu gün di yen ben den hak tır Sa kın sen san ma in san dır
Fe dâ î şeh ri it lak ta Ku rul du vec hi min ber ler
Fe dâ î şeh ri it lak ta Ku rul du vec hi min ber ler

Dalarken bahr-i vahdette   Adım şehri melâmetde   Bugün diyen benden Hakdır
Çıkardım dürlü cevherler   Duyulmuş ankâ-yı mağrib   Sakın sen sanma insândır
Beni bugün bula sâlik   Okundu hutbe-i levlâk   Fedâî şehri itlâkda
Bulundu dürlü dilberler   Bu sırdır Hakk'a çenberler   Kuruldu vech-i minberler

Muhakkak nûr-ı Hakk'ım ben Niceler cehd iderler hem
O iklim-i hakikatde   Göremezler bugün vechim
Tecellî eyledi bedrim   Anın-çün zâhidân bana
Göründü rûy-ı dildârlar   Didiler dahî ekferler

Okundu besmele ismim   Küfrdür sırrımın zülfi
Verildi Fâtihâ resmim   Dahî ol hâl-i ruhsârım
Göründü hüviyyet ü cismim   Bugün tutmuş hem âfâkı
Bulan bu yüzi anberler   Budur sırr-ı peygâamberler

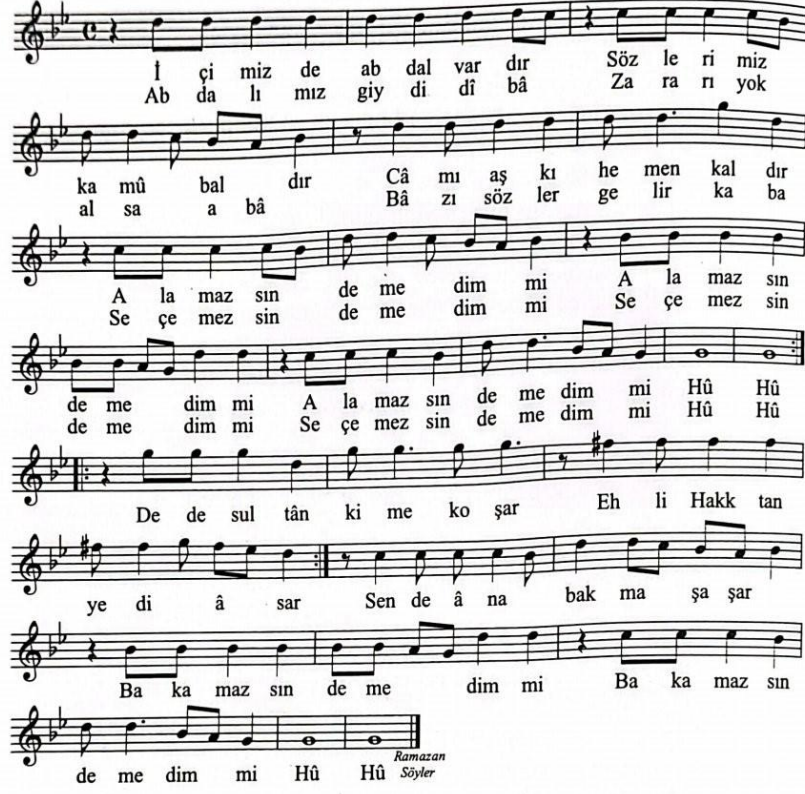
Gören didi bana mutlak   Kulillâhu sümme zehüm
Görenler oldılar itlâk   Bugün sırrı bana geldi
Muhakkak yüzidir hem Hak   Budur râh-ı hakikat bil
Bulanlar didiler Kanber   Sakın sen olma serserler

NIHÂVEND NEFES

Demedim mi

Usûl : Sofyan

Güfte : Abdurrahim Fedâi
Beste : Ender Doğan

İ çi miz de ab dal var dır Söz le ri miz
Ab da lı mız giy di dî bâ Za ra rı yok
ka mû bal dır Câ mı aş kı he men kal dır
al sa a bâ Bâ zı söz ler ge lir ka ba
A la maz sın de me dim mi A la maz sın
Se çe mez sın de me dim mi Se çe mez sın
de me dim mi A la maz sın de me dim mi Hû Hû
de me dim mi Se çe mez sın de me dim mi Hû Hû
De de sul tân ki me ko şar Eh li Hakk tan
ye di â sar Sen de â na bak ma şa şar
Ba ka maz sın de me dim mi Ba ka maz sın
de me dim mi Hû Hû Söyler

- 1 İçimizde abdâl vardır
Sözlerimiz kamu baldır
Câm-ı 'aşkı hemen kaldır
Alamazsın demedim mi
- 2 Abdâlmız giydi dibâ
Zararı yok alsa 'abâ
Ba'zı sözler gelir kaba
Seçemezsin demedim mi
- 3 Fukarâya hor bakmagil
Bil ki Hakk'a o imiş il
Gelir sana esrâr-ı nil
Bilemezsin demedim mi
- 4 Dede sultân kime koşar
Ehli Hakdan yidi aşar
Sen de ana bakma şaşar
Bakamazsın demedim mi

- 5 Bulu kuşu bir hoş kuşdur
Bilmeyenler içi boşdur
Bilenlere bir hoş nûşdur
İçemezsin demedim mi
- 6 Zikr ü fikri hemân hûdur
Gitme irak hemân budur
Kalbine sen hemân kondur
Konamazsın demedim mi
- 7 **Fedâînin** 'aklı yokdur
Allâh ile hemân tokdur
Bu sözleri bilen hakdır
Bilemezsin demedim mi

Nikriz İlâhî

" Düşüm onulmaz derde "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Düş tüm o nul maz der de
Gel gön lü mün mih ma nı ol

1 2
Se nin aş kın dan ca nan Se nin aş kın dan ca nan
Kur ba nın o la yım ca nan Kur ba nın o la yım ca nan

Ey sev gi li sen ner de sin

1 2
sen ner de sen ner de

Has re tin den yan dı bağ rım Hun ol du ca nan
DA VUD do laş tum Şam Hi caz Ha le bi ca nan

Ey sev gi li sen ner de sin sen ner de

Düşüm onulmaz derde senin aşkından canân
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

Hasretinden yandı bağrım hûn oldu canân
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

Mekânın yok mu senin durağın yok mu senin
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

Kaldır aradan perdeyi bitsin bu hasretlik canân
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

Gel gönlümün mihmânı ol kurbanın olayım canân
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

DAVUD dolaştım Şam, Hicaz, Haleb'i cânân
Ey sevgili sen nerdesin sen nerde

Hüseyinî İlâhî

" Erenler aşkına düştüm "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

E ren— ler aş kı na— düş tüm E ren ler aş kı na— düş tüm Pir e lin den bâ de iç tim
A rif— ler bi lir bu— sır rı A rif ler bi lir bu— sır rı Ca hil ler i— se— tan lar

Yan dım Al la hım— yan dım Can e— vın den tu tuş— tum
Lâ me kan şeh rin de— cem i— er vah— i le— bir leş— tim
Hüc cet pir den e mir ge— lir— Me lâ— mi ler— bu nu an— lar
Yüz yir mi dört bin— ne— bi— Zik re— der ih— va nı— mız

Si ne çö lü nü aşk i le Si ne çö lü nü aşk i le Ya na rak lâ hû ta geç tim
E ha di se yir kul der ler E ha di se yir kul der ler DA VUD— ma lel ye ti mim

Erenler aşkına düştüm
Pir elinden bâde içtim
Yandım Allah'ım yandım
Can evinden tutuştum

Müminler ölmez bil veli
Alemden aleme geçer
Velâkin şirk ehli ölür
Şirk en büyük günahdır

Sîne çölünü aşk ile
Yanarak lâhûta geçtim
Lâmekân şehrinde cem-i
Ervah ile birleştim

Arifler bilir bu sırrı
Cahiller ise tanlar
Hüccet pirden emir gelir
Melâmiler bunu anlar

Feyz-i akdesle küllümen
Aleyha fâna ulaştım
Gözümden kalktı perdeler
Benden bana ulaştım

Ehadî seyir kul derler
DAVUD mâlel yetimim
Yüz yirmi dört bin Nebî
Zikreder ihvanımız

RAST İLÂHÎ

Feyz-i akdes

Usûl : Sofyan

-1-

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Fey zi ak des feyz e dip der si hü viy yet ten ba na
Sır rı zâ ta her sı fat tan der si mi hat mey le dim
Çün kü ol feyz i mu kad des ten bu gün â yan çı kıp
Cüm le lâ hû ta bu gün nâ sù tı hem dev rey le dim
Ni ce ik li mi ge zip hem ben me le kû tu gör mü şüm
Hem mi sâ li hem ce ber ru tu bu gün sey rey le dim

Feyz-i akdes feyz edip ders-i hüviyetten bana
Sırr-ı zâta her sıfâtdan dersimi hatm eyledim

Çünkü ol feyz-i mukaddesten bugün ayân çıkıp
Cümle lâhûta bugün nâsûtı hem devr eyledim

Nice iklimi gezip hem ben melekûtu görmüşüm
Hem misâli hem ceberrûtu bugün seyr eyledim

Gayb-ı mutlak haznesinden gelmişem birdir demim
Kim bu hâle şimdi erdim vechimi göz eyledim

Çünkü gördüm gözümün içinde ol noktayı
On sekiz bin âlemi bildim ki seyrân eyledim

On sekiz bin âlemin sırrı meğer nokta imiş
Görmeyenler noktayı şimdi bugün seyr eyledim

Var hâzâ gözünde noktayı görmek bugün
Hakkı görmek ister isen seni İshak eyledim

Ey Fedâi sırr-ı noktayı bugün fâş eyleme
Sırr-ı noktayı bileni şimdi ankâ eyledim

FEZKÛRUNİ DEMEZ Mİ?
M. Kürdî İlahî

Güfte : H. AHMED SOYYIĞIT HZ.
Beste : Ender Doğan

Düyt

FEZ KURU Nİ DE MEZ Mİ KUR AN DA ZA
ER BA BI DI U GÖR NE TA LEP VAR NE E

1 2
TI MEL BA KI VAR AH TI MEL BA KI VAR AH

3/4
ZİK RİN DEN OL MA HA U HER NE FES TE
KA RAN LI GI YOK E DER

DE AL LAH KALP LE Rİ TAT MİN E DER

1 2
MÜ TE NEL BİH O LUN DER O LUN DER

BAYÂTÎ NEFES

Gavs'ül-melâmi

Usûl : Devr-i Hindî

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

İs ter i sen sır ra â gâh o la sin
Me lâ mi o lan lar se fer kıl dı lar
Fe dâ i nin sö zü Mu ham med nur dan
Der yâ yı vah det te zevk ler sü re sin
Es râ rı Hü dâ ya mah rem ol du lar
Te cel li ey le di ol zâ tı Hakk tan
Öl me den ev vel ce ce mâl gö re sin
Ma â rif ken zi ni va rıp bul du lar
Pî rin zu hü râ ti bu nûr dan o lan
Reh be ri ne de nir gav sül me lâ mi
Bu lan la ra de nir gav sül me lâ mi
O lan la ra de nir gav sül me lâ mi
Reh be ri ne de nir gav sül me lâ mi
Reh be ri ne de nir gav sül me lâ mi
Reh be ri ne de nir gav sül me lâ mi

Ramazan
Söyler

İster isen sırra agâh olasin
Deryâ-yı vahdette zevkler süresin
Ölmeden evvelce cemâl göresin
Rehberine denir gavsü'l-melâmî

Nefsini bilenler Hakk'ı bildiler
Medâra kılmazlar ayân gördüler
Hakikat sırrına dalıp indiler
Dalanlara denir gavsü'l-melâmî

İzâfât kaydından kurtulup geçen
Vahdetin sırrından bir türlü içen
Âlem-i fenâdan bekâya geçen
Şeyhlerine denir gavsü'l-melâmî

Lenterânî dedi hazret-i Çalab
Mûsâ gözü görmez buyurdu cevap
Mûsâlıktan geçen el-Hak melâmî
Rehberine denir gavsü'l-melâmî

Melâmî olanlar sefer kıldılar
Esrâr-ı Hüdâ'ya mahrem oldular
Maârif kenzi varıp buldular
Bulanlara denir gavsü'l-melâmî

Fedâi'nin sözü Muhammed Nûr'dan
Tecellî eyledi ol zât-ı Hakk'tan
Pîrin zuhûrâtı bu nûrdan olan
Olanlara denir gavsü'l-melâmî

GERÇEK MUTLULUĞU İSTERSEN

Hicaz İlahî

Güfte : H. Ahmed Soyyiğit Hz.

Beste : Ender Doğan

GERÇEK MUTLU LU . . . ĞU . . İS TER. SEN . E ĞERAL LAH AL LAH

NEFSİN AR ZU LA . . . RİN AT Bİ . RER Bİ . RER

HAK YO LU NA VA . . . RİN DURMA HE MEN VER . . .

VAR LIK TAN BEN LİK . . . TEN KAL MA SIN E .

SER AL LAH AL LAH SER

GERÇEK MUTLULUĞU İSTERSEN EĞER

Gerçek mutluluğu
İstersen eğer
Nefsin arzuların
At birer birer

Hakk yoluna vârn
Durma hemen ver
Varlıktan benlikten
Kalmasın eser

Nefsini terbiye
Edecek bir er
Sen arayıp bul da
Ona gönül ver

Şânın ve şöhetin
Hayır değil şer,
Yağmala hepsini
Hakk sana yeter

Mürşid-i kâmilî
Kabul et rehber
Sözüne kulak ver
Bak sana ne der

Allah'ı zikreyle
Gafletin gider
Nefsine ârif ol
Sır verme ser ver

Nefsanî varlığın
Beterden beter
Vârını Hakk'a ver
Yok olsun keder

AHMED Ledün ilmin
Eyle sen ezber
Hem kalb-i selîm ol
Allahü Ekber

29.04.1992

GÖNLÜMÜN ESRARISIN
Nikrîz İlahî

Güfte : H. Ahmed Soyyiğit Hz.
Beste : Ender Doğan

Sof. %

GÖN LÜ MÜN ES RA RI SIN GÖ ZÜ MÜN EN

1 2

VA RI SIN VA RI SIN

DI Lİ MİN EZ KA RI SIN CA NI MA CAN

E FEN DİM SEN BE Nİ U YAN DIR DİN

AŞ KIN LA HEP YAN DIR DİN VUS LA TIN LA

%

KAN DIR DİN CA NI MA CAN E FEN DİM

GÖNÜLDE SENİN TADIN

Gönülde senin tadın
Dillerde senin adın
Erdi bize imdâdın
Lâ ilâhe illâllah

Kulağımız duyuyor
Gözlerimiz görüyor
Kalbimiz uyumuyor
Lâ ilâhe illâllah

Yerden biten otlarda
Ağaçta yapraklarda
Gökte uçan kuşlarda
Lâ ilâhe illâllah

Rüzgârın esmesinde
Varlıkların sesinde
Zerrenin zerresinde
Lâ ilâhe illâllah

Yedi kat semâlarda
Deniz ve deryâlarda
Cümle arz u semâda
Lâ ilâhe illâllah

Karınca Kararınca
Her biri ayarınca
Arş'tan Ferş'e varınca
Lâ ilâhe illâllah

AHMED çıktı aradan
Kaldı O'nu yaradan
Muhammed Mustafa'dan
Lâ ilâhe illâllah

05.06.1974

Hicazkâr İlâhî

" Gördüm cemâlini dîvâne oldum "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Gör düm ce ma li ni di va ne ol dum
DA VU DU söy le ten Al lah tır Al lah

Geç tim var lı ğım dan vi ra ne ol dum
Lâ i lâ he İl lal lah Mu ham med Ra su lul lah

U nut tum ken di mi ef sa ne ol dum
De me si ko lay dır şu hû du zor dur

Hay re tim den ben bir üm ha ne ol dum
Bir me lâ mi mür şid a ra bul ca nım

Gördüm cemâlini dîvâne oldum
Geçtim varlığımдан virâne oldum
Unuttum kendimi efsâne oldum
Hayretimden ben bir ümhâne oldum

Mirâc-ı Nebîden nurhâne oldum
Küntü kenzîden bir hazîne buldum
Eşimden dostumdan geçip ayrıldım
Ben bir merdanenin esiri oldum

Dürdânedен lü'lü inciler aldım
Salât-ı dâiminin esrârı oldum
Dipsiz denizlerin gavvâsı oldum
Fenâ bekâ oldum öldüm dirildim

DAVUD'u söyleten Allah'tır Allah
Lâ ilâhe illallah Muhammed Rasulallah
Demesi kolaydır şuhûdu zordur
Bir melâmi mürşid ara bul canım

Nihâvend İlâhî

" Gül sensin gülşen sensin "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Hu Hu Hu Al lah Hu Hu İl lal lah
Hu Hu Hu Al lah Hu Ey val lah

Gül sen sin gül şen sen sin a lem de ür yan sen sin
DÂ VUD Al lah a sı ğın böy le hü ner baz lar dan

Kal bi min pey ma ne sin de sa ye ban o lan sen sin lan sen sin
Her fi il de fa il sen sin yi ne de bi lin mez sin lin mez sin
O tur ye rin de er ol her şe yi ken din de bil din de bil
Bu lu nan lar giz le nir be lâ yı di lâ râ da lâ râ da

Ne dir sır rı hik me tin yad e le gö rün mez sin
Eh li bu lun maz in san sar ra fi nin her yer de

Gül sensin gülşen sensin alemde üryan sensin
Kalbimin peymanesinde sayeban olan sensin
Nedir sırr-ı hikmetin yâd ele görünmezsın
Her fiilde fâil sensin yine de bilinmezsın

Seni görmek isteyen ölmezden ölsün
Sana varmak isteyen bir merdâneye ersin
Cemâlini görmek için Âdeme secde kılsın
Âdem'im diyen çoktur lâkin hiç feyzi yoktur

DAVUD Allah'a sığın böyle hünerbazlardan
Otur yerinde er ol her şeyi kendinde bil
Ehli bulunmaz insan sarrafının her yerde
Bulunanlar gizlenir belâyı dilârâda

HÜSEYNÎ İLÂHÎ

İhvânımız

Usûl : Sofyan

Güfte : Abdurrahim Fedâî Hz.

Beste : Ender Doğan

Ham dü lil lah fet ho lup bâ bı u lû mi Hay de ri
Ley se ke mis li hi şey çün de di Kur' ân da Hakk
Sır rı vah det ten se bak al dı ni ce ih vâ nı mız
Bî mi sâ le mis li hem gel di ni ce ih vâ nı mız
İf ti hâr it sek bâ id mi â le mi â la ya biz
Ey Fe dâ î sır rı fâş it me li sâ nın kes bu gün
Çün ta vâ fi Ka' be yi bil di ni ce ih vâ nı mız
Çün u lû mı nok ta yı bil di ni ce ih vâ nı mız
Çün ta vâ fi Ka' be yi bil di ni ce ih vâ nı mız
Çün u lû mı nok ta yı bil di ni ce ih vâ nı mız

Hamdü li'l-lah feth olup bâb-ı ulûm-ı Hayderî
Sırr-ı vahdetten sebak aldı nice ihvânımız

İftihâr itsek ba'id mi âlem-i a'lâya biz
Çün tavâf-ı Kâbe'yi bildi nice ihvânımız

Ger irerse dîdemiz Mushaf-ı hüsnün levhine
Şüphe yok vech-i hüdâ geldi nice ihvânımız

Ol makâmât-ı maârifden eğer zevk alsın
Mazhar-ı küllî tecelli ide nice ihvânımız

Leyse ke-mislihî şey çün dedi Kur'ân'da Hakk
Bî-misâle misl-i hem geldi nice ihvânımız

Ey Fedâî sırrı fâş itme lisânın kes bugün
Çün ulûm-ı noktayı bildi nice ihvânımız

Hicaz İlâhî

" İzzet İkrâm etti bugün bana aşk "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

AL LAH AL LAH

İz zet ik ram et ti bu gün ba na aşk

Var lı ğı mı ta lan et ti be nim aşk

Yü re ği me pen çe tak tı be nim aşk
Yu suf e dip yi ne be ni sat tı aşk

Yu suf e dip yi ne be ni sat tı aşk

Ya kub e dip be ni çok ağ lat tı aşk

Ha lil e dip be ni o da at tı aşk

Ü ze yi rim ka de re bağ la dı aşk

Göz ya şı mı sel e dip çağ lat tı aşk

Göz ya şı mı sel e dip çağ lat tı aşk

İzzet ikram etti bugün bana aşk
Varlığımı talan etti benim aşk
Yüreğime pençe edip yine beni sattı aşk
Yusuf edip yine beni sattı aşk

Yakub edip beni çok ağlattı aşk
Halil edip beni oda attı aşk
Üzeyirim kadere bağladı aşk
Gözyaşımı sel edip çağlattı aşk

Ferhad'a varlık dağın deldirdi aşk
İbrahim Ethem tahtın attırdı aşk
Hallâc-ı Mansur başın aldırdı aşk
Nesimî derisin yüzdürdü bu aşk

Dâvuda Mevlasın buldurdu bu aşk
Ölmeden evvel öldürdü beni aşk
Hakk'ın inayetiyle diriltti aşk
Her lisandan söyletti ilâhî aşk

Rast İlâhî

" Makam okuduk Hûda'dan "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

(Saz.....)

Makam o ku— duk Hû da dan iç tik se ka— ni ba de den Hu Al lah Hu—
Se kâ hüm ham rın iç mi şiz i ki ci han— dan geç mi şiz Hu Al lah Hu—

Der si al dık Hak tea la dan na si bi miz dir e— zel den Hu Al lah Hu—
Rû zi e lest be li— si yiz i lâ hi aşk tır ha li miz Hu Al lah Hu—

Me la mi yiz Hak meş re biz sı ra— tı müs ta ki— miz— biz

Sey yid Mu ham med nur dur bi zim pi— ri miz sul ta nı mız Hu Al lah Hu— BAŞA

Hak tır ö zü müz sö zü müz ağ ya rı gör mez gö zü müz Hu Al lah Hu—
Düş gö rüp tâ bir et me yiz her var Al lah ta bi— li riz Hu Al lah Hu—

Al lah Al lah fer ya dı mız o dur bi zim im da dı mız Hu Al lah Hu—
Lâ ve il lâ şirk tır DA VUD mâ zi müs tak bel bil me yiz Hu Al lah Hu—

Makam okuduk Hûda'dan içtik şekâni bâdeden
Dersi aldık Hak-tealâdan nasibimizdir ezelden

Haktır özümüz sözümüz ağyarı görmez gözümüz
Allah Allah feryâdımız odur bizim imdâdımız

Melamiyiz Hak meşrebiz sırat-ı müstakimiz biz
Seyyid Muhammed Nur'dur bizim pirimiz sultanımız

Sekâhüm hamrın içmişiz iki cihandan geçmişiz
Rûz-i elest belîsiyiz ilâhî aşktır halimiz

Düş görüp tâbir etmeyiz her var Allah'ta biliriz
Lâ ve illâ şirk tır DAVUD mâzi müstakbel bilmeyiz

Muhayyer Kürdî İlâhî

" Mecalim Yok "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

§

(Saz.....)

Me ca lim yok aşk— e lin— den Sor— ma yın— be— ni— ben den
Fa ti ha seb ul— me sâ— ni— Her— yüz de— ol— fer— ma ni

Yi tir dim ben ben— li— ği mi— Ter— key le— dim ca— nü— ten
A ra yan lar ner— de— bu lur— Gö nül— tah— tı— sul— ta— nı

Meş re bim ol du— me lâ— mi Cem ey le di— Mev lâm be ni—
A şî kâr da giz len— miş— sin DÂ VUD ner de— bul— sun se ni—

§

Kalk tı gö züm— den per de ler— Sey— ret tim dün ya— fa— ni
Bal çık tan yap— tın A— de mi— Ha— li fe kıl— dın— a— nı

Mecalim yok aşk elinden
Sormayın beni benden
Yitirdim ben benliğimi
Terk eyledim can ü ten

Ölmezden evvel öl sen de
Kurban et Hakk'a canı
Güvenme tâc u tahtına
Veren alır tatlı canı

Fatiha seb'ul mesâni
Her yüzde ol fermanı
Arayanlar nerde bulur
Gönül tahtı sultanı

Meşrebim oldu Melâmî
Cem eyledi Mevlâm beni
Kalktı gözümünden perdeler
Seyrettim dünya fânî

Allah'tan iste hidayet
Rehber et kâmil insanı
Hüvel Evvel, Hüvel Bâkî
Oku sırr-ı Kur'anı

Aşikârda gizlenmişsin
DAVUD nerde bulsun seni
Balçıktan yaptın Ademi
Halife kıldın anı

EVİÇ İLÂHİ

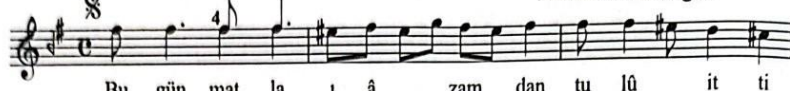
Muhammed Nûr benim şeyhim

Usûl : Sofyan

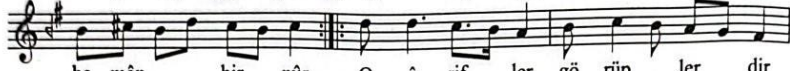
-1-

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Bu gün mat lâ-ı â zam dan tu lû it ti
Ku yû dât hem i zâ fet ler bu gün ref ol
O kun du kul ke fâ bil lâh da hî hem kul
E ne Me dî ne tül il mi ve a liy yün

he mân bir nûr O â rif ler gö rüp ler dir
du bil cüm le O vec hi Ah me dü Mah mud
hü val lâh bil A nın sır rı e hâd dır hem
bâ bu hâ Fe dâ î ye se bak ver di

Mu ham med nûr be nim şey him *Söyler*
Mu ham med nûr be nim şey him
Mu ham med nûr be nim şey him
Mu ham med nûr be nim şey him

Bugün matlâ-ı a'zâmdan tulû' itdi hemân bir nûr
O ârifler görüplerdir Muhammed Nûr benim şeyhim

Kuyûdât hem izâfetler bugün ref' oldu bi'l-cümle
O vech-i Ahmed u Mahmûd u Muhammed Nûr benim şeyhim

Okundu kul kefâ billâh dahî hem kul hüve'l-lah bil
Ânın sırrı ehâddır hem Muhammed Nûr benim şeyhim

Ene Medînetü'l-ilmi ve Aliyyün bâbühâ
Fedâi'ye sebak verdi Muhammed Nûr benim şeyhim

Bugün matlâ-ı a'zâmdan tulû' itdi hemân bir nûr
O ârifler görüplendir Muhammed Nûr benim şeyhim

Kuyûdât hem izâfetler bugün ref' oldu bi'l-cümle
O vech-i Ahmed u Mahmûd u Muhammed Nûr benim şeyhim

Göründi Sübhân-ı vechi hicâbât kamû ref' oldu
Hüviyyet sırrıymış bil sen Muhammed Nûr benim şeyhim

Feleklerden nidâ geldi melekler hep sücûd etdi
Ki Allahümme lebbeyk Muhammed Nûr benim şeyhim

Okundu kul kefâ billâh dahî hem kul hüve'l-lah bil
Ânın sırrı ehâddır hem Muhammed Nûr benim şeyhim

O bir tılsım-ı a'zâmdır gözün almadı hafâ sen
Ziyâ-yı vechi kahretmiş Muhammed Nûr benim şeyhim

Edip vâveylâ câhiller kamûsu hem dalâletde
Bilemez sırrı ekberdir Muhammed Nûr benim şeyhim

Bugün ilm-i ledünniyi ve mâ râmeyte hem sırrın
Okudu nice ekmeller Muhammed Nûr benim şeyhim

Ene Medînetü'l-ilmi ve Aliyyün bâbühâ
Fedâi'ye sebak verdi Muhammed Nûr benim şeyhim

HİCAZ İLÂHİ

Muhammed'in aşkındandır

Usûl : Curcuna

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

§

Göz le ri min mest ol du ğu Mu ham me din
Bu gur be te düş ol du ğu Her ta raf tan

aş kın dan dır Hem gön lü mün tur ol du ğu
yı kil dı ğım Ka mû yüz den bir gör dü ğüm

Mu ham me din aş kın dan dır Hem gön lü mün
Mu ham me din aş kın dan dır Ka mû yüz den §

tur ol du ğu Mu ham me din aş kın dan dır Hü
bir gör dü ğüm Mu ham me din aş kın dan dır Hü

Ramazan
Söyler

Gözlerimin mest olduğu
Muhammed'in aşkındandır

Ehibbâyı sever iken
Cümle ile hem bir iken

Hem gönlümün tur olduğu
Muhammed'in aşkındandır

Melâmete hem düştüğüm
Muhammed'in aşkındandır

Bu gurbete düş olduğum
Her taraftan yıkıldığım

Zâhidlere har olduğum
Âşıklara gül olduğum

Kamû yüzden bir gördüğüm
Muhammed'in aşkındandır

Tevhîd içre bir kaldığım
Muhammed'in aşkındandır

Şâm u seher zikr ettiğim
Vücûdum hem mahvettiğim

Fedâi'nin sırrın gören
Râh-ı Hakk'da nice süzen

Mest u hayrân hem gezdiğim
Muhammed'in aşkındandır

Sırr ile bulduğum izin
Muhammed'in aşkındandır

Irmak gibi hem aktığım
Deryâ gibi hem taşıtığım

İsmimi garip ittiğim
Muhammed'in aşkındandır

Hicaz İlâhî

" Nemdir Benim "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

(Saz.....)

Bah ri um ma na dal mı şım— Kur an sır rı— o ku— mu şım
Des ti me be rat al mı şım— Ak la ka ra— nem dir— be nim
Er rah ma nı ta nı mı şım— E lif lam mim den al— mı şım
Fa ti ha dan ders al mı şım— Kıy lû kâ li— nem dir— be nim
Bu al lem de is mim DA VUD— Mâ nâ da An kâ ol— mu şım

Mül kü be kâ dan gel mi şım— Fe nâ— Be kâ— nem dir be nim
Lâ me kân şeh rin gez mi şım— Dün ya— uk ba— nem dir be nim
Hu ru fâ tı u nut mu şım— Laf zı— kav li— nem dir be nim
Yüz dört ki tap sır ol— mu şım— Yaz u— kı şı— nem dir be nim
İ ner çı kar ma kam lar dan— Can la— ra câ— nân ol mu şım

Bahr-i ummâna dalmışım
Kur'an sırrı okumuşum
Mülk-ü bekâdan gelmişim
Fenâ bekâ nemdir benim

Errahman'ı tanımışım
Elif, Lâm, Mîm'den almışım
Hurûfatı unutumuşum
Lafzı kavli nemdir benim

Destime berat almışım
Akla kara nemdir benim
Lâmekân şehrin gezmişim
Dünya ukba nemdir benim

Fatiha'dan ders almışım
Kiyû kâli nemdir benim
Yüz dört kitap sır olmuşum
Yaz û kışını nemdir benim

Bu alemde ismim DAVUD
Mânâda Ankâ olmuşum
İner çıkar makamlardan
Canlara cânân olmuşum

DEYİŞ

Nûru'l-arabî

Usûl : Sofyan

-1-

Güfte : Abdurrahim Fedâi Hz.

Beste : Ender Doğan

Him me tin ar ze dip gel dim Hâ ki pâ yi ne yüz sür düm
Bâ ki yiz ol ma yız fâ nî Ey le dik nez ri kur bâ nî

Rah me tin çok tur i nan dım Mu ham med nû ru'l a ra bî
Sü ley man lar Sü ley mâ nı Mu ham med nû ru'l a ra bî

Ye di dün yâ da yı kan dım Se ni bul dum hem i nan dım
Fe dâ î nin sen çe râ ğı le dün il mi nin ır mâ ğı

Mah vo lup sen o lup gel dim
Re sû lün nes li o ca ğı

Mu ham med nû ru'l a ra bî Mu ham med nû ru'l a ra bî
Mu ham med nû ru'l a ra bî Mu ham med nû ru'l a ra bî

Hû
Hû

Ramazan
Söyler

Himmetin arz edip geldim
Hâk-pâyine yüz sürdüm
Rahmetin çoktur inandım
Muhammed Nûru'l-Arabî

Yedi dünyâda yıkandım
Seni buldum hem inandım
Mahy olup sen olup geldim
Muhammed Nûru'l-Arabî

Cihânın gavsı ol pîrdir
Dört cihet ile me'mûrdur
Gürûh-ı nâciye birdir
Muhammed Nûru'l-Arabî

Bâkiyiz olmayız fânî
Eyledik nezr-i kurbânı
Süleymânlar Süleymânı
Muhammed Nûru'l-Arabî

Fedâî'nin sen çerâğ
Ledün ilminin ırmağ
Resûl'ün nesli ocağ
Muhammed Nûru'l-Arabî

Mûsâ'nın nazarı dağ
Arıttı kalmadı yağ
Erenler seyrân konağ
Muhammed Nûru'l-Arabî

Gerdâniye İlâhî

" Ol yârim için ağladı gözüm"

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Ol ya rim i çin— ağ la dı gö züm Ka vuş mak i çin— sı z la dı ö züm
Sev gi gön lüm de— ta e zel i miş Se ven se vi len— an da bir i miş
DA VUD bir i sim— sen ol ya re bak Tu tuş tur ca nı nı çe ra ğı nı yak
Al lah de sa lik— yü zün ol sun ak Vüs a tin yet tik çe dost yü zü ne bak

Ah— siz de bir— tür lü— i— ma nım— biz de bir— tür lü (Saz.....

....) Siz de bir— tür lü— i— ma nım— biz de bir— tür lü—

Ol Yârim için ağladı gözüm
Kavuşmak için sızladı özüm
Ah sizde bir türlü, bizde bir türlü

Sevgi gönlümde tâ ezel imiş
Seven sevilen anda bir imiş
Ah sizde bir türlü, bizde bir türlü

DAVUD bir isim sen ol yâre bak
Tutuştur canımı çerağımı yak
Ah sizde bir türlü, bizde bir türlü

Allah de sâlik yüzün olsun ak
Vüs'atin yettikçe dost yüzüne bak
Ah sizde bir türlü, bizde bir türlü

OLMUŞUM HÜSNÜNE AGAH
Hicaz İlahî

Güfte : H. AHMED SOYYIĞIT HZ.
Beste : Ender Doğan

OL MU ŞUM HÜS NÜ NE . A . GAH EY KE REM KA
Nİ . HÜ DA OL MU ŞAM HÜS NÜ NE . A . GAH
EY KE REM . KA . Nİ . HÜ DA . HER Sİ FAT TAN
KAH Rİ ÇİN DE
BİR TE CEL Lİ GÖN LÜ ME . YÜZ BİN SA FA
LUT FA ER DİM Nİ CE BİN HAM DÜ SE NA
BİN SA FA CÜM LE NİN MAH BU BU SEN SİN
DÜ SE NA
ZA TI NA CA NİM FE DA NİM FE DA

OLMUŞUM HÜSNÜNE ÂGÂH

Olmuşum hüsnüne âgâh
Ey Kerem Kâni Hudâ
Her sıfattan bir tecelli
Gönlüme yüz bin safâ

Cümlenin mahbûbu sensin
Zâtına cânım fedâ
Kahr içinde lûtfâ erdim
Nice bin hamd ü senâ

Hep seni temsil ederler
Evliyâ u Enbiyâ
Marifettir akıl ermez
Oldu âciz hükemâ

Söylerim kelâm-ı Hakk'la
Şüphe yoktur mutlaka
Bizdedir zevk u saâdet
Bizdedir derde devâ

Zikr-i dâimiyledir bu
Nefh oldu ol dem bana
AHMED'i senden ayırma
Çün sefer kıldı sana

1968

Rast İlâhî

" Sâlik olan aşk ile sekrân olur "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Sâ lik o lan aşk i le sek ran o lur
Halk i çin de se si yok fi gân o lur

Göz ya şı sel ci ğe ri pür yan o lur
Der di nin i çin de dert der man o lur

Göz ya şı sel ci ğe ri pür yan o lur
Der di nin i çin de dert der man o lur

HAY AL LAH HAY HAY AL LAH HAY

Ar tar der di ah i le a man o lur
Aşk e lin den ser ve rir er ler DA VUD

Ko nuş maz dil le ri giz li kenz o lur
San ma be ha im gi bi nan kör o lur

Ko nuş maz dil le ri giz li kenz o lur
San ma be ha im gi bi nan kör o lur

Sâlik olan aşk ile sekrân olur
Gözyaşı sel ciğeri büryan olur
Artar derdi ah ile aman olur
Konuşmaz dilleri gizli kenz olur

Halk içinde sesi yok fiğân olur
Derdinin içinde dert derman olur
Aşk elinden ser verir erler DAVUD
Sanma behâim gibi nankör olur

Hüzzam İlâhî

" Sekâhum hamrından nûş eylemişim "

Güfte: Davud Yılmaz Efendi Hz.
Beste: Ender Doğan

Se kâ hüm ham rın— dan nûş ey le mi şim— Al— lah şim— Al lah
Zâ hid bil mez Hakk— ter— cü man ol mu şum— Al— lah şum— Al lah

Fe na— yımHakk ta— ben hay ret ol mu şum— Al lah hay ret ol mu şum Al lah
Hem der— dim der ma— nım kâ mil i ma nım— Al lah kâ mil i— ma nım Al lah
Ba nok— ta sır rın— da bir sır ol mu şum— Al lah bir sır ol mu şum Al lah
Hem der— dim der ma— nım kâ mil i ma nım— Al lah kâ mil i— ma nım Al lah

Lût fey le Al la— hım ga rip kal mı— şım Al lah Ga rip kal mı şım— Al lah
Gi yi nip a na— sır DA VUD ol mu şum Al lah DA VUD ol mu şum— Al lah

Sekâhüm hamrından nûş eylemişim
Fenayım Hakk'ta ben hayret olmuşum
Lûtfeyle Allah'ım garip kalmışım
Hem derdim dermanım kâmil imanım

Kalbim kan ağlıyor çeşmimde yaşım
Semme vechullah'ta hayran olmuşum
Cevahir dükkanı sarraf olmuşum
Hem derdim dem dermanım kâmil imanım

Zâhid bilmez Hakk tercüman olmuşum
Ba nokta sırrında bir sır olmuşum
Giyinip anâsır DAVUD olmuşum
Hem derdim hem dermanım kâmil imanım

UYANDI BÜLBÜL UYANDI
Hüseyin İrfan Türküsü

Güfte : Hafız Ahmed Efendi
Beste : Ender Doğan

U YAN DI . BÜL . BÜL U . YAN . DI .
A . VA ZI . AR . ŞA DA . YAN . DI .
GÜ LÜN AŞ KI . NA . BO . YAN . DI .
SE HER VAK TI . SE HER VAK TI .
GÜ LÜN AŞ KI . NA . BO . YAN . DI .
SE HER VAK TI . SE HER VAK TI HU . . .

UYANDI BÜLBÜL UYANDI

Uyandı bülbül uyandı
Avazı Arşa dayandı
Gülün aşkına boyandı
Seher vakti seher vakti

Bendler kırıldı o sesten
Bülbül kurtuldu kafesten
Cevap geldi her cihetten
Seher vakti seher vakti

Âşık oldu bülbül güle
Gülde âşıktır bülbüle
Geldiler dengi dengine
Seher vakti seher vakti

Gül bülbüle neşe saçtı
Nice sırlarını açtı
Bülbül de güle sarmaştı
Seher vakti seher vakti

Hasrettiler buluştular
Birbirine kavuştular
Söyleştiler, gülüştiler
Seher vakti seher vakti

Gül naz eder bülbül niyâz
Diller döker avaz avaz
Ne naz kaldı ne niyâz
Seher vakti seher vakti

AHMED gel bülbülü gülden
Gülü ayırma bülbülden
Heberdârız biz bu demden
Seher vakti seher vakti

12.04.1973

ZİKR-İ MEVLÂYI TADAYIM
Nikrîz İlahî

Güfte : H. Ahmed Soyyiğit Hz.
Beste : Ender Doğan

ZİK Rİ MEV LA YI TA DA YIM DER İ SEN

HE NE FES A DIN A NA YIM DER İ SEN

FİK Rİ AŞK İ LE YA NA YIM DER İ SEN

BEN DE RİM Kİ MA Sİ VADAN GÖNLÜ NÜ GEL EY LE PAK SON

ZİKR-İ MEVLÂYI TADAYIM

Zikr-i Mevlâyı tadayım der isen
Her nefes âdın anayım der isen
Fikr-i aşk ile yanayım der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Tevhîd-i efâle varam der isen
Gizli şirkten fârig olam der isen
Cennetü'l-efâle girem der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Tevhîd-i sıfâtı görem der isen
Nefs ile bilmekten geçem der isen
Cennetü's-sıfâta girem der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Tevhîd-i zâtta öleyim der isen
Benliğini Hakk'a verem der isen
Cennetü'z-Zât'a gireyim der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Tecellî zât ile doğam der isen
Rahmet olup yere yağam der isen
Enelhak nidâsın çalam der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Tecellî sıfâta erem der isen
Hakk'la Hakk'a kul olayım der isen
Feyz-i Rahman'la dolayım der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

Efâl ile kemâl bulam der isen
Enfûsü âfâkı saram der isen
Ârif olup Âdem olam der isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

AHMED'in sözüne darıldı isen
Gönül koyup şayet kırıldı isen
Rûha değil nefse sarıldı isen
Ben derim ki mâsivadan gönlünü gel eyle pâk

24.09.1981

EKLER-4: Süleyman Şahintürk Besteleri

AHMED AD OLMUŞTUR ONA Hüseyinî İlahî

Güfte : H. AHMED SOYYIĞIT HZ.
Beste : Süleyman Şahintürk

Sofyan

AH MED AD OL MUŞTUR A NA TA RİF E DE MEM BEN SA NA
MÜR Şİ Dİ MUT LAK AN LA RA TEL Kİ Nİ Nİ DU YAN LA RA

SİĞ MA YAN HIÇ BİR ME KA NA CA NİM FE DA
İM DAD E DER İH VAN LA RA CA NİM FE DA

O SUL TA NA O SUL TA NA

AHMED AD OLMUŞTUR ONA

Ahmed ad olmuştur ona
Tarif edemem ben sana
Sıĝmayan hiç bir mekâna
Canım fedâ O Sultan'a

Mürşid-i Mutlak anlara
Telkinini duyanlara
İmdâd eder ihvanlara
Cânım fedâ O Sultan'a

Nisbetimiz etti fenâ
Hem "elestü" hem de "belâ"
Fenâda bulmuşuz bekâ
Cânım feda O Sultan'a

"Sümme denâ fetedellâ
Kâbe kavseyni ev ednâ"
Tâlim eyledi çün bana
Cânım fedâ O Sultan'a

Sâyesindeki salâha
Bu gün ulaŐtıĝ felâha
Gelmiyor lâfz u sadâya
Cânım fedâ O Sultan'a

AHMED ol AHMED'e gedâ
O'dur her derdine devâ
Kulluĝundan olma cüdâ
Canım fedâ O Sultan'a

1968

Sofyan

Hicaz İLAHI

Götte: Hasan Cemil / H.
Beste: Süleyman Sahir / R.

Al dır be ni al dır be ni

Dast yo lu na dön dür be ni

Dast yo lu na dön dür be ni

Bak yü zü me gül dür be ni

Bak yü zü me gül dür be ni

A şı kın o la yım se nin

Yandır beni yandır beni
Pervaneye döndür beni
Senlik ile doldur beni
Hayranın olayım senin

Gurbete çıktım sapında
Düstüm kesret pazarında
Bölbül gibi dast bağında
Fiğanın olayım senin

Al beni bentik kalmasın
Senden gayri var kalmasın
Perde hicap hiç olmasın
Sevranın olayım senin

Aşkıni verdin sen bana
Yandıım yakıldım ben sana
Gece gündüz hep bir bana
Sevranın olayım senin

Aşık oldum çün ben sana
Hub cemalin göster bana
Birkez bakam senden sana
İrfanın olayım senin

TALİBİ oldum rüyuna
Yandıım yakıldım uşruna
Sefkat eyle ben kuluna
Kurbanın olayım senin

NİHAVEND İLAHİ
BEHARİYE

Gülte: Hacı Salih Rif'at Efendi
Beste: Süleyman Şahintürk

Sofyan

Sev di...ğim mah..bub ce..ma...lin a...şı...ka ar...zey...le...di
Fey zi...ni ba.....ra.....nı ni....san gi...bi i....sar ey...le...yüb

Nev ba har ir.....di yi.....ne az.....mi gü.....lis...tan
Ca..me..i had.....ra ...yı mel.bus hoş..ça ref.....tar.....

Ey.....le..... di Ey.....le..... di
Ey.....le..... di Ey.....le..... di

1- Sevdiğim mahbub, cemalin 'aşık' arzeyledi
Nevbehar irdi yine 'azm-i gülistan eyledi

5- Cilvenüma-yı cemalinden huruşa geldiler
Kainatın serverine 'aşık' yüz sürdiler

2- Feyzini baran-ı nisan gibi isar eyleyüb
Came-i hadrayı melbus hoşça restar eyledi

6- Bezm-i hasın bade nuşi zevk-i külli aldılar
Lutfuna yokdur nihayet kulı sultan eyledi

3- Sine-i safına deste deste güller takdı yar
Sünbülü zülfüne talik itdi ruy-i lalezar

7- Sanı'-i mutlak letafet virdi mevcudata hep
Her müsebbih Hakk'ı tesbih eylemekte ruz u şeb

4- Cuşa geldi bahr-i 'aşkım durmayub çağlar akar
Vakf-ı esrara dilber keşf-i nikab eyledi

8- Canın içre sırrı setrit RİFATA sen kıl edeb
'Arif-i billah seni her yüzde seyran eyledi

UŞŞAK İLAHİ
BU ALEM MEBDEİ SENSİN

Güfte: Hasan Fehmi Tezdoğan
Beste: Süleyman Şahintürk

Sofyan

Bu a.....lem meb..de...i sen....sin ev...vel.....sin ya

Ra....su.....lal.....lah Nu..bu....vet ha.....te...mi sen..sin

a....hir.....sin ya Ra...su.....lal.....lah Ra...su....lal.....lah

*Bu âlem mebdei sensin
Nübuvvet hatemi sensin*

*Cem'i kurb-i ferâizde
Nevâfil kurb-i hazrette*

*Senin esrâr-ı mi'râcın
Bekâbillah bulam erdi*

*Makam-ı "Kabe kavseyn"
"Ev edna" sırrına sadr-ı*

*Sen ol şah-ı kevneynsin
"Samed" ismine mazharsın*

*Makamı-ı Mahmud'un sırrın
Reis-i enbiyâ sensin*

*Sen ol bahr-ı hakâyıktan
Sarrafklar kıymetin takdîr*

*Ol bahr-ı ilmin emvâcı
Ol sahra-yı "ama"nın*

*Sen ol mahbûb-ı Hazret'sin
Sen ol mahzen-i hikmetsin*

*Evvelsin Ya Rasulallah
Ahirsin Ya Rasulallah*

*Bâtınsın Hak olur zâhir
Zâhirsin Ya Rasulallah*

*Fenâfillah olan bildi
O zevke Ya Rasulallah*

*Nebiler hep ayak bastı
Eminsin Ya Rasulallah*

*Kamu kullar sana muhtac
Şefi'sin Ya Rasulallah*

*Sana bahşeyledi Allah
İmansın Ya Rasulallah*

*Çıkan bir dürr-i yektâsın
Edemez Ya Rasulallah*

*Yedi kat göklerin açtı
Anka'sısın Ya Rasulallah*

*Sen'i vasfedemez FEHMİ
Hâkim'sin Ya Rasulallah*

KÜRDİ İLAHİ

Gönlümün Kararı Yoktur
Melâmiyim Melâmiyim

Güfte: Üsküp'lü İsmail Hakkı Efendi
Beste: Süleyman Şahintürk

Yörük Semai

Gön..lü.....mün ka.....ra.....rı yok.....tur

me.la.mi.....yim mela.....miyim İçim....de der.....t

.lerim çok tur.... Tü ....ra.....bi.....yim

Tü.....ra.....bi.....yim

*Gönlümün kararı yoktur
Melâmiyim Melâmiyim
İçimde dertlerim çoktur
Türabiyim türabiyim*

*Terk ettim namu nişanım
Vermişim canane canım
Hak diye kaynar bu kanım
Melâmiyim Melâmiyim*

*Tevhid et hakkı hak ile
Efal, Sıfat ve Zat ile
İnanmam kanmam batıla
Türabiyim türabiyim*

*Hakk'ı görür bu gözlerim
Haktır çıkan hep sözlerim
Maşukumu ben gözlerim
Melâmiyim Melâmiyim*

*HAKKI Hakk'ı hak için sev
Durur mu hiç temelsiz ev
Dayan kılıncıma ey nefis
Türabiyim türabiyim.*

MUHAYYER KURDI İLAHI
GÖNÜL ŞEHİRİ SARAYINDA

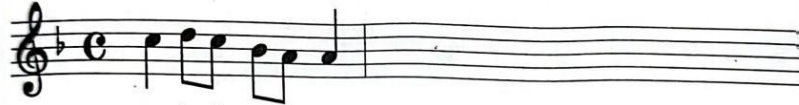
Güfte: Hasan Fehmi Tezdoğan
Beste: Süleyman Şahintürk

Gö...nül şeh..ri sa..ra...yın...da gözüm gördü di...la...ra...yı

ni....ce in.....kar e...dem za....hit ki gör..düm ben

o bed.....ra.....yı

Gönül şehri sarayında
Gözüm gördü dilârâyı
Nice inkar edem zahid
Ki gördüm ben o bedrâyı

Benim ol aşık-ı berdâr
Benim ol arif-i esrâr
Benim ol vasıl-ı didâr
Eden seyran o dergâhı

Benim ilm-i şuhudûmdan
Hep oldu âciz âlimler
Onunçün kaldılar mahcub
Görünmez derler Allah'ı

Gerek âlim gerek zâhid
Ki bilmez nefsinî tahkik
Onun imanı hep taklid
Eder inkar "Ev ednâ"yı

Buna seyr ü süluk eden
Okur derslerini her dem
Gönül levhinde ârifler
Eder ezber "Ev ednâ"yı

Bu mümkinat serâbdır hep
Vücut-ı Flak ile kaim
Merâtibte olur zahir
Muhâttir cümle eşyayı

Gel ey FEHİM vücutümdan
Eser bırakma varlıktan
Fenâ ender fenâ ol kim
Sivâsız gör müsemâyı

GÖNÜLDE SENİN TADIN
Uşak İlahî

Güfte : H. Ahmed SOYYIĞIT Hz.
Beste : Süleyman Şahintürk

Sofyan §

GÖ NÜL DE SE NİN TA DIN DİL LER DE
AH MED ÇIK TI A RA DAN KAL DI O

1 SE NİN A DIN SE NİN A DIN
NU YA RA DAN NU A RA DAN

ER Dİ Bİ ZE İM DA DIN LA İ LA HE İL LAL LAH
MU HAMMED MUS TA FA DAN LA İ LA HE İL LAL LAH

ER Dİ Bİ ZE İM DA DIN LA İ LA HE İL LAL LAH
MU HAMMED MUS TA FA DAN LA İ LA HE İL LAL LAH

HU AL LAH AL LAH AL LAH LA İ LA HE İL LAL LAH SON
HU AL LAH AL LAH AL LAH MU HAMMED RA SU LUL LAH

GÖNÜLDE SENİN TADIN

Gönülde senin tadın
Dillerde senin adın
Erdi bize imdâdın
Lâ ilâhe illâllah

Kulağımız duyuyor
Gözlerimiz görüyor
Kalbimiz uyumuyor
Lâ ilâhe illâllah

Yerden biten otlarda
Ağaçta yapraklarda
Gökte uçan kuşlarda
Lâ ilâhe illâllah

Rüzgârın esmesinde
Varlıkların sesinde
Zerrenin zerresinde
Lâ ilâhe illâllah

Yedi kat semâlarda
Deniz ve deryâlarda
Cümle arz u semâda
Lâ ilâhe illâllah

Karınca Kararınca
Her biri ayarınca
Arş'tan Ferş'e varınca
Lâ ilâhe illâllah

AHMED çıktı aradan
Kaldı O'nu yaradan
Muhammed Mustafa'dan
Lâ ilâhe illâllah

05.06.1974

İSTANBUL
Acem Kürdî Şarkı

Aksak

Güfte : H. Ahmed Soyyiğit Hz.
Beste : Süleyman Şahintürk

(SAZ)

SUL TAN LAR O TA ĞI DIR
IS TAN BUL İ KI KI TA
VE Lİ LER YA TA ĞI DIR
BİR AV RU PA BİR AS YA
PEY GAM BER ME TA İ DIR
KOS KO CA A YA SOF YA
ŞA HE SER DİR İS TAN BUL
ŞA HE SER DİR İS TAN BUL

SON

ŞAHESERDİR İSTANBUL

Sultanlar otâğıdır
Veliler yatağıdır
Peygamber metâidir
Şâheserdir İstanbul

İstanbul iki kıt'a
Bir Avrupa bir Asya
Koskoca Ayasofya
Şâheserdir İstanbul

Çoktur ulu mâbedi
Fâtih Sultan Ahmed'i
Şehzâde Bâyezid'i
Şâheserdir İstanbul

Şâhtır Süleymaniye
Sinan'ın mimariye
Yavuz Selim Kariye
Şâheserdir İstanbul

Sümbül Merkez Efendi
Bir vezir bir şâh dendi
Şâh-u vezir hep kendi
Şâheserdir İstanbul

Hazret-i Eyyüp Sultan
Görenler olur hayran
Bunu ne bilsin nâdân
Şâheserdir İstanbul

Vardır hem üç sarayı
Topkapı Beylerbeyi
Seyret Dolmabahçe'yi
Şâheserdir İstanbul

Anadolu Rumeli
Hisarını görmeli
Köprü'ye ne demeli
Şâheserdir İstanbul

Gerçi hoştur hep iller
Mes'ûd olsun gönüller
İzmir'de şeyhim meğer
Şâheserdir İstanbul

Eşyâda gör esmâyı
Esmâda müsemâyı
Keşfet bu muammayı
Şâheserdir İstanbul

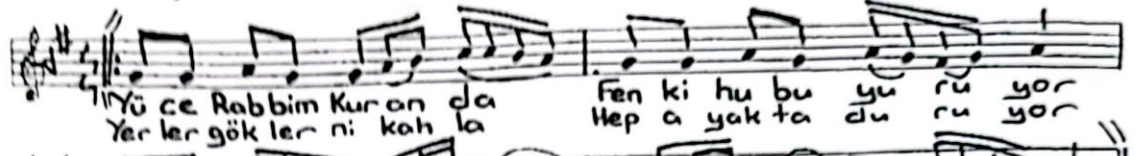
AHMED'in makalâtı
Şeyhinin kemâlâtı
Gösterdi makamâtı
Şâheserdir İstanbul

1976

Usûlü:
Sofyan

Rast Nikah ilâhisi

Güfte: Şeyh Hafız Ahmet Soyuyıldız Ef
Beste: Süleyman Şahintürk (Melâmî)

①
Yüce Rabbim Kuranda
"Fenkihu" bu yuruyor
Nikahla eülenmeyi
insana emrediyor

②
Nikahta kerâmet var
Atalarımız diyor
Akli selim olanlar
Bunu böyle biliyor

③
Yerler gökler nikahla
Hep ayakta duruyor
Nikâh olmazsa eğer
Den geler bozuluyor

④
Ahmed gece ve gündüz
Mevlâsından diliyor
Nikâhın hikmetini:
Herkesse bildiriyor

⊗ Fenkihu = Eüleniniz
Nikahlanınız
Kurânî: emir

RAST İLAHİ
SEN BİR AŞIKSIN

Güfte: Hasan Fehmi Tezdoğan
Beste: Süleyman Şahintürk

Sofyan

Sen bir a...şık.....sın ma.şû.....kun....ner...de..... haberal.mış
sın u....zak bir yer.....de..... sil gö.zü....nû gör
ma.bu..dun ner.....de A.bit o....lur mu.....
ma...bu....da per.....de..... de

*Sen bir âşıksın ma'şûkun nerde?
Haber almışsın uzak bir yerde
Sil gözünü gör ma'bûdun nerde
Abid olur mu Ma'bûd'a perde*

*Şirk sekri sende tuğyân eylemiş
Yol bulamazsın zevk-i Tevhid'e
Soyun dal sen de bahr-ı muhîte
Cevher bulunmaz her bir nehirde*

*Bülbüül zevk almaz altın kafeste
Nice durursun sen şu zulmette
Uçur şâd eyle murg-ı rûhunu
Seyran eylesin enfüs afakta*

*Aşık olanlar irfân buldular
Zevke erdiler aklın ardında
Mecnun olmadan Leyla bulunmaz
Akıl kalır mı dâr-ı mahbûbta*

*Mürüvvet ettin beni bu derde
Her kim koyduysa olsun cennette
Mecnun'a birşey suâl olunmaz
Yazmadı kalem,levh-i mahfûzda*

*Cemal-i yare bakarken FEHMI
Tevhid hançerini duymadı cânda*

UŞŞAK İLAHİ
YA RASULALLAH
CEMALİ PAKİNİN MEFTUNİYEM

Gülte: Hacı Salih Rif'at Efendi
Beste: Süleyman Şahintürk

Sofyan

Ya Ra.... su..lal..lah ce...ma..li pa...ki...nin mef.tu..ni....yem

Sen ha..bi..bi Hak.....nü....ma..nın eb....da..lü ür..ya.....ni...yem

- 1- *Ya Rasulallah cemal-i pakinin meftuniyem*
Sen habib-i haknümanın ebdal ü 'uryaniyem
- 2- *Nice şahlar geldi gitdi sana hep kul oldılar*
Sen habib-i haknümanın ebdal ü 'uryaniyem
- 3- *Çün ezelden cur'a-yı sahbayı sundün sen bana*
Canım içre senden artık bir muhabbet yok bana
- 4- *Yanarım yandım Rasulallah şefa'at kıl bana*
Sen habib-i haknümanın ebdal ü 'uryaniyem
- 5- *Nur-i zatından tecelli kıldı Hak 'alemlere*
Bu meraya vech-i pakindir kamu mahremlere
- 6- *Cem' u tafsil-i kemalindir düşen hep dillere*
Sen habib-i haknümanın ebdal ü 'uryaniyem
- 7- *Zülfüne berdar olan şahım senin mahvoldılar*
İhtiyar-ı mevt idenler nur ile defnoldılar
- 8- *Hay olub RİFAT bekada nice sultan oldılar*
Sen habib-i haknümanın ebdal ü 'uryaniyem

HİCAZ İLAHİ
YÜZÜM TUTTUM SANA YA Hz. PİR

Göfte: Hasan Fehmi Tezdoğan
Beste: Süleyman Şahintürk

Sofyan

Yü...züm tut..tum sa.....na ya haz re..ti pir ya haz.....re...ti pir
Bu can kur...ban sa.....na
vi..sa.li...n gü.lü ne... di.....va..... ne.....yim ben ne.....yim ben
hu de....yip ge.....ze.....rim....ya.....haz.....re.....ti pir
hu de....yi.....p ge.. ze.....rim ya.....haz..... .re..... ti pir

*Yüzüm tuttum sana ya Hazreti Pir
Bu can kurban sana ya Hazreti Pir*

*Visalin gülüne divaneyim ben
Hu deyip gezerim ya Hazreti Pir*

*Cemalin nûruna pervaneyim ben
Yakarım sinemi ya Hazreti Pir*

*Yanarım aşkınla nâr-ı suzânda
Şikayet eylemem ya Hazreti Pir*

*"İzheb" emrinden sen geldin da'vete
Şanıdır şefaât ya Hazreti pir*

*Gezerim alemde canım yok tende
Sensin bu cisme can ya Hazreti Pir*

*Vasfını işittim çitn arş istiva
İlmîn muhit oldu ya Hâzreti Pir*

*Senin medhinden ben aciz bendeyim
Vasfın kal'e gelmez ya Hazreti Pir*

*Budur TALİB'in daim niyazı
Ayırma kapından ya Hazreti Pir*

ZİKREDERİM ALLAH'I

Geceleyin yatarken
Uyuyup uyanırken
Seher vakti kalkarken
Zikrederim Allah'ı

Abdestime başlarken
Şeytanı hem taşlarken
Kör nefsimi haşlarken
Zikrederim Allah'ı

Allah'a sığınırken
Nefsinden soyunurken
Kibleye yönelirken
Zikrederim Allah'ı

Ellerim kaldırıken
İlk tekbiri alırken
Hakk'a teslim olurken
Zikrederim Allah'ı

Kıyamda el bağlarken
Râbitamı sağlarken
Huşû ile ağlarken
Zikrederim Allah'ı

Kur'an'ı okur iken
Hakk ile görüşürken
Aşk ile konuşurken
Zikrederim Allah'ı

Rükû'a vardığımda
Nisbetsiz kaldığımda
Fenâya daldığımda
Zikrederim Allah'ı

Hakk'a secde kılınca
Fenâ fillâh olunca
Şuhûd ile dolunca
Zikrederim Allah'ı

Secdeden doğrulunca
Bekâ billâh bulunca
Hakk ile Hakk olunca
Zikrederim Allah'ı

Rükûa eğilince
Şeriati giyince
Tam kulluğa erince
Zikrederim Allah'ı

Şükren secde edince
Sevgiliyi sevince
Sevip de sevilince
Zikrederim Allah'ı

Mi'racda oturunca
Tehiyât okuyunca
Vuslat ile doyunca
Zikrederim Allah'ı

AHMED selâm verince
Hakk'tan halk'a gelince
Halk'ta Hakk'ı görünce
Zikrederim Allah'ı

28.04.1982

HİCAZ İLAHİ
ZİKREDERİM DOST SENİ

Güfte: Hasan Fehmi Tezdoğan
Beste: Süleyman Şahintürk

Raks Aksağı

Zik..re.....de.....rim dostse.....ni..... de..rim. Al.....lah
nakarat: Han na..n Al.....lah il.....lal.....la.....h Men..nan Al.....lah

Al...lah Hu..... İç..ti..m tes.....nim kevs.....ri.....
il...lal.....lah.... Han nan Al.....lah il...la...l.....lah.....

De...ri...m Al.....lah Al...lah.....hu.....
Mennan Al.....lah il.....la.....l.....lah.....

*Zikrederim dost seni
İçtim "Tensim" kevseri*

*Derim Allah Allah
Dedim Allah Allah*

*Ey Hudâvend-i cihân
Senden sana her zamân*

*Anılırsın bîmekân
Derim Allah Allah*

*Ne göktesin ne yerde
Sen mevcûdsun her yerde*

*Ne mürdesin ne zinde
Derim Allah Allah*

*Ne şarktasın ne garptasın
Bilir iken bendesin*

*Ne sağda ne soldasın
Derim Allah Allah*

*Aşkın ile dolmuşum
İle'l-ebed beyhuşum*

*Yanıp büryan olmuşum
Derim Allah Allah*

*Aşk ile pazârım var
Her nazar ihsânı var*

*Bîmisâl bir yârim var
Derim Allah Allah*

*Ey Kerim ü Zül-Fettâh
Etti gönlümü istâh*

*Zikrin FEHMI'ye miftâh
Derim Allah Allah*

EKLER-5: Etik Kurul Proje Onay Belgesi

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ) SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY BELGESİ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi/Enstitüsü Türk Din Müsikisi Tarihi bölümü öğrencilerinden Elif Sena Avlar'ın, *Melâmilerde Müsikî* adlı araştırması değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur.

Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

AYBÜ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Araştırma kodu (Yıl – Araştırma sıra no)	2024 - 266
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	03.01.2024
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar no	17.01.2024 / 01-266
Yer	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Esenboğa Külliyesi
Katılımcılar	Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.

KURUL BAŞKANI VE ÜYELER:

Prof. Dr. Zafer ÇELİK	Başkan
Prof. Dr. Suat ERDEM	Üye
Doç. Dr. Bahar İNKAYA	Üye
Doç. Dr. Bayram SİNKAYA	Üye
Doç. Dr. Hakan DULKADİROĞLU	Üye
Doç. Dr. Halime Şenay GÜZEL	Üye
Doç. Dr. Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ	Üye
Dr. Öğr. Üyesi Asuman ÇUKUR	Üye
Dr. Öğr. Üyesi Esin KIVRAK KÖROĞLU	Üye
Dr. Öğr. Üyesi İrem ŞENGÜL	Üye
Dr. Öğr. Üyesi İpek METE	Üye